

VZGOJA

Revija za učitelje, vzgojitelje in starše | september 14 | 4,70 EUR

63

Vsak začetek je nov izziv

Ustvarjanje inkluzivnega učnega okolja

Svetovni etos v šoli:
Delavnica o zvestobi in pripadnosti

V žarišču:
Umetnost, duhovnost in vzgoja

Ritem srca

Večer za mlade in mlade po srcu!

23. oktobra ob 19:30 v športni dvorani
Zavoda sv. Stanislava v Ljubljani.

Vstopnice naprodaj:
na Radiu Ognjišče,
v prodajalnah Založbe Ognjišče
po telefonu 01/512-11-26.

Radio Ognjišče, p. o. - Trg Brešča 11, Kopet, Foto: ARD

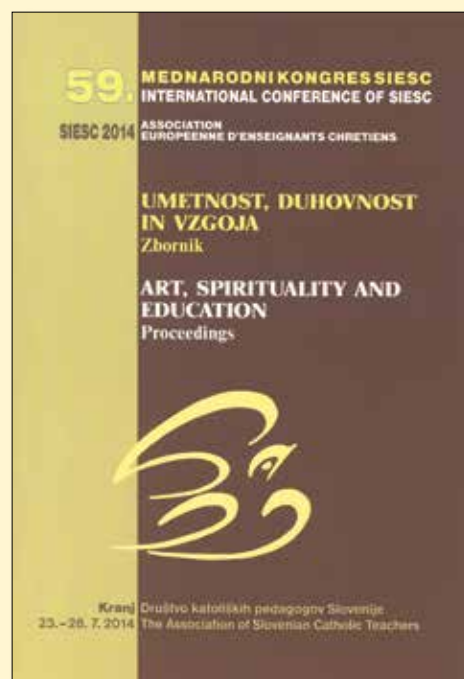

Zbornik 59.
mednarodnega
kongresa učiteljev
SIESC

Umetnost, duhovnost in vzgoja

Obseg: 111 strani,
cena: 5,00 EUR.

V zborniku so ob-
javljena vsa preda-
vanja, ki smo jih na
kongresu poslušali.
Predavali so nam:
Helena Fojkar
Zupančič, p. dr.
Marko Ivan Rupnik,
dr. Andrej Capuder,
Jana Ozimek.

Naročilo:

**DKPS, Ulica Janeza Pavla II. 13,
1000 Ljubljana, 01/43-83-983
www.dkps.si/knjige
revija.vzgoja@gmail.com**

PEDRO OPEKA

SPODBUDNE BESEDE

Kadar nam spregovori misijonar Pedro Opeka
se nas njegove spodbudne besede dotaknejo.
Obrazi se jasni, odpirajo, smehljajo ...
Pri njem namreč razkrivanje bede postaja
oznanjevanje sreče, ki postaja mogoča.

Zbrana razmišljanja in zgovorne fotografije
spodbujajo bralce k dejavnemu spreminjanju
sveta v prijaznejši kraj za življenje.
Primerno darilo za vsakogar!

Podatki o knjigi

- Naslov: SPODBUDNE BESEDE
- Avtor: Pedro Opeka CM
- Predgovor: p. André-Marie
- Prevod: Tadeja Petrovčič Jerina
- Cena: 15 €
- Velikost: 135 mm × 155 mm
- Vezava: trdo vezano s ščitnim ovitkom
- Število strani: 136
- Število ilustracij: 42
- ISBN: 978-961-278-149-1

Ustanovitelj in izdajatelj
Društvo katoliških pedagogov
Slovenije in Družba Jezusova

Svet revije

mag. Milan Bizant
mag. Zorica Blagotinšek
dr. Helena Jeriček Klanšek
mag. Albert Bačar
dr. Viljem Lovše
Marjan Peneš
dr. Bogdan Polajner
dr. Peter Svetina
dr. Peter Vencelj
Marija Zabajek

Odgovorni urednik

mag. Silvo Šinkovec

Uredniški odbor

Erika Ašič
dr. Dejan Hozjan
dr. Petra Javrh
dr. Jana Kalin
Vanja Kiswarday
dr. Franci M. Kolenec
dr. Andrej Perko
mag. Magda Burger

Naslov uredništva

Vzgoja
Ulica Janeza Pavla II. 13
1000 Ljubljana
01/43 83 983
revija.vzgoja@gmail.com
silvo.sinkovec@rkc.si
http://www.revija-vzgoja.si

ID za DDV

SI64231160

Transakcijski račun

24200-9003894173
odprt pri Raiffeisen bank

Prelom

Ikona Rozman d.o.o.

Tisk

Grafis trade d.o.o.

Lektoriranje

Lucija Petelinšek
Barbara Rodošek

Revija VZGOJA izhaja
štirikrat letno. Cena izvoda
v letu 2014 je 4,70 EUR.
Naročnina za naročnike
v Sloveniji je 18,80 EUR
(tujina 33 EUR).

DDV in poština sta všteta
v ceno. Odpoved naročnine
sprejemamo samo pisno za
naslednje obračunsko obdobje.
Navodila za pisanje prispevkov
lahko dobite na uredništvu ali
na spletni strani. Nenaročenih
prispevkov ne honoriramo.
Natisnjenih 1700 izvodov.

ISSN: 1580-0482

Revijo sofinancira
Ministrstvo RS za kulturo.

Človek je simbolno bitje

✍ Silvo Šinkovec

Poleti smo se na kongresu SIESC pogovarjali o umetnosti. Po kongresu sem bral Platonovo Državo. Tam pravi, da je muzična vzgoja pred gimnastično, ker je vzgoja duha bolj pomembna od vzgoje telesa. Otrokom najprej pripovedujemo pravljice. Te so sicer res izmišljene, toda v sebi nosijo resnico. Kako je to mogoče?

Capuder v eseju o rojstvu zgodbe trdi, da nam zgodba »solze obrača v smeh.« Naloga zgodbe je, da poslušalca tolaži, miri, opogumlja in zdravi. Beseda ima izredno moč. »Je žlica, s katero dajemo hrano v usta duše,« pravi Capuder. V človeku prebuja energijo, čustva in misli, osvetljuje, pa tudi zavozlava, rani, pohujša, zapelje. So zgodbe, ki jih ne čemo več slišati, ker smo po njih prazni in zgodbe, ki jih lahko spet in spet poslušamo. V čem je čar zgodbe, v čem je moč besede?

Hvaležen sem Rupniku, ki je opozoril, da simbol ni znak, kar slovar slovenskega knjižnega jezika enači in česar v vsakdanji rabi ne ločimo. Mogoče imamo ravno zato marsikatero težavo. Znak pomeni dogovorjeno znamenje, ki predstavlja neko resničnost. Če ob cesti vidimo znak ovinek na desno, temu znaku sledi ovinek.

Simbol je nekaj povsem drugega. Simbol ni dogovor, vsebuje in ne samo predstavlja resničnost. Beseda simbol izhaja iz grškega glagola *symballein*, ki pomeni 'dati skupaj', 'povezati'. Pogodbeni stranki sta prelomili ploščico, vsaka je vzela svojo polovico predmeta. Ko sta spet prišli skupaj, sta lahko sestavili celoto, kot dokaz dogovora. *Symbolon* je pol ploščice, ki kaže na manjkajočo polovico. Simbol torej povezuje dva pola. Kot *symbolon* pomeni dajati skupaj, nasprotje *diabolon* pomeni razdvajati in ločevati.

Ernest Cassirer je trdil, da je človek *homo symbolicus*, ker svet dojema na simbolni način. Vsa kultura je simbolna, umetnost, religija, politika. Simbol človeka povezuje s svetom pomenov. Človek ne dojema sveta le preko čutov, preko zaznave, iz katere se rojevajo čustva in misli, z resničnostjo

je povezan preko simbolov, to so besede, podobe, ples, obredi, bogoslužje.

Besede so simboli. Beseda ima svoj pomen in je smiselna, ko je povezana z resničnostjo in to resničnost človek, ki besedo izgovarja, tudi zaznava. Sicer besede postanejo prazne, brez pomena. Teh je vse več, ker besede uporabljamo kot znake, ki jih poljubno spreminjamo, izmišljujemo si pomen besed, igramo se z besedo, zato se oddaljujemo od resničnosti. Živimo v svetu znakov, svet simbolov pa izgubljam. Ker je zgodba simbolna, nosi v sebi resnico, čeprav je izmišljena. Govori o človekovi tipični situaciji, kar poslušalec zaznava in ob njej spoznava sebe. Zato je zgodba zanimiva.

Umetnost, ki ostaja povezana z resničnostjo, je simbolne narave, zato umetnik lovi resničnost v svoje umetniško delo. Če tega ne dela, ustvarja znak, ki pa ni več isto. Znak nima vsebinskega naboja, ne moči, ne privlačnosti. Je le opisno orodje. Umetniška dela se kopičijo, toda, ker nas ne povezujejo z resničnostjo, niso več pomembna. Niso hrana za dušo.

Simbol odstira pomen, povezuje, usmerja, povabi, prebuja čustva, napolni z občutkom izpolnitve. Mitološke pripovedi nosijo v sebi resničnost, ker govorijo o večnih vprašanih, niso zgodovinske pripovedi, toda nosijo razlago sveta. Sodobna šola se premalo posveča simbolni naravi človeške govornice. Hranimo jih z analitičnimi podatki, z razlago logično razstavljenega sveta, kar je potrebno. Toda mlad človek želi svet doživeti v povezanosti, v enosti, išče harmonijo s svetom. Zato bo šola treba preoblikovati v smer doživljanja, deleženja, čudenja in iskanja smisla. Že na kongresu sem se spomnil Gogala, ki je trdil, da je bistvo vzgoje doživljanje. Kar človek doživlja, to ga oblikuje. Mogoče bi tudi Galimberti zaznaval manj nihilizma pri mladih, če bi spremenili šolo. Začetek šolskega leta in svetovni dan učiteljev kličeta po ovrednotenju tega, kar delamo v šoli. Ostaja dober občutek, da smo se poleti pogovarjali o pravi temi. ■

6

Silvo Šinkovec:
Delavnica: Barva ljubezni

... Ključni namen delavnice je premišljevanje o tem, kako nastaja vrhunsko umetniško delo. Kje umetnik dobiva navdih za delo, kako ob temah, ki jih predstavlja, razmišlja, kako se ideja uresniči preko sodelovanja tima umetnikov ter kako je umetnost povezana z življenjem in temeljnimi življenjskimi vprašanji ljudi. ...

16

Sašo Oberski:
Vključevanje ljudskih pevcev v otrokovo učenje ljudskih pesmi

... Prvi stik otroka s pesmijo naj bi vzpostavili starši, vendar zaradi mnogih dejavnikov danes to vlogo le redko opravljajo. Zato je nujno treba prenesti to na ljudi, ki pesmi pojejo in jo prinašajo iz časa, ko je bila ljudska pesem del vsakdana preprostih ljudi. ...

24

Simona Knavs:
Razumevanje Gogalove osebnostne pedagogike

... Za Gogalo je vzgoja možna le preko osebnega, duhovnega stika na individualni ravni ali v osebni skupnosti. Pedagogiko opredeli kot vedo o duševnem in duhovnem oblikovanju človeka. Pomembno se mu zdi razlikovanje med duševnim in duhovnim, med objektivnim in subjektivnim duhom. ...

41

Suzana Kraljič:
Nenavadna duševna motnja

... Za osebo, ki boleha za MSPN (Munchausnov sindrom po namestniku), je značilno, da drugo osebo namerno poškoduje ali/in ji povzroča bolezenske znake. Storičeva nagrada je pridobljena pozornost, ki jo dobi zaradi skrbi, ki jo posveča svoji žrtvi. ...

44

Tina Šifrer:
Branje: ne s prisilo, ampak s psom

... Učitelji se zavedamo, da so dobro razvite bralne spretnosti pomemben temelj za vsako nadaljnje učenje. Kdor veliko bere, veliko ve. Spretni bralci dobro razumejo prebrano in se hitreje učijo. Ampak dober bralec ne postane odličen kar čez noč. Svoje bralne veščine razvija od malih nog. ...

Uvodnik

1 Silvo Šinkovec: **Človek je simbolno bitje**

V žarišču: Umetnost, duhovnost in vzgoja

- 3 Erika Ašič: **Mednarodni kongres SIESC 2014**
- 4 Helena Fojkar Zupančič: **Glasba in vzgoja** (odlomek)
- 5 Marko Ivan Rupnik: **Vzgojna moč umetnosti** (odlomek)
- 6 Silvo Šinkovec: **Delavnica: Barva ljubezni**
- 7 Andrej Capuder: **Ta žilica je v nas samih** (odlomek)
- 8 Jana Ozimek: **Pomen doživljanja v sodobni šoli**
- 9 Vladimir Truhlar: **Prabeseda**
- 10 Silvo Šinkovec: **Platon o muzični vzgoji**
- 12 Wolfgang Rank: **Kaj zares lahko dosežemo v povprečnem razredu?**
- 13 Yves Calais: **O umetnostni vzgoji v javni šoli**
- 14 Vladimir Truhlar: **Poletje ob morju**
- 15 Nicole Balu: **Raziskujmo svoj notranji svet**
- 16 Sašo Oberski: **Vključevanje ljudskih pevcev v otrokovo učenje ljudskih pesmi**

Naš pogovor

18 Erika Ašič, Slavka Janša: **Želela sem delati odgovorno in pošteno, kot sta me učila starša**

Biti vzgojitelj

- 21 Vanja Kiswarday: **Ustvarjanje inkluzivnega učnega okolja**
- 24 Simona Knavs: **Razumevanje Gogalove osebnostne pedagogike**

Svetovni etos v šoli

25 Špela Čekada Zorn, Andreja Dobnikar: **Delavnica o zvestobi in pripadnosti**

Duhovna izkušnja

30 Leon Kernel: **Kradejo nam ljubezen**

Razredništvo in vzgojni načrt

- 31 Iz življenja v šoli: **Vsak začetek je izziv**
- 32 Nina Stenko Primožič: **Graditi most zaupanja in spoštovanja**
- 33 Jana Lampe: **Z delom do dostojnega življenja**

Starši

- 35 Irena Petelin: **Ob obletnici**
- 36 Irena Petelin: **Sprehod**

Vzgojna področja

- 37 Milček Komelj: **V večnost zazrti angelski pogled**
- 39 **Nova osnovna šola in nov vrtec**
- 41 Suzana Kraljič: **Nenavadna duševna motnja**

Prostovoljno delo

43 Irena Podjed: **Darilo Življenja življenju**

Izkušnje

44 Tina Šifrer: **Branje: ne s prisilo, ampak s psom**

Prebrali smo

47 **Iz življenja DKPS**

50 **Napovedni koledar**

53 **Summary**

53 **Avtorji**

Mednarodni kongres SIESC 2014

✍ Erika Ašič

Med 23. in 28. julijem 2014 smo člani Društva katoliških pedagogov Slovenije v Kranju gostili mednarodni kongres učiteljev SIESC. Naslovili smo ga Umetnost, duhovnost in vzgoja, kot predavatelje pa povabili strokovnjake, ki so vsak na svojem področju cenjeni, rezultati njihovega dela pa so dobro vidni pri nas in v svetu: dr. Andreja Capudra, prof. Heleno Fojkar Zupančič, prof. Jana Ozimek in p. dr. Marka Ivana Rupnika.

SIESC (European Federation of Christian Teachers) je Evropsko združenje krščanskih učiteljev, ki je bilo ustanovljeno leta 1954 kot Mednarodni sekretariat srednješolskih katoliških učiteljev. Pospešuje mednarodno sodelovanje med pedagogi kot posamezniki in institucijami, ki jih zanimajo vprašanja vzgoje in izobraževanja. Vzpodbuja poznavanje evropskih dežel, predvsem njihove kulturne in naravne dediščine. Poleg drugih dejavnosti organizira permanentno strokovno izobraževanje pedagogov. Izobraževanje poteka v obliki enotedenskega kongresa, ki ga vsako leto organizira posamezna država članica zveze.

Na letošnjem kongresu v Kranju smo gostili skoraj 60 gostov iz Evrope ter od 30 do 40 slovenskih. Vsak od treh dni, ki so namenjeni strokovnemu delu kongresa, je bil namenjen eni temi. Sestavljali so ga predavanje ter delavnice po jezikovnih skupinah (slovenska, angleška, nemška, franco-

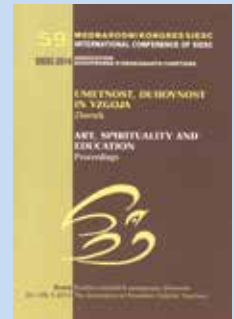
ska). Preostala dva dneva so udeleženci posvetili refleksiji in dogovorom za nadaljnje delovanje SIESC-a, zadnji dan pa smo naše goste popeljali na celodnevno ekskurzijo po Notranjskem krasu. Ogledali so si Škocjanske jame, grad Snežnik, cerkev v Zelšah ter razgibano naravo, ki so jo lahko spremljali med potjo.

Prvi dan strokovnega dela smo posvetili vplivu glasbe na celostni razvoj, predavala je prof. Helena Fojkar Zupančič. Drugi dan nas je obiskal p. dr. Marko Ivan Rupnik, predaval je o vzgojni razsežnosti umetnosti. Vabilu na njegovo predavanje na ljubljanskih Žalah se je odzvalo več kot 250 ljudi, kar je lepo presenetilo tako predavatelja kot nas organizatorje. Tretji dan smo posvetili literaturi in gostili dva predavatelja; dr. Andrej Capuder je govoril o rojstvu zgodbe, prof. Jana Ozimek je predstavila svoje praktično delo in govorila o vlogi učitelja v procesu učenja skozi umetnost, duhovnost in vzgojo.

Vsebina predavanj je bila izredno bogata, zato jo želimo deliti tudi z vami – vsaj delček. Na naslednjih

Zbornik
59. mednarodnega
kongresa učiteljev
SIESC
**Umetnost,
duhovnost in
vzgoja**

Naročilo:
www.dkps.si/
knjige,
01/43-83-983,
revija.vzgoja@gmail.com

Obseg: 111 strani, cena: 5,00 EUR. V zborniku so objavljena vsa predavanja, ki smo jih na kongresu poslušali. Predavali so nam: Helena Fojkar Zupančič, p. dr. Marko Ivan Rupnik, dr. Andrej Capuder, Jana Ozimek.

straneh navajamo nekaj odlomkov iz navedenih predavanj, sledi pa še nekaj odmevov udeležencev iz tujine. Vse prispevke smo v celoti objavili tudi v zborniku, ki ga lahko dobite na sedežu društva ali naročite preko spletne strani

Zahvaljujemo se vsem predavateljem, udeležencem in gostiteljem, ki so nam omogočili prijetne in koristne dni. ■

SIESC – Predavanje dr. Andreja Capudra

Glasba in vzgoja

Odlomek iz prispevka prof. Helene Fojkar Zupančič

Kako naj mladi v hrupu današnjega časa med vsemi zvoki, s katerimi so obdani, razločijo tiste, ki so zanje resnično pomembni? In kako naj v vsem tem hrupu zaslišijo svoj notranji ali celo božji glas? Mar ni bilo moji generaciji ali pa generaciji mojih staršev nekako lažje?

Ljudje smo se navadili, da je hrup nekaj povsem običajnega. Z razvojem tehnologije in pospeševanjem življenjskega tempa smo postali neobčutljivi na nenehno navzoč hrup. Naša toleranca na zvok se je neverjetno povečala. ...

V mislih imam umetni zvočni svet, ki ga je ustvarilo človeštvo z razvojem tehnologije, gospodarstva, prometa. In se zgrozim. Kako se lahko v svetu nenehne zvočne vrvenja znajde otrok, mladostnik?

Dojenček, ki je navajen na nežen, pridušen zvočni svet, kakršnega je bil deležen v materinem telesu, se ob vsakem nenadnem močnem zvoku zdrzne, prestraši ali celo zajoka. Postopoma pa se na nenehno zvočno vzdraženost prilagodi. Otrokova 'odpornost' na hrup z leti neverjetno naraste. A vsakodnevno izpostavljanje premočnim in preštevilnim zvokom pusti posledice. Otrok postane zvočno manj občutljiv in potrebuje vedno močnejše impulze, da se 'zbudi'. Ključno vlogo igrajo tudi sodobni tehnološki pripomočki, s katerimi so naši otroci in mladostniki zelo domači.

Poglejmo primer risank. Pri tistih, ki naj bi jih gledali malčki, naj bi se slike in prizori menjali počasi, podobe naj bi bile lepe, glasovi prijetni, glasba vesela. Žal so tudi risanke dobile drugačno podobo: hitro menjavanje kadrov, beganje s slike na sliko, prevelika glasnost, nenaadni zvočni efekti ... To v otroka vnaša nemir, zmedo in napetost, saj ne zmore tako hitro predelovati informacij niti na razumski, kaj šele na čustveni in doživljajski ravni. Poleg tega je njegovo zaznavanje površno, brez pravega občutka za podrobnosti in raznolikost odtenkov. Poglobljeno doživljanje in vrednotenje zaznanega je onemogočeno. Rezultat so pasivni, čustveno in duhovno uspravani mladi, ki potrebujejo ekstremne dražljaje, da se vzdranjajo.

Glasbeni pouk je priložnost za ohranjanje otrokove prvinske spontanosti in občutljivosti

V nenehnem hitenju vsakdana ima otrok le redko možnost, da se ustavi in umiri, ne da bi ga pri tem obremenjevala misel, da mora nekaj narediti, se nekaj naučiti, se pred nekom dokazati. Pouk glasbe bi lahko bil prostor, kjer bi se otrok umiril in se zbrano posvetil le eni stvari naenkrat; kjer bi se naučil osredotočiti nase in na lastne

zaznave, se naučil obstati v tišini; kjer bi zmožel slišati, občutiti, ovrednotiti, izraziti.

Žal je zaradi nujne potrebe po številčnem vrednotenju znanja, toliko neobvladljivih otrok in slabše usposobljenih učiteljev tudi glasba v naših osnovnih šolah iz vzgojnega postala izobraževalni predmet. Učenci se morajo naučiti ogromno zgodovinskih, oblikoslovnih ali glasbenoteoretičnih podatkov in ob tem pogosto ni časa še za tisto malo glasbenega ustvarjanja, ki ga učni načrt dopušča. Pa vendar nekaterim glasbenim pedagogom z zavzetostjo in iznajdljivostjo uspe ob vsej snovi ustvariti prostor tudi za ustvarjalno muziciranje.

Foto: Jana Jocič

Ko sem poučevala glasbo na litijski gimnaziji, sem se z dijaki pogovarjala o pomenu glasbe v njihovem življenju. Ugotovili smo, da glasbo vsaj nekaj ur na dan poslušajo kar 99 odstotkov mladih. Kako glasba vpliva nanje, smo odkrivali po načinu oblačenja, mišljenja, govorjenja, vedenja. Večina si je priznala, da ima glasba v njihovem življenju pomembno mesto in da jih spremlja na vsakem koraku. V glavnem le kot zvočna kulisa, a tudi kot prijateljica v težkih trenutkih, kot sredstvo za navezovanje stikov, kot pomoč pri iskanju lastne identitete, kot sredstvo izražanja. Ugotovili so, da si ne predstavljajo življenja brez nje ter da lahko moč glasbe uporabimo na različne načine, tudi za negativno manipulacijo s posamezniki in množicami.

Če bi se družba in odgovorni za področje šolstva tega resnično zavedali, ne bi iz predmeta glasba delali znanosti o glasbi, ampak bi spodbujali program, po katerem bi otroci v šoli po zmožnostih peli, igrali in plesali. Tako pa se sedaj srečujemo s tem, da imajo zelo malo glasbe v predmetniku, večkrat jim odpade na račun 'pomembnejših' predmetov, učitelji na razredni stopnji pa pogosto nimajo znanja in sposobnosti, da bi otroke primerno pevske vzgajali.

Umetnost človeka nagovarja neposredno. Seveda pa je bolj enostavno malega človečka obremeniti z goro podatkov kot ga učiti, kako naj se odpre za lepoto v sebi, v sočloveku in v stvarstvu. ■

Vir

Fojkar Zupančič, Helena (2014): Glasba je nihanje strune, vpete med nebom in zemljo. V: Ašič, Erika (ured.) (2014): *Umetnost, duhovnost in vzgoja*. Zbornik. 59. mednarodni kongres SIESC. Str. 18–20.

Vzgojna moč umetnosti

Odlomek iz prispevka p. dr. Marka Ivana Rupnika

Če umetnost pojmuje kot izraz posameznika, potem umetnost najbrž nima kakšne prav posebne vzgojne vloge oziroma jo ima, če posamezniku pomaga pri izražanju samega sebe. Sodobna družba in kultura pa nam dovolj zgovorno dokazujeta, da ima zgolj izražanje kot tako svoj omejen domet, lahko pa se celo sprevrže v pravo patologijo. Narcistična zaljubljenost v lastno izražanje pomeni subjektivizem, ki nas prej ali slej pripelje do nekomunikativnosti. Ker težim k vedno večji izvirnosti v izražanju, ta izvirnost postane drugim vedno bolj neberljiva. Če govorim v svojem jeziku, po neki svoji subjektivni slovnici, me bo drugi verjetno zelo težko razumel ali pa sploh ne. Zato ga tudi mine zanimanje za moj izraz. In neobiskanost sodobnih razstav nam priča o splošnem nezanimanju za umetnost.

Če pa kot umetnost razumemo to, kar sem skušal pokazati zgoraj, potem ima umetnost v vzgoji neprecenljivo vrednost. Če umetnost pomeni razodevanje sveta in življenja kot simbol, potem je jasno, da ne gre več za vprašanje umetnosti kot take, ampak za vprašanje umetnosti življenja. Dokler namreč človek ni vstopil v življenje kot sožitje, kot občestvo, mu stvarstvo ne govori in ga drugi ne nagovarjajo. Ko pa človek vstopi v ljubezen, začne doživljati stvari kot razodevanje tega razmerja z ljubljenim. In tedaj človek išče načine, da bi drugemu pokazal, kako doživlja sebe v združenosti z njim. To pa neobhodno pripelje do vključitve snovnosti. Ko začnemo skupaj tkati miselni svet, doživljajsko-intuitivni svet ter

SIESC – predavanje p. dr. Marka Ivana Rupnika

z rokami otipljivi svet, začnemo zares doživljati življenje, takrat začnemo živeti. In takrat se začne tudi umetnost. Zato je največja vzgojna poanta umetnosti neke vrste organska vizija oziroma celostno gledanje in doživljanje ter seveda spoznanje. Umetnost v tem kontekstu premaguje kakršen koli dualizem ter v sebi združuje spoznanje in življenje, idejo in snov, inteligenco in roke, resnico in telo.

Pred leti je na svetovni konferenci Unesca v Lisboni, kjer sem kot delegat Sv. sedeža prisostvoval tudi sam, prišlo zelo jasno na dan, da je posledice enostranskosti v moder-

nem šolstvu mogoče zaznati že celo na fiziološki ravni, v določenih spremembah v človeških možganih. Moderno šolstvo ima namreč samo eno, matematično-znanstveno razsežnost, umetniška razsežnost pa je vse bolj izrinjena in neupoštevana, brez vsake socialno-ekonomske perspektive za mladega človeka. Če nek otrok pokaže talent za balet, za risanje, za glasbo, za petje, je to njegova zasebna stvar, ki zadeva kvečjemu njegove starše. V šoli bo šel naprej samo z obvladanjem znanstvenih predmetov. Ker vsi ti znanstveni predmeti slonijo samo na razumu, ki je samo ena razsežnost človekove inteligence, v človeku sčasoma popolnoma zamre sposobnost spoznanja celote in s tem tudi zmožnost vrednotenja. Vrednotenje namreč ni samo vprašanje razuma, ampak celostnosti – se pravi spoznanje z življenjem in iz življenja. In umetnost, kot smo videli, je neločljiva od življenja.

Na zadnji svetovni konferenci v Kopenhagnu je v ključnem nagovoru predsednik Obama poudaril, da ni dovolj, če ena država ali ena znanost nekaj spremeni, ker je stanje planeta tako dramatično, da je treba najti pristop, ki bi bil sposoben premisleka celote. Prav tega pa v tem trenutku nismo sposobni – pravi Obama – oz. ne vidimo, kako bi bilo to možno.

Umetnost v simbolnem smislu, v smislu lepote pa je ravno spoznanje življenja kot organizma, kot organske vsepovezanosti, vseedinosti.

...

Kamnove ne moreš sekati s silo, ampak z modrostjo. Kamnu je treba prisluhniti in ga upoštevati, le tako se odpre. Naslednji korak je delo skupaj z drugimi umetniki. Mozaik je zborovsko delo in veličina se pokaže ravno v sožitju z drugimi. To sožitje je nemogoče, če ne gre za pravo prijateljstvo. Šele ko umetniki zaživijo prijateljstvo – resnično, ne idilično, romantično, zgolj psihološko, ampak tisto pravo, zaznamovano z velikonočno skrivnostjo – so sposobni delati zborovsko na več sto kvadratnih metrih, in to v taki ubranosti, da na koncu, ko se umakne oder, vsi doživijo skladnost in življenjsko moč z mozaikom poslikane stene. To, kar živijo, so uspeli prevesti v mozaik oz. so oni sami kot mozaik pustili svoj pečat na steni.

Tudi v starih časih, ko je prišel mlad fant v samostan, da bi se ob nekem velikem mojstru naučil ikonopisja ali slikanja fresk, je bilo na prvem mestu življenje. Fant je prinesel s seboj barve in čopiče, misleč, da bo naslednji dan začel slikati, pa mu je mojster pobral ves material in ga shranil v omaro ter ga najprej povabil, naj začne z njim živeti novo življenje. Ko bo mladenič odločno zakorakal v to novo življenje in se ga nadihal s polnimi pljuči, mu tega življenja ne bo težko izraziti. V nasprotnem primeru pa bo ustvarjal le kozmetiko. ■

Vir

Rupnik, Marko Ivan (2014): Vzgojna razsežnost umetnosti. V: Ašič, Erika (ured.) (2014): *Umetnost, duhovnost in vzgoja. Zbornik. 59. mednarodni kongres SIESC*. Str. 54–56.

Delavnica: Barva ljubezni

✍ Silvo Šinkovec

Na mednarodnem kongresu SIESC 2014 v Kranju je v petih jezikih potekala tudi delavnica Barva ljubezni. Doživela je lep odziv, zato smo se na uredništvu odločili, da jo predstavimo tudi našim bralcem.

Eden od predavateljev na kongresu je bil akademski slikar p. dr. Marko Ivan Rupnik. Delavnica sloni na filmu, ki ga je pripravil Centro Aletti, kjer p. Marko Rupnik deluje. Na DVD-ju sta dva filma; eden predstavlja skupnost umetnikov, s katerimi predavatelj živi in ustvarja, drugi, *Barva ljubezni*, pa umetnikovo slikarsko filozofijo in teologijo. Udeležencem smo želeli predstaviti, kako in iz kakšnega doživljajskega, miselnega in intuitivnega sveta nastajajo svetovno znani mozaiki, kakšna je ekipa umetnikov, ki to ustvarja.

Potek delavnice

1. Uvod v delavnico:

Kratka predstavitev avtorja: Navajamo jo spodaj.

Namen delavnice: Ključni namen delavnice je premišljevanje o tem, kako nastaja vrhunsko umetniško delo. Kje umetnik dobiva navdih za delo, kako ob temah, ki jih predstavlja, razmišlja, kako se ideja uresniči preko sodelovanja tima umetnikov ter kako je umetnost povezana z življenjem in temeljnimi življenjskimi vprašanji ljudi.

Potek delavnice: Najprej si ogledamo film o mednarodni skupini umetnikov, ki živi v Rimu in po vsem svetu ustvarja mozaike. Želimo spoznati, kdo so ti umetniki in kako živijo. Potem si ogledamo film *Barva ljubezni*, ki

predstavlja osnovno umetnikovo misel in njegov način ustvarjanja.

Preden začnemo gledati film, si lahko postavimo nekaj vprašanj: Kaj nam pomeni umetnost in kako vstopa v naše življenje? Kako umetniško delo vstopa v nas, kako ga doživljamo? Katere podobe ostajajo v spominu in kaj umetniško delo sporoča? Katere misli prebuja, katera vprašanja odpira ogled filma?

Po ogledu obeh filmov sledi kratek osebni razmislek, ko si udeleženci s pomočjo nekaj vprašanj zapišejo vtise in svoje razmišljanje ob filmu. Po razmisleku je čas za pogovor, ko si udeleženci izmenjajo svoje občutke in svoje razmišljanje.

2. Ogled filma

1. Centro Aletti (11').
2. Barva ljubezni (33').

3. Osebno delo

Po ogledu filma je nekaj minut (3–5) tišine, da vsak udeleženec v miru zapiše prve vtise in svoje misli, pri tem mu lahko pomagajo naslednja vprašanja:

1. Kakšne občutke imam ob koncu filma?
2. Katere podobe, prispodobе, simboli mi ostajajo v spominu?
3. Katero je bistveno sporočilo filma?

4. Pogovor

Navajamo nekaj možnih vprašanj za pogovor. Vsako vprašanje lahko odpremo ločeno, kot krog pogovora.

1. Kakšno razporeženje pušča ogled filma? Kakšni so občutki ob koncu filma? Kakšen je prvi vtis o filmu?
2. Katere podobe, prispodobе, simboli mi ostanejo v spominu?

DVD p. dr.
Marka Ivana
Rupnika
Barva ljubezni

Naročilo:
www.dkps.si/
knjige,
01/43-83-983,
revija.vzgoja@
gmail.com.

Cena: 10,00 EUR

3. Katero je bistveno sporočilo filma?
4. Kaj meni pomeni umetnost? Kako umetniška dela 'uporabljam' v svojem življenju?
5. (Za učitelje) Kako umetnost uporabljam v vzgojne namene?

V šoli ali pri drugem delu z otroki in odraslimi lahko po končanem ogledu ustvarjamo svoj mozaik: od zamisli do uresničitve. Pri tem določimo čas za iskanje idej, čas za izdelovanje mozaika in čas za pogovor, ko vsak avtor predstavi svojo zamisel in svoj izdelek. Predhodno pripravimo material za izdelavo mozaika.

Predstavitve umetnika

Marko Ivan Rupnik je bil rojen leta 1954 v Zadlogu pri Črnem Vrhu nad Idrijo. Leta 1973 je vstopil k jezuitom, v Ljubljani na Teološki fakulteti je študiral filozofijo, leta 1977 se je vpisal na likovno akademijo v Rimu, nato je v Rimu študiral teologijo na univerzi Gregoriana. Leta 1985 je bil

posvečen v duhovnika ter začel specializacijo iz misiologije. Leta 1991 je pod mentorstvom p. Špidlíka doktoriral z disertacijo *Teološko-misijonski pomen umetnosti v esejih Vjačeslava Ivanoviča Ivanova*. Od leta 1991 živi in dela v Rimu kot direktor Centra Aletti. Vrsto let je poučeval na Papeškem vzhodnem inštitutu, na Gregoriani in na Bogoslužnem inštitutu sv. Anzelma. Od leta 1995 vodi Atelje duhovne umetnosti Centra Aletti. Od leta 1999 je svetovalec Papeškega sveta za kulturo in od leta 2012 svetovalec Papeškega sveta za promocijo nove evangelizacije. Leta 2000 je za mozaično poslikavo kapele Odrešenikove matere prejel slovensko Prešernovo nagrado. Leta 2002 je prejel Častni znak svobode Republike Slovenije za prepoznavnost slovenske likovne umetnosti v svetu. Leta 2003 je za umetniško delovanje v Evropi prejel mednarodno nagrado Beato Angelico za Evropo. Leta 2013 mu je Univerza Francisco de Vitoria podelila častni doktorat.

Foto: Peter Prebil

S svojo ekipo je izdelal številne mozaike v različnih cerkvah, kapelah in drugih kulturnih ustanovah; v 16-ih državah je postavljenih skoraj 130 Rupnikovih mozaikov. Njegova bibliografija je obsežna, napisal je vrsto knjig, ki so izšle v različnih jezikih. Poleg umetniškega in teološkega dela se ves čas posveča tudi vodenju duhovnih vaj in predavanjem. ■

Ta žilica je v nas samih

Odlomek iz prispevka dr. Andreja Capudra

V tem smislu je stan učitelja, zlasti kadar je poklican, da bere in razlaga zgodbe, skorajda bogovski. Dana mu je moč in oblast, da hrani otroke, ki so mu zaupani v varstvo. Tu ne gre za fizično hrano, to smo že uganili, niti ne za bolj ali manj umetelno gibanje jezika, ki sicer lahko daje izvrstne rezultate, zlasti kadar formiramo tolmače iz enega jezikovnega področja v drugega. Iz povedanega je razvidno, vsaj tako upam, da je v vprašanju bolj *prebava* besedila, iz katerega se hrani naša krepost. Beseda krepost je starega izvora, latinsko *virtus*, v njej se skriva koren moža (*vir*). Problem, kako iz otroka napraviti moža, pa je eden najstarejših v človeški zgodovini. Tu ni v ospredju ne samo telesna gimnastika ali prožnost, pač pa moralna in duhovna vrlina, ki nam jo, poleg osebnih vzorov dajejo ali sporočajo ravno knjige. Ne vse, pač pa take, ki iz zgodovine naredijo zgodbo. Zgodbo o Sokratu. Zgodbo o Jezusu Kristusu. Zgodbo o Che Guevari. Zgodbo o Nelsonu Mandeli. In še bi lahko naštevali. A pazimo, zgolj z naštevanjem ne pridemo daleč. S primerjanjem sicer vrednotimo in hkrati tudi razvrednotimo. Naštevane kot metoda poučevanja utegne postati krivica, ki ji nerodni posredovalec doda še žalitev. Kako torej?

Stari modreci so govorili, da je treba odpečatiti sporočilo z istim žarom, s katerim je bilo zapečateneno. »*Nota verbum, signa misterium*«, zapiši besedo, zapečati skrivnost. V tem krogotoku duše, kjer nekdo sporoča in drugi bere, je treba brati tako, da sporočamo naprej. A komu? V seminarju je najboljši učitelj tisti, ki se preko učencev pogovarja s samim sabo. Seveda pa mora biti samemu sebi tudi najboljši sogovornik, najboljši prijatelj. Sicer si nimata kaj povedati – in tedaj, uboga publika! Še tako velika zgovornost, še tako velika izobrazba, spreten jezik, mimika obraza, mahanje z rokami, pena na ustih, kriki in omedlevanje itd. postanejo samo cirkuški trik ali v najboljšem primeru »dociranje ob kadavru«. Ko govorimo o knjigah, zgodbah in njih piscih, v bistvu oživljamo mrtve, za to pa je treba znati »več kot hruške peč«, kot pove ljudski pregovor. Ko klatimo z neba zamrznjene besede, kot nam duhovito poroča že omenjeni pisatelj Rabelais, jim je treba povrniti življenjski dih, sicer nam obtičijo v ustih kar take in rade služijo kot strelivo. Ubijajo, namesto da bi celile rane in tkale vezi med ljudmi, tudi med takimi, ki jih nočejo ali ne morejo razumeti. In besedo je treba negovati, vsaj tako kot človeka. Ko se nam jih – besede – posreči otajati, jih ne smemo postaviti nazaj v zamrzovalnik, da bodo služile še naprej za to ali ono priložnost. Vsaka beseda je priložnost! Je dogodek, je del zgodbe.

Življenje naj bi bilo ena sama neprekinjena zgodba. Vidimo jo lahko kot zaslon ali ekran, kjer se premikajo gibljive slike, in jih v tem smislu tudi doživljamo. Kadar smo pravi čarovniki, nam vsa ta pred-metnost zablešči pred očmi. Ali pri tem 'plesu senc' sanjamo ali živimo, je stvar perspektive, je stvar naše notranje soudeležbe, stvar našega notranjega prostora, ki odgovarja tej zunanji projekciji. O njej presenetljivo govori Platon v svojem mitu o votlini. Vsakdo ne more biti platonik, drži pa, da moramo sogovorniku priti nasproti iz svoje 'votline', iz svojega najglobljega jaza, da mu damo potreben odmev, potrebno resonanco. Ko govorimo, se poslušamo. Ko beremo, se skozi knjigo prav tako poslušamo. In če smo poklicani, da jo razlagamo, skušamo ta notranji glas 'ozvočiti' na čim večje število poslušalcev. ■

Vir

Capuder, Andrej (2014): Rojstvo zgodbe. V: Ašič, Erika (ured.) (2014): *Umetnost, duhovnost in vzgoja*. Zbornik. 59. mednarodni kongres SIESC. Str. 82–83.

Pomen doživljanja v sodobni šoli

✍️ Jana Ozimek

V stebniziranem svetu so duhovnost, umetnost in vzgoja nujno potrebne za normalno družbo. Človek ne sme razvijati samo razuma, ampak mora braniti tudi dušo in srce. Če duše in srca ne hranimo, postanemo roboti, v katerih ni sočutja, ampak sama tekmovalnost in samota.

Prvi vtis

Z vami bi želela podeliti svoja doživljanja in razmišljanja z 59. SIESC-a. Tam sem sodelovala kot aktivni učitelj s svojim praktičnim prispevkom, kot vodja delavnice in kot opazovalec. Vedno, ko pripravljam neko predavanje, me najprej zanimajo udeleženci, saj je vsako predavanje namenjeno določeni ciljni skupini.

Ko sem iskala cerkev v Kranju, kjer je bila maša za udeležence, sem dobila prvi vtis, da so to prijazni ljudje, ampak precej stari. Spraševala sem se, kaj jim bo pomenil moj prispevek, če se že zaključili svojo učiteljsko kariero. Potem sem videla, da ni vse tako, kakor sem si predstavljala na začetku. To so ljudje, ki jih še vedno zanima dogajanje v šolstvu. S svojo modrostjo in izkušnjami bi lahko pomagali mlajšim kolegom.

Vloga učitelja

Namen mojega prispevka, ki je imel naslov *Vloga učitelja v procesu učenja skozi duhovnost, umetnost in vzgojo*, je bil opozoriti na to, da ima učitelj v tem procesu veliko vlogo, in to vlogo prepoznavalca, oblikovalca in usmerjevalca.

Foto: Natasa Pezdir

Dr. Vladimir Truhlar je bil profesor, pesnik, duhovnik, ki je veliko pisal o vlogi duhovnosti v slovenskih leposlovnih delih. Čas, v katerem živimo, je zopet primeren za ponovno branje njegovih del. Njegove interpretacije pa so pomembne za dopolnilo naših interpretacij literarnih del pri učenju književnosti v naših šolah. Prepričal me je njegov citat: »Vzgojni proces predpostavlja v pedagogu zaupanje v speče, še neprebujene sile drugega – a sile, ki jih je treba razgibati in naravnati v osebno samouresničenje.« (Leksikon duhovnosti, 1974)

Tu vidim učiteljevo dvojno vlogo. V svoji svobodi in odprtosti je lahko dober vodnik mladih, saj lahko mimo učnega načrta po lastni izbiri obravnava tudi nekaj avtorjev in del, ki se mu zdijo duhovno bogata in bi lahko s svojim sporočilom vplivala na mlade in pustila v njih sledi. Torej je tu učitelj v vlogi prepoznavalca. S svo-

jim izborom del lahko deluje tudi kot usmerjevalec.

Ko učitelj v mladem človeku odkrije talente, lahko deluje tudi kot oblikovalec, s tem, da pomaga rasti. Njegovega talenta ne poskuša nasilno spreminjati, ampak samo oblikovati v nekaj višjega.

Prabeseda

S Truhlarjevo pesmijo *Prabeseda* sem želela opozoriti na to, da nam je pravzaprav že vse dano. V Absolutnem vse obstaja. Umetnik je tisti, ki s svojo različno govorico samo jemlje po navdihu iz te Prabesede. Že apostol Janez pravi: »V začetku je bila Beseda in Beseda je bila pri Bogu in Bog je bila Beseda.« Vsa umetnost temelji na tej Božji iskri, umetnik je samo prevodnik, ki jemlje po navdihu iz tega sveta Prabesede. Jezik umetnosti pa je seveda zelo različen in raznovrsten.

Vloga učitelja je, da duhovni svet prepozna in ga posreduje naprej, zato je vloga učitelja kot posrednika med umetnikom in učencem zelo pomembna. Morda se je niti ne zavedamo dovolj.

Šola in umetnost danes

Kako je z umetnostjo v sodobni šoli? Menim, da je umetnost tista, ki človeka zdravi, bogati in ga spreminja. Današnja šola je usmerjena predvsem v razumski in analitični pristop. Vse je treba meriti. Umetnost se sicer lahko vrednoti po nekih estetskih merilih, pa vendar je včasih neko delo, ki je po estetskih merilih zelo vredno, za nekoga nepomembno. Merila v umetnosti so precej subjektivna. Pomembno je, da mi je nekaj lépo in da nahrani moje oko, dušo in srce.

Če danes pogledamo mlade, vidimo vedno več nesrečnih, ki prevečkrat mislijo na skrajna dejanja. Nekateri to tudi storijo. Sprašujem se, zakaj je njihova duša tako ranjena in kakšna je naša odgovornost za to. Odgovornost učitelja in odgovornost šole.

V tem izpraznjenem svetu nam manjka čutenje. Čutenje se lahko razvije tudi s pomočjo umetnosti. Nekaj, kar je lépo, lahko nahrani človeka. Umetnost ni potrebna za golo preživetje, pa vendar jo človek potrebuje tako kot hrano.

Če pri pouku materinščine učenci ne pišejo več o svojih občutjih, če ne ustvarjajo z rokami, če uporabljajo samo razum, roke pa za tipkanje po računalniku, se oddaljujejo od sebe. Postajajo prazni. O izpraznjenosti in osamljenosti sveta ni treba govoriti, saj o tem s svojo govorico sporočajo umetniki 20. stoletja.

V naši šoli bi bilo treba nekaj spremeniti – zopet uvesti več stika z lastno notranjostjo, z izražanjem čustev in zaznav. To pomeni, da bi morali učenci pisati več spisov o lastnem doživljanju sveta, dijaki bi morali pisati več ustvarjalnih spisov in ne samo esejev po določenih navodilih, ki poneumljajo učitelja in dijaka. Več bi morali ustvarjati z barvami, izdelke, ki ne bi bili ocenjeni, ampak bi nastali iz potrebe po izražanju in hkrati potrditvi,

da so zmožni ustvariti nekaj novega, kar odraža njihovo doživljanje. S tem bi dobil mlad človek potrditev, da je ustvarjalen, hkrati pa se ne bi bal slabe ocene.

Pomembno je tudi, da učitelj v mlademu človeku prepozna tudi druge talente, ki niso potrebni za predmet, ki ga poučuje, saj s tem dobi o učencu drugačno predstavo, ki ni vezana samo na oceno iz znanja.

Naj strnem. V stehnziranem svetu so duhovnost, umetnost in vzgoja nujno potrebne za normalno družbo brez odklonov. Človek ne sme razvijati samo razuma, ampak mora razvijati in hraniti tudi dušo in srce. Če duše in srca ne hranimo, bomo postali roboti, v katerih ne bo sočutja, ampak samo še tekmovalnost in samota.

Nujno bi se bilo treba vprašati, na kakšni ravni je treba te stvari spreminjati. Ali je rešitev v tem, da spremenimo učni načrt ali da damo učitelju svobodo? Najbrž bi bilo treba ta problem reševati na načelni ravni.

Hvaležna sem, da sem lahko sodelovala na tem kongresu, ki je prispeval kamenček v novem mozaiku spreminjanja v naši šoli. Pohvala tudi organizatorjem, ki so s svojo temo pripomogli k temu.

Delavnica

V slovenski delavnici, ki je bila v soboto po literarnem delu, me je najprej zanimalo, ali ljudje, ki so bili zbrani v njej, sploh berejo poezijo. Kaj je za njih duhovna pesem, kako sodobna tehnologija vpliva na razumevanje indirektnega jezika, torej metafor, simbolov, in kako točkovanje, ki je pomembno za napredovanje na višjo stopnjo šolanja, vpliva na kreativnost. Odgovori udeležencev so bili zelo različni in pomenljivi, hkrati pa pomembni za razmišljanje.

Vesela sem bila, ker sem ugotovila, da udeleženci še posegajo po pesmih, da zanje duhovna pesem ni samo religiozna pesem. Zavedali smo se tudi, da se generacije učencev in učiteljev spreminjajo in da sodobna tehnologija še preveč vpliva na doživljanje. Učencem je treba simboliko razlagati. Njihov jezik postaja vedno bolj enoznačen.

Prav tako točkovanje ni najboljši način za dviganje ustvarjalnosti.

Zaključek delavnice je pokazal, da bi morali učitelji večkrat izmenjavati svoje izkušnje in razmišljanje, predvsem pa, da bi morali v šolo uvesti več umetnosti, duhovnosti in vzgoje, saj ima učitelj pri oblikovanju mladih lahko veliko moč in poslanstvo kot prepoznavalec, oblikovalec in usmerjevalec. Naša šola lahko postane bolj človeška prav z lepoto, ki jo poseduje in posreduje umetnost.

Duh veje povsod, kjer hoče. Ta Duh je preveval tudi kongres. Naj veje še naprej, predvsem pa naj privabi še več aktivnih učiteljev, da bi prevetrili družbo, kjer se je Duh zagozdil in nima dovolj moči za delovanje. ■

Prabeseda

✍ Vladimir Truhlar

*Svetlordeča
prosojna alga
je sama
na morskem dnu.
Visoko
so pota parnikov,
visoko nad njo
besede
ljudi.*

*Le more ji govori,
vsevdilj ji govori,
svetlordeče govori,
skoznjo govori,
nosi jo, ko govori
eno samo govori.*

*Zapustil sem
izkoreninjene
besede
ljudi
in stopil
vase.*

*Tu, v dnu biti,
nekaj Drugega
govori,
vsevdilj govori,
zamolklordeče govori,
skozme govori,
nosi me, ko govori:
Prabesedo.*

Iz: Vladimir Truhlar, Motnordeči glas, 1979

Platon o muzični vzgoji

✍ Silvo Šinkovec

V Državi Platon (prev. Košar, 1976) razmišlja, kakšno državo si želi in kdo jo lahko ustvarja.

Država ne nastane sama, dobra država nastane iz razmisleka, kako želimo živeti skupaj. Platon v Državi razmišlja tudi o vzgoji in vlogi umetnosti v vzgoji, o literaturi in glasbi. Ker je bil letošnji poletni kongres SIESC-a z naslovom Umetnost, duhovnost in vzgoja namenjen razmisleku o vzgoji mladih, ko odkrivajo duha preko umetnosti, se nam je zdelo zanimivo, da spomnimo na Platonovo razmišljanje o tej temi.

Vzgoja duše pred vzgojo telesa

Platon postavi cilj tistega, ki brani državo: »Branilec države mora po naravi gojiti ljubezen do spoznanja in biti pogumen, hiter in močan.« Da bo takšen, pa ga je treba vzgajati in izobraževati. Vzgojo sestavljata »za telo gimnastika, za dušo muzična umetnost«¹ (Platon, 1976: 90). Za cilj je potrebna vzgojna pot in Platon pravi, da ne bo ustvarjal neke nove vzgoje, ampak bo uporabil tisto, »ki je že v pradavnini v rabi, za telo je gimnastika, za dušo muzična umetnost.« (prav tam) Platon še trdi, da je muzična umetnost pred gimnastiko, vzgoja duše pred vzgojo telesa. Muzično izobraženi učitelji in učenci morajo spoznati »temeljne oblike predudarnosti, hrabrosti, prostodušnosti, plemenitosti ter vseh njihovih sestra

in nasprotij v življenju, ki nas obdaja ...« (n. d.: 119) Platon še opozori, da je notranja skladnost povezana z zunanjo skladnostjo: »In če sta pri nekom združeni lepota in plemenitost duše ter njej ustrezna in z njo skladna vnanja podoba, obe z istimi temeljnimi potezami, potem je to pač najlepši pogled za vsakogar, ki lahko to vidi.« Zato je »najlepše vsekakor tudi najbolj vredno ljubezni.« (prav tam) Vsa vzgoja pelje do skladnosti in harmonije, do ljubezni do lepega: »Vse muzično

Platon trdi, da je »začetek pri vsaki stvari najpomembnejši, zlasti če gre za mlado in nežno bitje. Kajti v tem času mu je moč vtisniti in izoblikovati tak značaj, kakršnega želimo, da bi imelo.« (prav tam) Ker je vzgoja ciljno zasnovana, je treba biti pri pripovedovanju zgodb previden in izbirčen: »Ne moremo brezbrizno dopuščati, da bi otroci poslušali katerekoli pravljice katerihkoli pisateljev in se v dušah navzemali nazorov, ki zdaleč ne ustrezajo tistim, ki naj bi jih imeli

Foto: Alenka Veber

se mora namreč končati v ljubezni do lepega.« (n. d.: 120)

Zgodbe

»K muzični vzgoji« sodijo tudi pripovedi, pravljice. Pravljice so sicer res izmišljene, toda »imajo resnično jedro« (n. d.: 91). Pravljice in zgodbe posredujejo sporočilo.

Kot danes nevroznanstveniki trdijo, da je pomembna doba poučevanja, da so za vzgojo pomembni posebni časi in da jih ne gre zamuditi, tudi

po našem mnenju, ko bodo odrasli.« (prav tam) Otrokom je treba ponuditi najboljše, ne vse: »Zato je treba najprej paziti na pisce pravljic; njihove dobre stvaritve je treba sprejeti, slabe izločiti. Izbrane pravljice naj potem pestunje in matere pripovedujejo otrokom in tako s pripovedovanjem njihove duše bolj oblikujejo kot z rokami njihova telesa. Pravljice, ki jih trenutno pripovedujejo, bi bilo treba nasploh izločiti.« (prav tam)² To danes delajo pisci kurikula in ločujejo dobre od slabih pravljic, dobre od

slabih zgodb, ene vključijo v predmetnik, druge izločajo.

Platon na primer opozarja, da je otroke treba vzgajati za pošteno in spoštljivo vedenje ter ne dovoliti, da si prevzamejo agresivno vedenje kot nekaj normalnega: »Še posebej ne smemo mlademu človeku izjavljati, da ne počenja nič nenavadnega, če komu prizadene še tako hudo krivico ali če celo najhuje kaznuje lastnega očeta, ki ga je žalil, češ: saj dela samo to, kar so delali prvi in največji med bogovi.« (n. d.: 92) Vzgoja za nenasilje se prične s pripovedovanjem zgodb in vedenje, ki ga otroci vidijo pri herojih pripovedi, postane vir učenja zanje, zato je pomembno, kako so predstavljene vojne in boji v zgodbah: »Če hočemo namreč čuvarje prepričati, da noben državljani nikoli ni bil sodržavljanu sovražnik in da

je to tudi v nasprotju z ustaljenimi navadami, potem morajo starci in starke zgodbe v tem smislu pripovedovati otrokom že od mladega. Podobno morajo pozneje zanje, ko odrastejo, pisati tudi pesniki.« (prav tam) Ker gre za prvo obdobje življenja, ko mlad človek še »ne more presoditi, kaj je prispodoba in kaj ne,« in »navadno ostane neizbrisno in nespremenjeno vse, kar v teh letih sprejme v svoji predstavnem svet,« ... »zato je treba skrbno paziti na to, da so zgodbe, ki jih otroci prve slišijo, kar najbolj vzgojne in dostojne.« (n. d.: 93) Platon zavzame stališče: »Zategadelj je treba končati s takimi pripovedmi, ki olajšujejo naši mladini pot k slabemu.« (n. d.: 107)

Pesem in petje

Ko zaključimo razpravo o zgodbah, se Platon loti razprave o petju in pesmih. »Vsaka pesem je sestavljena iz treh delov: besed, harmonije in ritma.« (n. d.: 115) Pomenljivo je, da Platon izvor lepe pesmi vidi v dobrem in plemeniti

tem značaju: »Torej izhaja dobra vsebina in lepa melodija, plemenito vedenje in dober ritem iz 'dobre čudi', vsekakor ne iz tiste, ki jo olepšujoče uporabljamo za nespametnost, temveč iz

kakor v naravi, najbolje spozna tisti, ki je v glasbi pravilno vzgojen, in ker – iz upravičene nevolje nad njimi – z veseljem hvali lepo, sprejme to v svojo dušo in se s tem hrani ter tako postane

Foto: Alenka Veber

tiste duševne naravnosti, ki se kaže v resnično dobrem in lepem značaju.« (n. d.: 118) Zato je pomembno, kakšni so mladinski umetniki, tudi nabor pesmi, zgodb in umetnikov je stvar strokovnih služb. Kaj naj iščejo? »Poisitati si moramo takšne umetnike, ki lahko iz narave svoje duše sledijo vsemu v bistvu lepemu in plemenitemu, da bo naša mladina živela v zdravem ozračju in bo deležna ugodnih vplivov lepih umetniških del, kjer koli se bodo dotaknila njenih ušes in oči, ji kakor sapa prinašala zdravja iz zdrave okolice in ji od mladih nog zbujala čut za posnemanje lepe besede, za ljubezen do nje in za soglasnost z njo ... To bi bila zdaleč najlepša vzgoja.« (prav tam)

Zakaj je glasba tako pomembna za vzgojo? »Pri njej namreč prodreta najgloblje v dušo ritem in harmonija, jo najmočneje prevzameta in naučita človeka plemenitega vedenja: tako postane plemenit vsakdo, ki je pravilno vzgojen, kakor velja nasprotno za vsakogar, ki ni tako vzgojen. In nadalje: ker napake in slabosti pri umetnici,

lep in blag, nujno vse grdo graja in sovraži že od zgodnje mladosti dalje, še preden lahko razume vzrok za to. Ko se mu zbudi razum, ga z veseljem pozdravi in zaradi notranje sorodnosti najbolje spozna tisti, ki je tako vzgojen.« (n. d.: 119) Glasba oblikuje čut za lepo, preden človek dojema z razumom. Ko se prebudi razum, sprejme vse, kar je duši že znano in domače ter loči od tistega, kar ni lepo. ■

Vir

Platon (1976): *Država*. Ljubljana: Državna založba Slovenije. Prevedel Jože Košar.

Opombe

1. Grško besedo 'musike' je težko ustrezno prevesti, z njo je namreč mišljena celostna duhovna vzgoja (izobrazba), torej poleg glasbene tudi literarna. (Opomba prevajalca, str. 369).
2. »Umetniki v 'najboljšem polisu' niso nezaželeni, ker bi razkrivali določeno podobo sveta, ki se ne bi ujemala z vladajočo 'ideologijo', ampak je Sokratov spor z njimi vzgojne narave.« (Gorazd Kocjančič (2004): Platon, zbrana dela II. Celje: Mohorjeva družba Celje: 998-999).

Kaj zares lahko dosežemo v povprečnem razredu?

✍️ Wolfgang Rank

Foto: Bor Klswarday

Po predavanju g. Capudra o rojstvu zgodbe na kongresu SIESC je v meni ostalo veliko vprašanj. Strinjam se z njegovo analizo dobre zgodbe in kaj ta lahko sproži v glavah učencev, če jo učitelj zna oživiti v razredu.

Vendar sem se ob njegovem precej pesimističnem pogledu, da je 20. stoletje storilo vse, da bi uničilo 'dobro zgodbo', vprašal, kateri so primeri 'novih dobrih pripovedovalcev zgodb' v slovenski literaturi (in v literaturi drugih evropskih držav).

Za učitelje materinščine bi bilo pomembno poznati tiste, ki pišejo v njihovem jeziku.

Če pogledamo učni načrt za materinščino (in ta je še bolj poguben, ko govorimo o poučevanju tujega jezika), se je v zadnjih desetletjih, ko je

glavni poudarek na učenju 'uporabnega' vsakdanjega, funkcionalnega jezika ('zmožnosti'), čas, namenjen literaturi, nevarno skrčil. In kako se lahko dolge in zahtevne primere žanra roman (ali drama) uporabi v razredu, če je zelo malo časa za literaturo in učenci ne morejo ostati pri eni temi daljše časovno obdobje? Smernice in zgledi za to težko nalogo bodo pomagali sodelavcem. En primer je oblikovanje literarne revije, kot jo je predstavila ga. Ozimek. Toda tak obsežen projekt verjetno lahko od učenca zahtevamo le enkrat v času šolanja.

Pri poučevanju angleščine kot tujega jezika sam vedno začnem z zelo kratkimi zgodbami, ki jih lahko podrobno obravnavamo v razredu in ki jih tudi lahko razdelimo učencem za individualno delo. S pomočjo danega vprašalnika lahko analizirajo kratko zgodbo in pripravijo govorno vajo o njej, da pokažejo svoje znanje ter jo predstavijo sošolcem. Z leti tako zgodbe kot govorne vaje postajajo daljše in zahtevnejše. V zadnjem razredu je

mogoče individualno delati s celotnim romanom ali dramo (celo na zgoraj omenjeni način).

Seveda kratke zgodbe ne morejo in tudi ne poskušajo predstaviti celotne podobe človeka, družbenega sloja ali obdobja, kar 'dober roman' lahko. Morajo se osredotočiti na eno osebnostno lastnost, eno temo, en vidik družbe, vendar pa to lahko obravnavajo bolj podrobno, kar pomaga učencem k razumevanju. Obstaja ogromno krajših in daljših kratkih zgodb, npr. v angleščini (za učenje tujega jezika) in gotovo tudi v nemščini (za naše sodelavce, ki poučujejo nemščino). Veliko jih je bilo napisanih v 20. stoletju, kar delno odpravi težave z jezikom. Upam, da je v vseh naših jezikih dovolj kratkih zgodb, tako da je naša naloga, da izberemo tiste, ki jih lahko obvladamo in ki dajejo vpogled ter morda celo spodbujajo k duhovnosti.

“*Pri poučevanju angleščine kot tujega jezika sam vedno začnem z zelo kratkimi zgodbami, ki jih lahko podrobno obravnavamo v razredu in ki jih tudi lahko razdelimo učencem za individualno delo.*”

Dejstvo, da je kratka in takoj vzbudi čustva, govori v prid poeziji kot sredstvu za odpiranje učencev duhovnosti. Ali se lahko izognemo problemom večine poetičnih dikcij z uporabo (sodobnih) glasbenih besedil? Do kakšne duhovnosti pridemo v tem primeru in ali lahko domnevamo, da bo srečanje s tovrstno poetiko avtomatično vplivalo na učence in prispevalo k razvoju njihove duhovne komponente?

Veliko vprašanj in nalog ostaja za učitelje jezika, ki svoj poklic jemljejo resno. ■

Iz angleščine prevedla Tanja Volk

O umetnostni vzgoji v javni šoli

Pot človečnosti

✍ Yves Calais

Kljub razpravam umetnostna vzgoja v Franciji prehaja v ozadje z malo urami in je manj upoštevana v primerjavi s predmeti, imenovanimi 'plemeniti' – z matematiko na čelu.

Podpirajo pa jo posamezne dejavnosti učiteljev, ki menijo, da je vredna truda: pevski zbor, gimnazijski orkester ali orkester več šol, gledališka skupina, snemanje filma, pisanje knjige ali postavitve razstave.

Dodati je treba še vsebine, ki so manj vidno vključene v pouk drugih predmetov, posebej književnost, ki obravnava umetnost pisanja, poezije, romana, gledališča, in zgodovine, ki ji ne more biti tuja nobena umetnost katerega koli obdobja. Književnosti ne bi mogel poučevati brez izrecnega sklicevanja na umetnost ter sodobnike preučevanih književnih del.

V redkih šolah, ki se nahajajo v velikih mestih, najdemo posebne razrede s 'prilagojenim urnikom' glasbe v osnovni in srednji šoli; v srednjih šolah pa pouk gledališke ali filmske vzgoje ter plesa, ki ga poučujejo vzporedno s športom. Urniki učencev so prilagojeni tako, da imajo učenci več ur pouka umetnostnih predmetov skupaj. Pogosto umetnostno vzgojo ponujajo v specializiranih javnih šolah, imenovanih 'konservatoriji', ali mestnih šolah. Učenci se vanje vpišejo na pobudo staršev ali učiteljev po opravljenem

sprejemnem izpitu ali pogovoru za sprejem. Poučevanje risanja, slikanja, kiparjenja, upodablajočih umetnosti in fotografije se odvija tudi v specializiranih šolah, imenovanih 'šole lepih umetnosti', ki jih upravljata regija ali mesto.

Tako se soočamo z umetnostno vzgojo za vse učence, ki je pogosto omejena na osnove različnih tehnik ali teorijo z zelo malo prakse. Poglobljen pouk je omogočen le majhnemu številu učencev po zaslugi posameznih pobud učiteljev, staršev ali učencev, za katere je umetnostno izražanje običajen del življenja. Pri njih gre za privilegiran položaj. Tu namreč najdemo staro pojmovanje umetnosti, ki ji namenjamo (za tiste, ki so je lahko deležni) prostor med prostočasnimi dejavnostmi, da bi se odpočili od potrebnih in nujnih obveznosti. Trenutni pritisk s smeri uporabnosti še povečuje zapostavljenost umetnosti.

“*Takoj ko stik z umetniškim delom ni le informacija, temveč delitev nečesa, kar nas presega in do česar imamo dostop, iz nas naredi žensko ali moškega, ki je malo drugačen od človeka, kakršen je bil prej.*”

Ta pritisk pa ustvarja nove potrebe po odpiranju in sodelovanju pri umetniških dejavnostih, ki se pojavljajo kot prostori svobode. Čeprav gre pogosto za preprosto potrošništvo, sledimo številnim koncertom, razstavam, festivalom vseh vrst glasbe in prireditvam, kjer se počutimo srečne, celo zanesenjaške.

Ostaja vprašanje, čemu torej sploh služi umetnost. Na to je treba odgovo-

riti, da lahko razmišljamo o umetnostni vzgoji. Takoj ko stik z umetniškim delom ni le informacija, temveč delitev nečesa, kar nas presega in do česar imamo dostop, iz nas naredi žensko ali moškega, ki je malo drugačen od človeka, kakršen je bil prej. To vidimo na obrazih, ki se odprejo, slišimo v pogovorih. Preprosta trditev, ki vodi k bistvu: umetnost je izraz življenja, širi življenje; je delitev s tistimi, ki se jih dotakne; umetnost prinaša v kulturo, ki nas obdaja, drugo razsežnost.

Lahko uporabimo besede psihologov in sociologov. Lahko jo ubesedimo s sodobno govorico, ki je tudi govorica religije: umetnost je skupnost in zvezo, ki jo prinaša, gradi našo človečnost in ustvarja povezavo z drugimi. Tako je hrana, ki krepi. Toda beseda 'skupnost' iz krščanskega verskega jezika nikjer ne namiguje, da je njen pomen krščanski. Obstaja veliko število skupnosti; od tistih, ki nimajo nobene zveze z Jezusom Kristusom, do tistih, ki pripeljejo do izgube razuma, ali tistih, ki s svojo povezanostjo s totalitarizmi odtujujejo.

Spraševanje se torej nadaljuje: k preseganju česa in h kakšni skupnosti nas umetnost kliče ali vabi? Kakšna sta človečnost in smisel človeka, ki sta zapisana v umetnosti? Tukaj pogledamo onkraj prvega vtisa, ki nas postavi v skupnost ali v konflikt s konceptom sveta, ki ga prikazujeta umetniško delo in umetnik. Tako bo vernik v naših cerkvah našel čudovito glasbeno delo, ki bo v njem zbujalo nekakšno krščansko razodetje, čeprav je delo povprečno ali celo slabe kakovosti.

Nekdo drug bo imel velike težave, da bi vzljubil delo, ki ga usmerja h krščanskemu razodetju ali nekemu

drugemu konceptu sveta, ki ga zavrača, čeprav ima še tako veliko umetniško vrednost. Tako umetniško delo vzpostavlja veliko več povezav kot le s samim seboj, s čimer lahko razložimo njegovo radikalno nedostopnost ali zbujanje pozitivnih oziroma negativnih strasti.

Umetnostna vzgoja v javnih šolah

Kakšna umetnostna vzgoja je možna v javnih šolah, odprtih vsem, brez predhodne selekcije glede na naklonjenost?

Najprej gre za vabilo k odkrivanju tega, kar je človek ustvaril tako prese-netljivo, kot je lahko. Takšno uzaveščanje človekove ustvarjalne svobode je že priznavanje človečnosti vsake osebe.

Nato gre za vabilo k odkrivanju odmevov na delo z lepoto in vsem, kar daje smisel življenju za tistega, ki ga je ustvaril, čeprav je drugačno od njegovih prepričanj, čustev in okusov. To je drugo uzaveščanje človekove raz-sežnosti v njegovi različnosti.

Gre tudi za odpiranje k drugemu, k bližnjemu, ki je blizu ali oddaljen, in temu, kar je onkraj vsakega in kar v filozofskem jeziku imenujemo transcendenca. V vsakem človeku obstaja prva stopnja transcendence. Transcendenca Boga v krščanski duhovnosti, Drugi, se odpira onkraj tega.

Zato je treba zbuditi občutljivost, tj. fizično zaznavanje materialnosti vsakega umetniškega dela: vsako delo se približuje preko oblike; komplek-sno telo kot tako ni čisti duh. Ob-stajajo natančne pedagoške tehnike,

Foto: Matej Hozjan

Poletje ob morju

✍ Vladimir Truhlar

*Zaplaval si v drhtavico
sončnih odbleskov.*

*Lepota tvojih zamahov
se ureja
v skladnost poldneva*

*z igro lastovk
nad teboj*

*in enakomernim
udarjanjem vesel
pred sivimi,
žganordečimi,
žoltimi ploskvami
brega.*

*Tvojo prosojno
predanost nebu in vodi
barva
zelenkasta sinjina.*

*Vse bolj si svetel.
Topla luč
te zagrinja,
pronika vate
in se preliva
v tvojo bit,
da te pospremi
v mrtvi zrak
pozne jeseni
in zime.*

Iz: Vladimir Truhlar, Motnordeči glas, 1979

ki jih lahko izkoristimo ali se jih naučimo v učiteljskem poklicu. Zato je potrebna tudi odprtost kulturi, ki daje smisel življenju, kulturi umetnikov ustvarjalcev. To je tisto, kar je treba pripraviti in s čimer presežemo poučevanje umetniških tehnik, brez katerih umetnost ne more biti utelešena.

Umetnostna vzgoja je torej lahko pot človečnosti za vse. Za kristjane je lahko kraj in odsev ljubezni ljudi ustvarjalcev in ustvarjalcev Božje podobe in preko tega pot k Bogu stvarniku. ■

*Iz francoščine prevedla in
prirenila Barbara Cergolj*

Raziskujmo svoj notranji svet

✍ Nicole Balu

Ob koncu srečanja SIESC 2014 so se mi v srce zapisale besede, ki bi jih rada delila. Kakšna je danes vloga umetnosti v šoli?

Vloga šolskega sistema je, da pomaga otroku odrasti v osebo, ki bo našla svojo pot v življenju, svoje zmožnosti pa bo razvila do popolnosti. Vsak pedagog se bo s to grobo definicijo bolj ali manj strinjal.

Učenec nima možganov le zato, da mu jih napolnimo in kakor je francoski filozof rekel: »Il vaut mieux une tête bien faite qu'une tête bien pleine« (Bolje je imeti lep obraz kot polno glavo). V šoli se učenci naučijo osnovnih spretnosti – brati, pisati, računati ... – da bi se lahko pozneje izpopolnili v nadaljnjem učenju. Obstajajo pa stvari, ki jih je bolje izražati na drugačen način in umetnost nagovarja srce in dušo. Preproste besede, jasna izgovorjava ter logika niso dovolj. Otrok mora izkusiti svet in spoznati umetnost. Učitelj ali umetnik mu mora pomagati priti do spoznanja tega, kaj čuti, da poimenuje svoja čustva in občutke. Potem lahko pedagog učencu predlaga, naj se preizkusi z barvami, zvoki, poezijo ali preko kakšnega drugega umetniškega sredstva, ki je pri roki. Tako bo otrok izkusil, kaj pomeni ustvarjati. Poudariti pa moramo, da obstaja razlika med živo umetnostjo in vsakršnim modernim, tehničnim reproduciranjem umetnosti. Še tako zelo kakovosten posnetek ne bo nikoli nadomestil pristne glasbe, ki je izvedena za občinstvo. Na srečanju so nam organizatorji podali odlične primere. V nekaterih pevskih zborih

in na koncertu smo slišali lepe glasove, občudovali smo Rupnikovo delo, njegove mozaike v Kranju in Ljubljani.

Šola lahko spodbuja in strukturira še dodatne vidike: skupinske nastope pevskega zbora, orkestra, dramskega krožka, slikarske razstave in tako

preteklosti uporabljali umetnost za promocijo fašizma, marksizma, nacizma in drugih ideologij. Umetnost je močna sila, ki ima velik vpliv na človeštvo. Vsak od nas pa jo je že na nek način izkusil. Pomislimo samo na način, s katerim reagiramo na okolje:

Foto: Natasa Pezdirt

naprej. Za ljudi z domišljijo ni meja za delo v zaupljivem vzdušju. Tako skupinsko delo lahko razkrije sposobnosti, ki se ne pokažejo pri običajnih šolskih predmetih; pokažejo pa se tukaj, tako otroku samemu kot drugim. Otroci tako dobijo odlično priložnost, da se naučijo timskega dela, upoštevajo pravila ter avtoriteto. Izkusijo, kaj lahko dosežemo s skupnimi in dodatnimi močmi ter nenazadnje otroci delijo zadovoljstvo in veselje z občinstvom. To je nekaj veliko večjega kot le posameznikova dejanja in nastopi, nekaj edinstvenega, kratkotrajnega in svobodnega.

Ne smemo pa biti preveč idealistični. Spomniti se moramo, kako so v

na arhitekturo in pokrajine. Obstaja več pretanjenih načinov, kako vplivati na človeka in umetnost je zelo močna.

Kje pa je v vse to vključena duhovnost? Menim, da lahko tako delo v šoli ustvari vsaj pravo atmosfero, kjer bodo učenci ali dijaki lahko izkusili tišino, notranje razmišljanje in dialog; pogoji, ki lahko vdahnejo življenje duši. Izven šole so lahko nemiri, hrup, nasilje in stiske. Te tegobe lahko včasih vdrejo celo v šolo. Ponudimo otrokom vsaj enkrat izkušnjo miru in tišine. Nekateri bodo nekaj izgubili, ker se bojijo te praznine, nekateri pa bodo ugotovili, da morajo raziskati še celoten notranji svet. ■

*Iz angleščine prevedla
Andreja Kumer*

Vključevanje ljudskih pevcev v otrokovo učenje ljudskih pesmi

✍ Sašo Oberski

Danes otroci ne doživljajo okolja, kjer se je ljudska pesem prenašala. Prvi stik otroka s pesmijo naj bi vzpostavili starši, vendar zaradi mnogih dejavnikov danes to vlogo le redko opravljajo. Zato je nujno treba prenesti to na ljudi, ki pesmi pojejo in jo prinašajo iz časa, ko je bila ljudska pesem del vsakdana preprostih ljudi.

Z raziskavo smo ugotavljali prisotnost petja ljudskih pesmi doma, iskali smo načine za ponovno spodbuditev k ohranjanju ljudskih pesmi v okolju, kjer se je nekoč ljudska pesem prepevala, ugotavljali smo tudi učinke kmečkega okolja na otroke.

Ljudska pesem

V toku življenja menjavamo različne stilne tokove, med drugim tudi glasbene. Zavedamo pa se, da se mlajše generacije vedno manj ukvarjajo z ljudsko pesmijo. »Slovenska tradicija in starejša kulturna zgodovina sta zaznamovani z ljudsko t. i. péto pesmijo, saj smo dobili umetno pisano pesništvo veliko kasneje kot drugi narodi« (Terseglav, 1987: 15). Preprost človek je tako predstavljal gonilno silo slovenske kulture in s tem ljudske dediščine. Zapeti ljudsko pesem ob skupinskem delu je pomenilo dodati temu delu

nekaj posebnega, neredko celo prazničnega.

Spodbuditi zavest do ohranjanja ljudske glasbene dediščine

Da so nam različne glasbene zvrsti blizu, odigra svojo vlogo mnogo najrazličnejših dejavnikov. Hedonistična teorija v glasbi pravi, da naj bi vsak posameznik težil k doživljanju prijetnih in se izogibal neprijetnih afektivnih stanj. S pomočjo izkušenj naj bi situacije, ki bi spodbujale različne dražljaje, povezoval s pozitivnimi in negativnimi čustvi. Te pa bi vplivale na približevanje oz. vzpostavljanje odnosa do glasbe oz. krhanje vezi med posameznikom oz. glasbo (Rotar Pance, 2006). Torej je treba v glasbi in njenih aktivnostih uživati. Motte Haberjeva (1990) govori o glasbeni socializaciji, ki smo ji podvrženi že pred rojstvom in nas spremlja vse življenje. Ta temelji na odnosih z okoljem, socialnimi odnosi in osebnimi zmožnostmi. Tukaj se prične glasbena socializacija otroka.

Pomen ljudske pesmi bomo našli v njeni 'ljudskosti'. Otrok naj jo spoznava v njenem pristnem okolju, od ljudi, ki so ljudski pesmi blizu. Danes v procesu izobraževanja premalo poudarjamo celostno učenje. Tako je tudi glasbena vzgoja kot predmet včasih premalo vključena v vsakdanje življenje ljudi. Redkeje srečujemo otroke, ki poznajo različne pesmi iz kmečkega kulturnega okolja. Manj je poistovetenja s podeželskim življenjem oz. je to okrnjeno ali vsaj delno spremenjeno. Ta problem je navzoč tako v mestnem kot tudi v kmečkem okolju. Vzroke za

manjšo priljubljenost ljudske pesmi bi lahko iskali tudi v narečnosti ljudskih besedil, saj je jezik kmečkega okolja otrokom tuj in manj privlačen.

Materina vzgoja je v otroku nekoč vzbujala čustva, saj njen odnos ni bil toliko avtoritaren kot očetov. Zaradi njene čustvenosti vez med otrokom in njo ostaja v prioritetenem položaju še v času otrokove pubertete. Reinhard (po: Motte Haber, 1990) je raziskal, da je materina podpora ključnega pomena za otrokovo pozitivno udejstvovanje v glasbi.

Danes se vloga matere in očeta v družini spreminja. Spremenil se je sistem vrednot in svetovna globalizacija sveta je razblinila tradicionalno vlogo staršev v družini. Pogosto tudi ekonomske razmere silijo starše v odsotnost odnosov med člani družine. Denac (2006) ugotavlja, da je poslušanje ljudske glasbe tako v vrtcih kot doma med najmanj priljubljenimi dejavnostmi.

Raziskava

V relativno kmečkem okolju ljudje še ohranjajo ljudsko pesem z različnim priložnostnim petjem ali pa s petjem v različnih skupinah. Z raziskavo sem želel:

- raziskati način učenja pesmi v domačem, družinskem okolju v današnjem času;
- spremljati dejavnike pri učenju, ob katerih se razvijajo otrokova pozitivna čustva in radovednost;
- iskati načine za kakovostnejše učenje ljudske pesmi;
- raziskati učinke avtohtonega kmečkega okolja na učenje ljudske pesmi.

Akcijsko raziskovalno skupino je sestavljalo 19 učencev, učiteljica, raziskovalec in ljudske pevke, ki se ljubiteljsko ukvarjajo z ljudskim petjem. Učenci so bili izbrani naključno, upošteval sem tudi interese učencev po sodelovanju v akcijski skupini. Vključitve v skupino nisem pogojeval z glasbenimi sposobnostmi otrok (ritmični, melodični posluh).

Ugotovitve v prvem akcijskem koraku

Predšolski otroci še pojejo doma, vendar redkeje kot v vrtcu, kjer imajo za učenje pesmi več možnosti. Največ

Foto: Petra Duhannoy

pesmi se naučijo od svojih starejših bratov ali sester, ti pa se naučijo v šoli. Redkeje jih učijo starši oz. stari starši. Ob učenju pesmi opravljajo svoje najljubše dejavnosti (igra vlog, pomoč v kuhinji, poslušanje ob vožnji v avtomobilu). Posebnih koticov za učenje ni bilo zaslediti – prostori se navezujejo na dejavnost, ki jo pri tem otroci opravljajo. Podobne odgovore srečamo tudi pri otrocih razredne stopnje.

Ugotavljam, da je bila motivacija otrok v prvem akcijskem krogu vsekoli prisotna na visokem nivoju. Ker je bilo kmečko okolje novo in polno novih informacij, je za marsikaterega otroka predstavljalo oviro, ki ni dosegala zelenih rezultatov. Kljub temu to ni bil namen akcijskega kroga. Posebej se v prvem stiku s pesmijo niso odzivali morda samo mlajši, ki so bili usmerjeni bolj v poslušanje, starejši pa bolj v dejavnost. Ko se je dejavnost pričela zaključevati, je pripevanje pesmi prihajalo v ospredje. Kljub indiferentnosti otrok se je v kasnejšem razgovoru o vsebini pokazalo, da so pesmi sledili. Avtentično okolje je bistveno pripomoglo k doživljanju ljudske pesmi, da je bilo premalo povezano z vsebino.

Ugotovitve v drugem akcijskem koraku

Daljše časovno obdobje med akcijskima krogoma je bil 'negativen dejavnik', ki je vplival na vzpostavitve odnosov med otroki in ljudskimi pevkami. V začetku je bilo čutiti nelagodje, zato je bil potreben krajši čas za ponovno 'prilagoditev' otrok. Okolje ni več toliko vplivalo na otroke, saj jim je bilo že poznano. V dejavnost je bilo vključenih več odraslih, vendar to na otroke ni vplivalo.

Skrajšana je bila spremljajoča dejavnost. Bila je primerno izbrana z vidika metodičnega učenja. Otroci so iz glasbila, ki so ga izdelali, izvabljali zvok. Pri tem so hitro usvojili melodijo naučene pesmi. Učenje besedila se

je izkazalo kot dopolnilo k melodiji. Besedilna predloga, ki so jo uporabljali za pomoč, je bila priročna. Pevke so pri tem spontano stopile v 'nastopajoč položaj', kar na otroke ni posebej vplivalo. Še vedno niso bile dovolj 'odprte' za poučevanje, kljub temu jih je sodelovalo mnogo več kot v prvem akcijskem krogu.

Delo po predlogi načrta je potekalo po načrtovanih korakih. Kljub temu, da so bili odrasli udeleženci seznanjeni s potekom akcije, so se opirali na učiteljico razrednega pouka, ki je natančneje poznala korake pri vodenju otrok. Pozornost in doživljanje otrok sta se pokazala ob otrokovem stiku z besedilom, prvem pripevanju in samostojni interpretaciji pesmi.

Pevkam je bilo takšno sodelovanje všeč in izrazile so željo po pogostejših oblikah druženja z otroki. Petje ljudskih pesmi jim pomeni nostalgijo in bogastvo slovenske dediščine. Zavze-

majo se za njeno ohranjanje in učenje v okolju, kjer je živela in danes še živi – na podeželju. Treba je ozaveščati ljudi za ohranitev ljudske pesmi, vzgajati za ljudske vrednote, pomembno pa je, da pri tem sodelujejo strokovnjaki in ljubitelji ljudskih pesmi.

Delo ni zaman

Da bi dosegali cilje, kot so jih nekoč, bi nam verjetno le težko uspelo, saj nas tehnološki in družbeni razvoj ne bi pustil nazaj v kontekst preteklega časa. Vendar tradicionalne oblike učenja, ki so preverjene skozi dolga stoletja, puščajo vtis, ki ga srečujemo le pri starejših. Spmembe niso nujne le v šoli, ampak v celotni družbi. To se je pokazalo v dejavnosti, kjer je otrokov klic po ponovnem skupnem srečanju dal vedeti, da je svet, ki je bil nekoč domač, danes pa mu je bolj tuj, pustil vtis, da ga kmečko okolje nekoč zanima, da mu zvočno okolje ugaja in da ga želi še bolj spoznavati in ga začutiti.

Obenem sem doživel spontano spoštovanje otrok do ljudi, ki imajo ogromno glasbenih in etnoloških izkušenj. Postopnost in neposredni stiki otroka z ljudsko pesmijo, plesom, igro in delom v kmečkem okolju bi cilj (petje in ohranjanje pesmi) dosegali na zadovoljivem nivoju.

Potrebne so spodbude društev, muzejev, posameznikov, raziskovalcev, zbiralcev ljudske dediščine, da delo, ki ga opravljajo, ni zaman, temveč je to dragocena aktivnost, ki bo imela dolgotrajen pomen. ■

Viri in literatura

Denac, Olga (2004): Predšolski otrok in ljudska glasba. V: *Glasba v šoli*, letnik 9, št. 2/3, str. 51–56.

Denac, Olga (2006): Izražanje interesa predšolskih otrok do glasbenih dejavnosti. V: *Glasba v šoli*, letnik 10, št. 3/4, str. 13–19.

Goljevšček, Alenka (1982): *Mit in slovenska ljudska pesem*. Ljubljana: Slovenska matica.

Motte Haber, Helga (1990): *Psihologija glasbe*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Pesek, Albinca (2004): Odnos učencev zadnjih razredov osnovnih šol do izvirnega in 'predelanega' slovenskega glasbenega izročila. V: *Glasba v šoli*, letnik 9, št. 2/3, str. 14–24.

Rotar Pance, Branka (2006): *Motivacija – ključ h glasbi*. Nova Gorica: Educa.

Terseglav, Marko (1987): *Ljudsko pesništvo*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Želela sem delati odgovorno in pošteno, kot sta me učila starša

Pogovor z go. Slavko Janša

✍ Erika Ašič

Gospa Slavka Janša je predsednica Območne skupnosti Zahodna Dolenjska v Društvu katoliških pedagogov Slovenije. V letu 2014 OS Zahodna Dolenjska praznuje 20-letnico obstoja.

To je razgibana območna skupnost, ki svojo dejavnost namenja strokovnim, vzgojnim in duhovnim vsebinam. Slavka Janša je bila rojena leta 1953 v Novem mestu. Je mati dveh otrok in babica sedemletni vnukinji. Za seboj ima bogato poklicno pot, kar lahko zaslutimo iz pogovora z njo.

Kako se spominjate svojih začetkov dela v šolstvu?

Spomini sežejo prav na začetek moje poklicne poti. Učiti sem začela kot absolventka Pedagoške akademije, smer razredni pouk. V službo me je povabil ravnatelj domače osnovne šole, in sicer za poučevanje glasbenega pouka in pevskega zbora. Po dobrem mesecu poučevanja je potrkal na vrata učilnice sekretar občinskega komiteja ZKS in prosil za pogovor. Naštel mi je, kaj vse delam za župnijo, in predlagal, naj hodim, če že moram, ob nedeljah k sv. maši v drugo faro in naj se bolj aktiviram na družbenopolitičnem področju. Po temeljitem razgovoru sva se razšla s stiskom rok in odtlej nisem imela nikoli več nobenega opravka s predstavniki takratne oblasti.

Ko sem diplomirala, sem se redno zaposlila v OŠ Šmarjeta, kjer sem

Slavka Janša

dopoldne poučevala športno vzgojo dekleta na predmetni stopnji in spoznavanje družbe v 5. razredu, popoldne pa 3. razred. Delo je bilo zanimivo, a sem želela študirati naprej. Že jeseni naslednje šolsko leto sem se vpisala v redni študij 3. letnika pedagogike na Filozofski fakulteti (FF) v Ljubljani in odšla spet med študente. Med študijem sem živela pri sestri v Kamniku, kjer so mi pred diplomom ponudili mesto učiteljice v 1. razredu v Zavodu za invalidno mladino. Spomnim se, da sem imela samo šest ali sedem učencev, dela pa vrh glave. Ena deklica je ves čas pouka sedela privezana v invalidskem vozičku, prav

tako tudi učenec z mišično distrofijo.

Ob koncu študija na FF sem se poročila in se preselila k možu v Kočevje. Tam sem dobila po rojstvu prvega otroka delo v podaljšanem bivanju. Bilo je izredno naporno. Na eni strani so bili učenci, naveličani šole, saj so imeli za seboj že pouk, na drugi strani pa zahteve učiteljev in staršev, da morajo otroci v tem času narediti vso domačo nalogo in se še kaj naučiti. Najhujši so bili zame slabi odnosi z nekaterimi razrednimi učiteljicami otrok v moji skupini podaljšanega bivanja.

V pol leta, kolikor sem delala v podaljšanem bivanju, sem dokončala študij pedagogike in se jeseni znašla v tovarni

Melamin kot referentka za izobraževanje, saj mi šola ni mogla ponuditi kaj več kot delo v podaljšanem bivanju. Toda tako rekoč že prvi dan zaposlitve so mi kot začasno dodelili še delo referentke za kadre, kar sem opravljala vseh pet let, kolikor časa sem delala v Melaminu. Delo je bilo zelo zanimivo, še posebej stiki s štipendisti in urejanje tovarniškega glasila. Sčasoma me je začelo marsikaj motiti. Dokončno sem se odločila oditi, ko so me skupaj s sodelavkami v našem oddelku pri prvem urejanju plačnih razmerij degradirali na raven srednje izobrazbe.

Z malo upanja, da bom sprejeta, sem se prijavila na razpis za sveto-

valko za kadre v Občini Kočevje in uspela. Na Občini Kočevje sem bila zaposlena polnih sedem let. V tem času je prišlo do osamosvojitve Slovenije. Treba je bilo postaviti občinsko strukturo, od statuta do poslovnikov in raznih pravilnikov, izpeljati volitve itd. Seje (najprej skupščinskih zborov, potem občinskega sveta in odborov), za katere sem strokovno odgovarjala kot sekretarka, so postajale težke, moreče, delegati oz. člani občinskega sveta pa vedno bolj zahtevni. Odnosi med sodelavci so se začeli z uveljavitvijo večstrankarskega sistema krhati do te mere, da sem se odločila za vedno zapustiti ta sektor. Prav mi je prišla razdelitev ene velikanske osnovne šole na tri manjše leta 1992. V eni od teh osnovnih šol sem dobila mesto pomočnice ravnatelja in svetovalne delavke, kar sem z enoletno prekinitvijo opravljala do upokojitve leta 2011.

Kako ste bili pripravljeni na vstop na področje šolstva (kako so vas v sklopu izobraževanja pripravili na to)?

Na prvo zaposlitev v šoli, leta 1979, sem prišla kar dobro pripravljena s Pedagoške akademije. Imeli smo dobre profesorje, veliko praktičnih nastopov in skupnih analiz. Imela sem to srečo, da je moja generacija prva študirala v dislociranem oddelku v Novem mestu. Skupaj z nami je študirala tudi velika skupina učiteljev praktikov. Ves čas smo se družili in pogovarjali, tako da so nas dobro podkovali. Celotno gledano vzgoje so obstajala sicer nenapisana, a vendar jasna pravila.

Drugače je bilo ob mojem drugem vstopu v osnovno šolo po 12 letih dela v gospodarstvu in občinski upravi. Med službovanjem na Občini Kočevje sem sicer opravila pedagoški strokovni izpit, a ko sem zagovarjala nalogo, nisem bila v stiku z učenci. Spominjam se, da sem kar hlastala vso strokovno literaturo, na katero sem naletela. Najtežje mi je bilo vzgajati, ker so bila vzgojna načela in pravila že zabrisana. V letih, ko nisem bila prisotna na področju vzgoje in izobraževanja, je vanjo vdrla permisivna vzgoja, ki ji nisem bila kos.

Katere so bile večje ovire/težave pri vašem delu? Kje ste našli moč za premagovanje različnih ovir?

Največja ovira na moji poklicni poti je bila v meni, in sicer ta, da sem želela delati tako odgovorno, pošteno, strogo, kot sta me naučila starša. Mislila sem, da bodo tako ravnali vsi moji sodelavci; da se bodo tako obnašali do svojih otrok, kot so se do mene moji starši, in da bodo otroci ubogali na besedo, kot sem jaz ubogala domače ali tuje ljudi.

Moč sem našla v enako mislečih sodelavcih, zato sem hodila na strokovna posvetovanja, kjer smo se srečevali z vseh koncev Slovenije. Moč za delo sem našla v nekaterih članih DKPS. Največja tolažba in vir moči pa so bili moji domači. Glede strokovnega dela sem najbolj hvaležna svakinji, ki je bila takrat tudi učiteljica in mi je znala prisluhni in svetovati, pa sestram, s katerimi smo še danes povezane, ter mami. Pomemben vir moči je tudi moja intuicija, moj značaj, ki se nikoli ne preda. V sebi znam predelati probleme, se umakniti in posuti s pepelom, če čutim, da je treba, ter spremeniti ravnanje.

Česa se z veseljem spominjate, ko gledate nazaj na prehojeno pot svetovanja v šolstvu?

Z največjim veseljem se spominjam dogodkov, povezanih z učenci. Za vedno bo ostal v mojem spominu učenec s posebnimi potrebami, ki sem mu postala že v drugem razredu nadomestna mama. Imel me je zelo rad. Do njega sem se obnašala kot do lastnega sina. Ko se je letos poslavljaj iz osnovne šole, me je na dan valete obiskal z veliko rožo iz papirja in vstopnico za valeto.

Z veseljem se spominjam staršev, ki so marsikdaj prišli v pisarno jezni, razočarani, zaskrbljeni, odšli pa pomirjeni, zadovoljni. Spominjam se obupanih učiteljev, ki sem jih včasih samo poslušala ter tu in tam rekla kakšno vzpodbudno besedo. Spominjam se obeh ravnateljev, s katerima sem razmišljala, kaj bi še lahko storili za izboljšanje kakovosti pouka in pozitivno samopodobo naših učencev.

Kakšni naj bodo odnosi med učitelji in starši ter otroki?

Zagovarjam trditev, naj bo odnos učitelja do staršev spoštljiv in profesionalen. V komunikaciji med učiteljem in učencem ali med učiteljem in starši nikoli ne bi smelo priti do osebnih žalitev. Na strokovnem področju bi moral biti učitelj suveren in odločen. Do otrok naj bi bil prijazen in pošten. Poleg pomena znanja bi se moral zavedati tudi pomena vzgoje, graditve odnosov, vzgajanja odgovornih, socialno občutljivih in samostojnih osebnosti.

OS Zahodna Dolenjska letos praznuje 20-letnico. Kako se spominjate začetka združevanja katoliških pedagogov na Kočevskem? Kaj ste v tistem času iskali v teh združenjih?

Na Kočevskem je bil pobudnik ustanovitve DKPS prof. Mihelič, ki sem ga osebno slabo poznala. Organiziral je predavanje v Ribnici. Najbrž me je pritegnil naslov, zato sem šla. Ko je na koncu predlagal ustanovitev društva, sem bila takoj za to, saj sem čutila potrebo, da se verni učitelji povežemo in preštejemo. Da se bomo lahko med seboj vsaj pogovarjali brez dlake na jeziku. Organizacija lahko da moč in strokovnost. »Ne bodo nas mogli več preglasiti,« sem takrat naivno mislila. Iskala sem sogovornike, vsebino predavanj, ki je bila drugačna od uradne; če bi bilo treba, pa tudi kdaj malo oportuno ravnanje.

Ste čutili kakšne ovire, pritiske v okolju (v kolektivu, širšem okolju), glede na to, da ste delali v šolstvu, ko ni bilo zaželeno biti katoličan?

Razen že opisanega pogovora s partijskim sekretarjem pritiskov nisem čutila. Sem pa po nekaj poskusih uvidela, da brez politične podpore ne bom mogla nikoli zasesti vodilnih položajev v družbi, za kar mi danes niti ni žal.

Vaše okolje (kočevsko področje) je v današnjem času zelo bogato z drugače mislečimi (različne narodnosti, veroizpovedi, ateisti ...). Kaj je najbolj pomembno za spoštljivo sobivanje?

Res je. Kočevsko je zelo raznoliko glede narodnosti in veroizpovedi. Kdor ne najde skupnega jezika, mislim, da v Kočevju težko shaja, še posebej v šoli in ostalih javnih službah.

Sama se tega zavedam, odkar sem se preselila z 'mehke' Dolenjske. Odločilno pri vzpostavitvi in ohranjanju primernih odnosov je, da v vsakem človeku vidiš nekoga, ki ga v osnovi spoštuješ, ter toleriraš njegovo vero in kulturo. Do ljudi sem odkrita, prijazna. Nikoli nikomur ne odrečem pomoči, če je le v moji moči. Nikoli mi ni žal prisluhniti človeku, ki bi mi rad kaj povedal ali me potrebuje. Marsikdaj pravim, da prijaznost nič ne stane, zato ne skoparimo z njo.

Kakšna je vloga Društva katoliških pedagogov Slovenije danes?

Menim, da se moramo še vedno odkrivati, dokazovati in dopovedovati ljudem, da obstajamo.

Društvo naj si prizadeva, da bomo člani prepoznani v šolah, okolju in družbi kot tisti, ki v resnici živimo evangeljsko naročilo. Morali bi biti varuhi resnice in poštenosti v osebni in poklicni življenju. Morali bi opozarjati in varovati tako zakonodajo v šolstvu, ki bo vzpodbujala poštenost in resnicoljubnost kot temeljni vrednoti v življenju posameznika in družbe.

Letos julija je DKPS organiziralo 59. mednarodni kongres SIESC (Evropsko združenje krščanskih učiteljev). V čem vidite priložnosti mednarodnega povezovanja učiteljev?

Povezovanje učiteljev je potrebno predvsem zaradi posredovanja in vrednotenja izkušenj v deželah, od koder učitelji prihajajo. Pomembno je tudi zaradi umestitve dobrih praks v naš skupni evropski prostor. Ne nazadnje je pomembno tudi zaradi spoznavanja države gostiteljice in njenih naravnih ter kulturnih danosti.

Naslov kongresa je bil Umetnost, duhovnost in vzgoja. Kako se ti pojmi prepletajo? Ali imajo svoje mesto v šoli?

Že sama vzgoja je bolj umetnost kot znanost, ker smo si tako zelo različni. Poleg tega naj bi nas umetnost na vseh področjih navajala na lepoto, nekaj lepega, kar bi bilo zelo koristno za duha, ki obstaja v vsakem človeku, tudi v otroku. Stanje duha je v veliki meri odvisno od (ne)vzgoje k opazovanju in ustvarjanju umetnosti, preko nje pa k lepemu. Žal te povezanosti v šoli, v kateri sem službovala, nisem občutila. Učitelju/vzgojitelju je prepuščeno, koliko zna in zmore povezati vse troje. Če bi bilo to vgrajeno v šolski sistem in uvedeno v prakso, ne bi naredili toliko hudega s prakticiranjem permissivne vzgoje, ki se vleče še danes.

Bl. Anton Martin Slomšek je od leta 2004 zavetnik učiteljev, vzgojiteljev in katehetov. Česa se lahko od njega še danes naučimo?

Blaženi Anton Martin Slomšek nam je lahko svetel vzgled. Njegov lik vzgojitelja in učitelja je danes zopet zelo potreben. Znal je gledati, poslušati, opazovati ter v preprostem in jasnem slovenskem jeziku učiti otroke in svetovati odraslim. Bil je vizionar. Videl in opozarjal je na nevarnosti, ki tudi danes pretijo na vsakem koraku. Poznal je značaj trdnega slovenskega človeka in vedel je, kaj potrebuje.

Kakšen naj bo učitelj? Kaj bi svetovali učiteljem, ki šele začenjajo svojo učiteljsko pot?

Učitelj naj bo razgledan, strokovno dobro podkovan, vendar naj ne misli

o sebi, da zna več kot drugi. Nikoli naj se ne ponaša, napihuje. Naj ga ne bo sram, če se mora kdaj za kakšno napako ali nerodnost opravičiti ali reči na pripombo kakšnega bistrout

Slavka Janša

mnega učenca, da nečesa ne pozna in da bo pogledal ter naslednji dan/uro podal jasen odgovor. Naj bo pošten v odnosu do vseh učencev, kar pa ne pomeni biti enak. Naj postavi jasna in sprejemljiva pravila obnašanja v razredu in pri tem vztraja. V začetku naj bo strog, proti koncu lahko malo popusti, da ne bo nihče zmagovalec/poraženec. Naj se ne pogaja z učenecem/starši, kot bi bili na tržnici. *Da* naj bo *da*, *ne* naj bo *ne*. Starše naj obvešča tudi o dobrih, vzpodbudnih novicah v zvezi z dosežki in ravnanjem njihovega otroka.

Kot je nekoč rekla moja sošolka na Pedagoški akademiji, učiteljica z dolgoletno prakso, s katero se v celoti strinjam: »Najbolj uspešen je tisti učitelj, ki si dovoli biti tudi učenec svojih učencev.« ■

Ustvarjanje inkluzivnega učnega okolja

✍ Vanja Kiswarday

Začetek šolskega leta tako učitelja kot učenca obdara s svežino moči in pripravljenosti, da v novo šolsko leto zre z optimizmom in visokimi pričakovanji. Načrtovanje nove učne poti in zastavljanje dolgoročnih in kratkoročnih ciljev je dober začetek uresničevanja te pripravljenosti. V začetku šolskega leta je treba izkoristiti in konkretizirati pripravljenost in veselje do učenja ter skrbeti, da ta moč preko leta narašča in vztraja.

Ljudje radi prihajamo tja, kjer so nas veseli, kjer vemo, da lahko sodelujemo in nekaj prispevamo – v takem okolju in za tako ekipo smo se pripravljene potruditi, vztrajati, narediti tudi kaj, kar ni čisto po naši izbiri. V okolju in ob ljudeh, za katere čutimo, da nas cenijo, skrbijo za nas in verjamejo, da nam bo uspelo doseči načrtovane cilje, je naša ustvarjalna moč in volja do učenja bistveno večja. Ne razorožujeta nas obup in dvom vase, ki navadno izvirata iz izkušnje, da se nam kje zatakne in vsi izpostavljajo naš neuspeh, ni pa nikogar, ki bi nam pomagal prepoznati, kaj konkretno je šlo narobe in nam pomagal narediti prav. Vrtec in šola sta prostor učenja, medsebojne pomoči in sodelovanja in ne (samo!) prostor, kjer se razkazuje in ocenjuje znanje.

Kako zelo inkluzivno naravnana je modrost kralja Salomona, ki v nas krepi duha ponižnosti: »Nihče ni tako popoln, da ne bi potreboval pomoči in nihče ni tako majhen, da je ne bi mogel nuditi.«

Univerzalni pristop k poučevanju

V inkluziji je zagotavljanje pogojev za učenje in ustvarjanje spodbudnega učnega okolja za vse prioriteta pedagoških delavcev. Sodobne smernice za učinkovito učenje in poučevanje spodbujajo k upoštevanju načel univerzalnega načrtovanja učno vzgojnih dejavnosti. Univerzalni pristop k poučevanju ne pomeni naravnost na 'povprečnega učenca', ampak zavedanje učne raznolikosti otrok in mladostnikov v skupini. Univerzalni pristop spodbuja ustvarjalno pedagoško načrtovanje spodbudnega učnega okolja z vidika fizičnih, didaktičnih, socialnih in kurikularnih dejavnikov. Tako okolje otroke in mladostnike spodbuja k aktivnejši participaciji, saj omogoča več izbire in prilagajanja procesa učenja lastnim potrebam, interesom in zmožnostim ter lastnemu učnemu stilu.

Burgstahler in Sheryl (2001) izpostavljata 8 načel inkluzivno naravnane univerzalnega pristopa k poučevanju:

1. Pozitivna in spodbudna razredna klima

- Skrb za sprejemanje vsakega posameznika naj bo ozaveščena in pogosto reflektirana. Pomemben je pozdrav, povabilo vsakomur k sodelovanju, čutiti naj bo zaželenost diskusije z različnih pogledov. Vsakdo naj se počuti ljubljene in zaželenega, naj čuti, da imamo do njega visoka pričakovanja in da verjamemo v uspeh. Izogibajmo se stereotipom, da bi vnaprej od nekaterih posameznikov ali skupin zaradi določenih lastnosti pričakovali več ali manj.
- Komunikacija naj bo spoštljiva, spodbudno naravnana, kar ustvarja

pozitivno naravnane odnose. Učitelj oz. vzgojitelj mora vedeti, da s svojim vedenjem in odnosom do ljudi, narave in dejavnosti vzgaja in sporoča vrednote. Vzgaja že s svojo navzočnostjo in z neverbalno govornico.

- Otroci najbolj opazijo odziv odraslega v novih, neobičajnih, čustveno močnih situacijah. Kadar nam ne uspe kot bi želeli, pokažimo, kako se opraviči in popravi napake.
  - Bodimo dostopni in spodbudni, pripravljeni na pogovor. Vživimo se v problemsko situacijo, kot jo predstavi učenec, izhajajmo iz znanega, potrpežljivo odstranjujmo ovire in gradimo znanje in odnose.
  - Z motivacijskimi strategijami poskušajmo zajeti vse (tako dečke kot deklice, upoštevajmo različna interesna nagnjenja, predznanje, socialno kulturne značilnosti ...).
  - Individualne posebnosti upoštevajmo na inkluziven način – ne izpostavljajmo težav, izogibajmo se segregiranju ali stigmatizaciji, sodelovanje in skupno načrtovanje z izvajalci dodatne strokovne pomoči lahko veliko doprinese k dvigu kakovosti učenja in odnosov v celotni skupini.
- ### 2. Medsebojna interakcija in dinamično povezovanje
- Skrbimo za učinkovitost komunikacije; zagotovimo, da so vsi deležni sporočil in da vsakdo lahko sporoča – učimo poslušanja, opazovanja, konstruktivnega izražanja pobud in želja, razvijamo empatijo in spretnosti sodelovanja.
  - Uporabljajmo različne načine učinkovitega sporočanja (piktogrami, posterji, procesne sheme).
  - Spodbujajmo skupinske in sodelovalne oblike učenja, kjer pride do izraza timsko delo in vrednost do-

Foto: EA

prinosa posameznikov z različnimi spretnostmi, znanjem, potenciali za večji skupni uspeh.

3. Dostopno in funkcionalno fizično okolje in učni pripomočki

- Učni prostor naj bo oblikovan udobno, spodbudno, vključujoče in varno. Razmislimo o optimalni postavitvi stolov – naj spodbuja sodelovanje, diskusijo. Poskrbimo za dobro vidnost informacij (tabla, projekcije, gradiva ...).
- Upoštevajmo specifične potrebe OPP (dostopnost z invalidskim vozičkom, pravilna osvetlitev, zvočnost, prilagojena podporna tehnologija, zagotovimo prostor za tolmača, spremljevalca – dogovorimo se tudi o njegovi vlogi).
- Omejimo moteče dejavnike, ki bi odvrčali pozornost, prekinjali koncentracijo (npr. manjše skupine v mirnih delovnih kotičkih).

4. Raznolike metode poučevanja

- Imejmo čimbolj fleksibilen kurikulum, da ga lahko prilagodimo glede na konkretne potrebe vključenih – dejavnosti izbirajmo glede na predznanje, interese, potrebe, učne značilnosti, učenci naj imajo možnost poseči po dodatnih in/ali dopolnilnih učnih gradivih.
- V gradivih izpostavimo ključne vsebine, vire in literaturo za osnovno, dodatno znanje, če je potrebno, dodajmo slovar strokovnih izrazov, vključujmo primere vprašanj in vaj.
- Vsebine naj bodo smiselne in povezane v kontekst celote.
- Zagotovimo učno pomoč in podporo. Raziskave kažejo, da otroci in mladostniki pri učiteljih najbolj cenijo, če so jim pripravljene pomagati, da usvojijo temeljno znanje in spretnosti – včasih je za to potreben individualen pristop, ki pa je lahko dobra priložnost tudi za vzpostavitve pristnejšega odnosa.

- Navodila in pričakovanja za izvedbo domačih/projektnih/seminarskih nalog naj bodo jasna, znani naj bodo kriteriji za ocenjevanje. Učenci naj sodelujejo s predlogi. To vpliva na večjo ustvarjalnost, aktualnost. Dogovori naj bodo na razpolago v pisni obliki.
- Poskrbeti je treba tudi za pestre izbirne možnosti krožkov in dodatnih dejavnosti za vse.

5. Učna gradiva in tehnologija

- Učna gradiva naj bodo čim bolj dostopna, fleksibilna, omogočajo naj diferenciacijo glede na predznanje in učni stil, usmerjajo naj k izbiri utrjevanja, raziskovanja in aktivnega učenja bodisi individualno ali v manjših skupinah.
- Sodobna tehnologija naj spodbuja ustvarjalne načine učenja in uporabe znanja. Čeprav imajo otroci in mladostniki veliko izkušenj z IKT, to ni zagotovilo, da znajo IKT

uporabljati tudi pri učenju in za načrtovanje in organizacijo učenja in dejavnosti nasploh (urniki, beležke, opomniki, baze podatkov ...). Tovrstne življenjsko pomembne veščine so lahko tudi priložnost za sodelovanje med domom in šolo.

6. Povratne informacije

- Čimbolj sprotne povratne informacije so nepogrešljiv del v procesu učenja.
- Naj bodo korektne, spodbujajoče, pozitivno naravnane – pomembno je, da napake prepoznavamo kot opozorilne znake, ki nam pomagajo izboljšati znanje, veščine, vedenje, odnose.
- Omogočimo priložnosti za popravljanje, izboljšanje izdelka. Obširnejše učne dejavnosti naj bodo razdeljene na vmesne etape, ki omogočajo pridobitev vmesnih povratnih informacij in smernic za delo.

7. Ocenjevanje

- Postavimo jasna pričakovanja, izpišimo vsebine, ocenjevalne kriterije ter roke za oddajo nalog. Standardi znanja naj bodo enotni za vse, prilagodimo pa pogoje in izvedbeno raven.
- Zagotovimo raznolike možnosti za izkazovanje znanja: individualno in skupinsko, teoretično in praktično (izdelki, igre vlog, nastopi, primeri iz prakse, mapa dosežkov, demonstracije ...).
- Ocenjevanje naj bo sprotno spremljanje posameznikovega napredka po različnih metodah opazovanja in ocenjevanja – npr. portfolio, mapa dosežkov.

8. Prilagoditve, pomoč in podpora

- Pri otrocih in mladostnikih s posebnimi potrebami, učnimi težavami ali nadarjenostjo moramo biti natančno seznanjeni z individualiziranim programom, s konkretnimi potrebami in zmožnostmi posameznika, s prilagoditvami in pripomočki, ki jih potrebuje za učno delo, z ravno njegovega sedanjega funkcioniranja ter s cilji in strategijami pomoči in podpore za doseganje le-teh. Pri iskanju najboljših pristopov, strategij ter metod dela je najbolje izbirati take, ki podpirajo dobro poučevalno prakso za vse

otroke v skupini, po potrebi pa jih individualiziramo.

- Ob iskanju novih možnosti za poučevanje in učenje, ki učinkovito odgovarjajo na izzive potreb posameznikov z učnimi težavami in izboljšajo tudi učno okolje za ostale otroke, se profesionalno razvijajo tudi pedagoški delavci. Hkrati pa so tudi otroci in mladostniki deležni vzora, da je pomemben del procesa učenja tudi aktivno iskanje čimbolj učinkovitih in personaliziranih ('na kožo pisanih') načinov učenja.

Otroci s posebnimi potrebami, ki so z odločbo usmerjeni v zanje ustrezen vzgojno izobraževalni program, imajo to prednost, da jim pri postavljanju ciljev pomaga strokovna skupina, ki pripravlja individualiziran program. Tega privilegija ne prinese individualiziran program sam po sebi – uresničen je lahko le v primeru, če je aktiven sodelavec v procesu tudi otrok sam in njegovi starši, ki so mu lahko v oporo doma. Ni pomembno le načrtovanje ciljev, ampak, da skupaj z otrokom načrtujemo tudi strukturo učnega okolja (rutino, rituale, pravila in pomoč učitelja). Ta dogovorjena struktura mora otroku zagotavljati varno okolje, kjer bo lahko svobodno napredoval. Vrtec in šola sta kot vzgojno izobraževalni ustanovi prostor učenja. Učenje je proces, v katerem posameznik ne sme biti zasmehovan, če česa ne zna ali se zmoti. Vsakdo potrebuje prostor za vadbo, kjer bo od točke neznanja in nespretnosti ob ustreznem vodenju, podpori in če je treba tudi dodatni strokovni pomoči postopno napredoval. Zagotovljeno mora imeti

varno in spodbudno okolje za preizkušanje lastnih zmožnosti, sprejemanje tveganja in delanje napak do določene točke, ki je dogovorjena za sprejemanje pomoči in podpore. Ta model spodbuja razvoj kritičnega mišljenja, prevzemanja odgovornosti in zavedanja lastne zmožnosti za napredovanje, nadzorovanje in uravnavanje samega sebe in nekaterih okoliščin. ■

Foto: Petra Duhanjov

Literatura

Benard, Bonnie (2002): *From risk to resiliency: what schools can do*. Portland, OR: Western Center for Drug-Free Schools and Communities.

Burgstahler, Sheryl (2001): *Universal Design of Instruction*. DO-IT, University of Washington.

Haddad, Caroline (ured.) (2009): *Teaching Children with Disabilities in Inclusive Settings. Embracing Diversity: Toolkit for Creating Inclusive, Learning-Friendly Environments Specialized Booklet*, 3. Bangkok: UNESCO.

Mitchell, David R. (2008): *What really works in special and inclusive education: using evidence based teaching strategies*. London: Routledge.

Razumevanje Gogalove osebne pedagogike

Duševno in duhovno oblikovanje

✉ Simona Knavs

Za Gogalo je vzgoja možna le preko osebnega, duhovnega stika na individualni ravni ali v osebni skupnosti. Pedagogiko opredeli kot vedo o duševnem in duhovnem oblikovanju človeka. Pomembno se mu zdi razlikovanje med duševnim in duhovnim, med objektivnim in subjektivnim duhom, pri čemer je pedagogov končni cilj tretja oblika – objektivirani duh.

Gogala opredeli tri predmetna področja oz. razsežnosti: materialno, duševno in duhovno. Predstavi jih z opisi elementov oz. predmetov razsežnosti ter z odnosom med predmeti in človekom, osebo oz. subjektom.

Materialne predmete oseba zazna s pomočjo čutov in doživljanja. V stik z njimi stopi s t. i. primarnimi pristnimi predstavami. Določa jim lastnosti (obliko, barvo ipd.). Podrejeni so zakonom prostora in časa, materije in energije, vzroka in posledice in s tem duhovnim predmetom, kar zakonitosti so in po katerih velja, da se duh zrcali v materiji.

Duševni predmeti so subjekt, čuti (instinkti ali goni) in duševne sposobnosti, med katerimi ima doživljanje posebno mesto. Subjekt (duša ali duševni subjekt) je osrednji predmet te razsežnosti, na katerega se vežejo čuti in sposobnosti. Posameznik je oseba, ki je edinstven skupek omenjenih duševnih predmetov, ki ga vseskozi oblikuje lastno doživljanje.

Čut je iz podzavesti izvirajoča bolj ali manj močna duševna potreba. Je prirojen in ga ni mogoče pridobiti ali privzgojiti niti se ga subjekt ne more znebiti. Čut se vedno pojavi v konkretnih okoliščinah in je vezan na različna življenjska ali kulturna področja (npr. pedagoški čut in eros).

O sposobnostih Gogala ne piše veliko. Na različnih mestih našteva sprejemljivost za različne vrednote, inteligentnost, razumnost, talentiranost, zavedanje, abstraktno mišljenje, ustvarjanje, domiselnost, normativnost ipd. Kot bomo videli v nadaljevanju, se sposobnosti vežejo tako na doživljanje kot na duhovne predmete. Leta 1939 v članku *O duhovni svobodi* zapiše, da v človeku predstavljata duha le dve osnovni sposobnosti, sposobnost avtonomnega in objektivnega spoznanja ter osebna svobodnost.

Materialna in duhovna razsežnost nista pogojeni z duševnostjo. A takoj ko je oseba tu, doživlja. Na njeno doživljanje vplivajo vse tri razsežnosti, saj je doživljanje nujno vezano na nek predmet, ki tako postane vsebina doživljanja. Sposobnost doživljanja je temeljna razvojna sposobnost človeka. Vsak doživljaj je unikaten duševni akt konkretne osebe. Predmete lahko dosežemo le preko doživljanja. Doživljanje druge osebe zaznavamo le posredno, preko lastnega doživljanja predmetov (npr. govor, dejanje, izdelek), v katerega je oseba sama hote ali nehote vključila svoje doživljanje in tudi svojega duha.

Rezultat doživljanja je doživljaj, a tudi doživetje. Doživetje Gogala razume kot ključni razvojni dejavnik vzgoje. Doživljaji so stalnica življenja, so rutinski in pogosto izzvenijo iz spo-

Prof. dr. Stanko Gogala (1911–1987) je bil drugi univerzitetni profesor pedagogike na Univerzi v Ljubljani. Od leta 1924 pa vse do upokojitve leta 1967 je objavil več kot 200 strokovnih del. Ponatise in razprave o njegovem delu najdemo v 5. št. *Sodobne pedagogike* iz leta 2000 in v *Izbranih spisih* iz leta 2005 (ured. prof. dr. Robi Kroflič).

V reviji *Vzgoja* se bomo v treh pri-spevkih posvetili konceptu duha v njegovi pedagoški teoriji. Več o tem: <http://stankogogala.blogspot.com/>.

mina. Doživetja pa segajo v žarišče duševnosti. Doživljamo jih z vso pozornostjo in občutljivostjo. Z dožitjem šele zaznamo vrednost tega, kar doživljamo, zato nas doživetja duševno močno (pre)oblikujejo in ostajajo trajna duševna last.

Predmeti duhovne razsežnosti imajo idejni ali irealni značaj. To so dejstva, zakonitosti, ideje, vrednote ipd. Duhovnemu ne moremo določiti lastnosti. Zakonitosti materialne in duševne razsežnosti za duha ne veljajo. Duha je 'vedno enako', saj je neodvisen od prostora in časa. Čeprav oseba v svoj izdelek položi svojega duha, ga zato nima nič manj. Kvečjemu obratno, ustvarjanje ustvarjalca duhovno bogati.

Za duha je značilno, da je tako kot materija povsem neodvisen od subjekta. Duha subjekt doseže le preko svojega doživljanja in mu ni neposredno dan, kot mu je dana lastna duševnost. Medtem ko oseba lastno duševnost lahko resnično doživlja, vrednote ali kamna ne more. Gogala namreč loči

Članek se nadaljuje na str. 29.

Delavnica o zvestobi in pripadnosti

✂ Špela Čekada Zorn, Andreja Dobnikar

*»Predvsem pa to:
samemu sebi bodi zvest.«
(W. Shakespeare: Hamlet)*

*»Šele v nesreči se pokaže
človeška moč, prijateljska
zvestoba v viharju.«
(Korner)*

*Tema zadnje delavnice,
namenjene učencem višjih
razredov osnovne šole, je
zvestoba oziroma pripadnost
sočloveku, ustanovi, narodu,*

*državi ... Če izhajamo iz
Polonijevega nasveta sinu, pa
mora biti vsak posameznik
najprej zvest samemu sebi,
saj smo ljudje fizična, čuteča
in razmišljujoča bitja, ki
lahko občutimo bolečino ali
srečo sočloveka le, če smo za
to senzibilni. Ob tem pa ne
moremo vedno upoštevati le
lastnih potreb, ampak za tiste,
ki jih imamo radi, brezpogojno
storimo, kar je prav.*

Vsi se strinjamo, da je šola pomemben element socializacije, ki vpliva na oblikovanje in osebno rast mladih. V tej ustanovi otrok sistematično pridobiva znanje različnih učnih predmetov, hkrati pa se uči samostojnosti, sklepa nova poznanstva in prijateljstva ter ne nazadnje goji tudi čut pripadnosti. Pa slednje res drži? Zdi se, da so današnji mladi postali nekako apatični, da jim je vseeno, kaj se dogaja okrog njih, da pripadnosti sočloveku, ali širše, določeni skupini ne izražajo ali celo ne čutijo več. Po drugi strani pa so različna družabna omrežja na medmrežju pravi magnet, ki vsakemu ponujajo

Foto: arhiv ZU Slivnica pri Mariboru

neskončno veliko prijateljev, a le v virtualnem svetu, v katerem človek lahko skriva svojo pravo osebnost in se predstavlja kot nekdo, ki je samozavesten, najboljši, malodane popoln. Ljudje smo družbena bitja, ki si v osnovi želimo opore in potrditve v sočloveku ter pripadnosti in sprejetosti v družbi, česar pa ob odsotnosti vrednot, kot so ljubezen, spoštovanje, zaupanje, zvestoba, ne moremo občutiti. Kot je bilo že omenjeno, je pripadnost lahko tudi širša, na primer pripadnost domovini oziroma državi. V zadnjih letih se v šoli želi okrečiti domoljubje in zavest o aktivnem državljanstvu z obveznim obeležjenjem oziroma praznovanjem treh državnih praznikov (slovenski kulturni praznik, dan državnosti, dan samostojnosti in enotnosti), saj ti dogodki učvrstijo povezovanje med ljudmi in z državo, v kateri živimo. Država namreč potrebuje aktivne (odrasle) državljane, ki jim bo mar in ki bodo soustvarjali boljše življenje v širši skupnosti. Za doseg tega cilja pa je treba začeti pri najmlajših.

Če se vrnemo k zvestobi; to je pomembna osebna lastnost, ki se pri osnovnošolskih otrocih kaže predvsem v odnosu do staršev in prijateljev. Za to obdobje je značilno, da se oblikujejo tesna prijateljstva, prijatelji pa v mladostnikovem življenju prevzamejo zelo pomembno vlogo, včasih morda celo pomembnejšo kot starši. Zvestobo staršem lahko izkazujejo s spoštljivostjo in ubogljivostjo, prijatelji pa si jo izkazujejo s poštenostjo, zaupanjem in vzajemnostjo. Če so te vrednote izvzete, o pravem in tesnem prijateljstvu ne moremo govoriti.

V tokratni delavnici se bomo posvetili odnosom – do sebe, do bližnjih in do širše družbe. Želimo si namreč, da bi otroci gradili pozitivno samopodobo na način, da bodo zvesti najprej samim sebi in pozitivnim vrednotam, ki jim jih bomo privzgojili odrasli, da bodo zvesti ljudem, ki jih imajo radi, in ne nazadnje, da bodo občutili pripadnost in odgovornost do širše družbe, ki jo predstavljajo različne ustanove oziroma država Slovenija. Državljeni državi dolgujemo zvestobo, saj nam ta ponuja številne možnosti in varuje naše pravice.

Z odnosi je povezana tudi potreba po varnosti. Varnost ni nekaj objektivnega, kar bi lahko zagotovili policija in vojska, ampak nekaj subjektivnega, kar posameznik uresničuje v odnosu do sebe in v sožitju z drugimi. Da se bodo naši otroci počutili varne, morajo zgraditi zaupanje v primarno in sekundarno skupnost na čustveni, intelektualni, socialni in duhovni ravni. Res pa je, da se je treba v odnosu do drugih, pa naj gre za sočloveka ali ustanovo, ves čas prilagajati in odrekati individualizmu.

Ko bodo učenci razumeli, da je za zvestobo pomembno, da smo pri vsem, kar storimo, mislimo in čutimo do drugih, taki kot do sebe, bodo zavestno zvesti.

Delavnica: Zvestoba in pripadnost cilji

Učenci soustvarjajo šolsko okolje, v katerem se počutijo varne in v katerem imata medsebojno zaupanje in spoštovanje pomembno vlogo. Zavedajo se dejstva, da morajo biti kot posamezniki najprej zvesti samim sebi, da bodo lahko v življenju zvesti in predani sočloveku, ustanovi, narodu in državi ... Krepijo pripadnost svoji šoli in so s svojim vedenjem, odnosom in delom zgled drugim učencem šole. Učenci v delavnicah razvijajo tudi socialne veščine (kako uspešno sobivati z drugimi ljudmi) in veščine povezovanja v širši družbeni skupnosti.

1. del delavnice

Predviden čas izvedbe: 2 šolski uri

Učni pripomočki: delovni list 1 s kratko zgodbo *Bratovska zvestoba*, delovni list 2 s časopisnim člankom *Pes, ki čaka svojo skrbnico v vaški cerkvi*, barvni kartončki

Potek dela: Učitelj vodi razgovor o tem, kaj je zvestoba in na kaj vse se nanaša. Začne se z odnosom do sebe. Če človek ne spoštuje sebe, ne more spoštovati drugih in življenja. Učenci velikokrat ne znajo opredeliti odnosa do samih sebe, zato jim je treba razložiti, da gre za odločitev posameznika,

Prostovoljni sodelavci Gibanja Svetovni etos Slovenija vabijo na Posvet **Svetovni etos in celostna pedagogika**, ki bo v torek, 21. 10. 2014 od 9.00 do 19.00 v Cankarjevem domu.
Več informacij: www.svetovnietos.si.

da se ceni, da zna izraziti svoje želje in da se zaveda, da so njegove želje pomembne ... Mladostniki so namreč velikokrat nezadovoljni s svojim telesom, zato si težko ustvarijo pozitivno samopodobo, saj se nenehno spopadajo z občutki sramu, tesnobe, manjvrednosti, kar se lahko sprevrže v načrtno hujšanje, poškodovanje lastnega telesa in celo depresijo. Učitelj vodi pogovor o tem, da je vsak človek vreden in pomemben, da naj bi imel želje, usmerjene v prihodnost, in jih poskušal uresničiti. Prav je torej, da skrbimo zase in razmišljamo o lastni sreči, toda ne živimo le zase. Biti zvest pomeni, da imamo resen in odgovoren odnos do soljudi in jim zvestobo izkažemo s svojimi dejanji.

V nadaljevanju učitelj učencem prebere zgodbo o bratovski zvestobi (delovni list 1). Učenci kritično poslušajo, se do zgodbe opredelijo in ob tem izrazijo svoje občutke. Sledi pogovor z aktualizacijo. Delo nadaljujejo v dveh ali več skupinah. V vsaki skupini izberejo učenca, ki bo na soočenju zagovarjal stališča skupine. Prva skupina zagovarja ravnanje Toma, druga pa mnenje častnika. Učenci skupaj sestavijo govor, s katerim skušajo prepričati nasprotno skupino. Poiščejo čim več argumentov, ki bi potrdili njihovo trditev. Težje delo ima vsekakor skupina, ki zastopa mnenje častnika, saj je le-to morda moralno sporno. Predstavniki skupin dejavno sodelujejo v razpravi, ostali učenci pa spremljajo dogajanje; tudi sami imajo možnost replike. Razpravo vodi učitelj.

Na koncu učenci poskušajo povzeti tri najbolj pozitivne lastnosti, ki označujejo Toma. Vsak zase premisli, katere lastnosti pa najbolj ceni pri sebi. Učitelj se glede na učence v razredu odloči, ali bodo o svojih osebnostnih lastnostih spregovorili pred razredom

ali o njih le razmišljali. Vsak učenec na karton zapiše tisto osebnostno lastnost, ki jo pri sočloveku najbolj ceni. Kartončke nalepimo na vidno mesto.

Če čas dopušča, preberejo tudi časopisni članek o zvestem psu, se o članku pogovorijo in povedo, ali imajo podobno izkušnjo z zvestobo psa ali drugega hišnega ljubljence.

Učitelj učencem za zaključek ure prebere misel Susanne Tamaro: »Kadar te bo med življenjsko rastjo zgrabilo, da bi spreminjala napačne stvari v prave, se spomni, da je prva in najpomembnejša revolucija, ki jo je treba opraviti, tista v nas samih. Ena najnevarnejših stvari, ki jih lahko narediš, je, da se boriš za neke nazore, ne da bi si prej izoblikovala nazor o sami sebi.«

2. del delavnice

Predviden čas izvedbe: 1 šolska ura

Učni pripomočki: beli listi A4, videoposnetek z domoljubno vsebino (na primer Slovenija, moja dežela: http://www.youtube.com/watch?v=wZnL5_wDyM) ali ustrezno literarno delo (na primer Dramilo, delovni list 3), list papirja

Potek dela: Za uvodno motivacijo učitelj predvaja videoposnetek z domoljubno vsebino ali prebere krajše literarno delo. Učenci naj bi prepoznali, da je domoljubje rdeča nit tega dela delavnice.

Razdelijo se v štiri skupine ter napišejo definicijo zvestobe in pripadnosti. Definicije preberejo in jih s pomočjo učitelja analizirajo. Ob tem izpostavijo dejstvo, da sta zvestoba in pripadnost vedno vzajemna pojava, ki se lahko nanašata na sočloveka, skupino ljudi, narod, državo ... Učenci povedo, ali se jim zdi pripadnost ideji oziroma določeni skupini ljudi pomembna in zakaj.

Za ustvarjanje pozitivnega ozračja je pomembna tudi pripadnost lastni ustanovi. Zdi se, da je tudi to čustvo zelo zabrisano oziroma ga mladi skorajda ne kažejo več. Na šoli ima večjo veljavo tisti, ki o njej širi negativno mnenje, kot nekdo, ki odkrito pove, da čuti pripadnost do svoje šole in je zanj tudi pripravljen nekaj storiti (sodelovati na šolskih prireditvah, tekmovanjih in podobno). Učitelj zato učencem da nalogo, da vsak najmanj petim sošolcem postavi tri vprašanja, povezana s pripadnostjo njegovi šoli. Na primer: *Kako bi ocenil pripadnost do naše šole na lestvici od 1 do 5? Kako največkrat izražas pripadnost šoli? Kako bi lahko izboljšali vzdušje v šoli, da bi se učenci in učitelji počutili bolj povezane med seboj?* Učenci zberejo odgovore in jih analizirajo v manjših skupinah (4–6 učencev). Vsaka skupina svoje ugotovitve predstavi ostalim učencem. Na večji plakat napišejo pet predlogov, kako bi povečali občutek pripadnosti šoli.

Pred zaključkom ure učitelj učence opozori na zmotna prepričanja posa-

meznikov o zvestobi in pripadnosti, ko gre za kršitev osnovnih človekovih pravic v imenu pripadnosti določenemu prepričanju. Izpostaviti je treba trgovino z ljudmi, nasilje nad drugače mislečimi in drugače verujočimi, spolni turizem, mučenje žensk, kamenjanje, umore iz časti, novodobno suženjstvo in siljenje v prostitucijo, boleče obrezovanje žensk (genitalno pohabljanje) ... ■

Viri in literatura

Anderson, Mary (2011): *Samemu sebi bodi zvest*. Dostopno na: http://www.teozofija.info/Anderson_Zvest.htm. Pridobljeno 10. 7. 2014.

Badovinac, Jana (2006): *Številsko ocenjevanje velikosti prijateljskega omrežja*. Diplomsko delo. Ljubljana.

Bennett, William J. (ured.) (2006): *Moralne vrednote za mlade*. Tržič: Učila International.

Čekada Zorn, Špela; Dobnikar, Andreja (2013): Vzgoja za etične vrednote. V: *Vzgoja*, letnik XV, št. 58, str. 31–32.

Čekada Zorn, Špela; Dobnikar, Andreja (2013): Delavnica o zlatem pravilu. V: *Vzgoja*, letnik XV, št. 59, str. 25–28.

Čekada Zorn, Špela; Dobnikar, Andreja (2013): Delavnica o nenasilju in spoštovanju življenja. V: *Vzgoja*, letnik XV, št. 60, str. 25–28.

Čekada Zorn, Špela; Dobnikar, Andreja (2014): Delavnica o pravičnosti. V: *Vzgoja*, letnik XVI, št. 61, str. 25–28.

Čekada Zorn, Špela; Dobnikar, Andreja (2014): Delavnica o resnicoljubnosti. V: *Vzgoja*, letnik XVI, št. 62, str. 25–28.

Pavliha, Marko; Ošljaj, Borut (ured.) (2013): *Svetovni etos: globalno in lokalno*. Grosuplje: Partner graf.

Schlenzog, Stephan; Lange, Walter (ured.) (2009): *Weltethos in der Schule*. Tübingen: Stiftung WE.

Delovni list 1

Walter Macpeek: Bratovska zvestoba

Družinska zvestoba nam nalaga določene obveznosti. Nekatere dolžnosti izpolnjujemo iz ljubezni, kar je opisano v preprosti zgodbi iz starega priročnika za skavte.

Enega od bratov, ki sta se borila v isti četi v Franciji, je zadela nemška krogla. Tisti, ki se je rešil, je častnika prosil, da bi smel oditi po padlega.

»Verjetno je mrtev,« je rekel častnik, »in nobenega smisla ni, da tvegaš svoje življenje zato, da greš po bratovo truplo.«

Po nadaljnjih prošnjah je častnik privolil. Ravno ko je vojak z ranjenim bratom prispel do bojne črte, je ranjeni umrl.

»No, vidiš,« je rekel častnik, »svoje življenje si tvegaj za nič.«

»Ne,« je odgovoril Tom. »Storil sem, kar je pričakoval od mene, in imam svoje zadoščenje. Ko sem se splazil k njemu in ga vzel v naročje, je rekel: 'Tom, vedel sem, da boš prišel – kar čutil sem, da boš prišel.'«

Bistvo vsega je: nekdo pričakuje od nas nekaj odličnega, plemenitega in nesebičnega; nekdo pričakuje, da smo zvesti.

Vir: Bennett, William J. (ured.) (2006): *Moralne vrednote za mlade*. Tržič: Učila International.

Delovni list 2

Ciccio: pes, ki čaka svojo skrbnico v vaški cerkvi

14-letni nemški ovčar Ciccio je pred dvema mesecema ostal brez svoje skrbnice, 57-letne Marije Margherite Lochi. Srce parajoča zgodba, ki je ganila prav vse, se odvija v vasici San Donaci (Brindisi) v sosednji Italiji, kjer je Ciccio vsak dan svojo skrbnico pospremil k maši v vaško cerkev.

Zdaj, ko je njegova Marija že pokojna, pa se kot običajno odpravi v cerkev, se uleže poleg oltarja in žalostno čaka. Za osamljenega ovčarja sedaj skrbi cela vas, posebej pa mu zavetje nudi duhovnik don Donato Panna, ki dovoli, da je štirinožni prijatelj prisoten tudi

med cerkvenim obredom. Da mu je bolj udobno, pa je zanj pripravil tudi poseben kotiček, kjer lahko počiva čez dan.

Nekdo pa je pomislil, da si Ciccio zasluži nov topel dom, saj je na Facebooku že ustvaril skupino, preko katere mu skuša najti nove skrbnike, vendar bo verjetno že ostareli pasji lepote ostal kar pri vaškem duhovniku.

Medtem pa bo Ciccio še naprej strmel na konec cerkvenega hodnika in upal, da se bo prikazala njegova skrbnica, tako kot v dobrih starih časih ...

Vir: Ciccio: Pes, ki čaka svojo skrbnico v vaški cerkvi. Dostopno na: <http://www.pesmojrijatelj.si/zgodbe/clanek/ciccio-najbolj-zalosten-pes-na-svetu>. Pridobljeno 15. 7. 2014.

Delovni list 3

Valentin Vodnik: Dramilo

*Slovec, tvoja zemlja je zdrava
in pridnim nje lega najprava.
Pólje, vinograd,
gora, morjé,
ruda, kupčija
tebe rede.*

*Za uk si prebrisane glave
pa čedne in trdne postave.
Išče te sreča,
um ti je dan,
našel jo boš, ak
nisi zaspan.*

*Lej, stvarnica vse ti ponudi,
iz rok ji prejemat ne mudi!
Lenega čaka
strgan rokav,
palca beraška,
prazen bokal.*

med doživljanjem kot aktom in doživljanjem vsebine. Ko subjekt doživlja duševni predmet, gre za dogajanje, ki je v celoti znotraj duševne razsežnosti in ga poimenuje pravo doživljanje. Ko predmet doživljanja prihaja izven duševnosti, tudi ostaja izven nje. V prvem primeru se z doživljanjem spreminja vse, akt in predmet doživljanja, v drugem predmet doživljanja ostaja nespremenjen.

Duha torej lahko doživljamo, a tak doživljaj ali doživetje (akt sam) ni več duhovni predmet, temveč je predmet duševnosti. Ker pa so vrednote med doživljanjem še vedno vrednote, Gogala razmeji objektivni in subjektivni duh. K objektivnemu duhu sodi duhovno, ki je neodvisno od vsega ostalega. Zakonitost obstaja ne glede na to, kaj se dogaja v materialni razsežnosti, in ne glede na to, ali to zakonitost subjekt kdaj doživlja ali ne. Kakor hitro pa je duhovni predmet vsebina doživljanja, se oblikuje subjektivni duh osebe.

Duha spoznavamo vedno posredno in nikoli popolnoma. Naše doživljanje je vedno pogojeno z našo duševnostjo, kakršna je v danem trenutku. Zato se tudi genij zakonitosti lahko le približa, saj je tudi izraziti ne more drugače kot le skozi svojo duševnost. Zato se vsakdo, ki raziskuje genijeve dosežke, slej ko prej dokoplje do novih vprašanj in tako se kultura nenehno razvija. Objektivni duh, svet objektivne kulture je neizčrpen in v njem je tudi vir kulturnih vrednot, za katere danes sploh še ne vemo.

Najpogosteje spoznavanje duha poteka preko druge osebe (učitelja ali avtorja), ki jo spoznavajoči sprejme kot avtoriteto, kar je osrednje pedagoško dejanje, ki izhaja iz vzgajanega in njegovega doživljanja in k čemur pedagog lahko le pripomore, ne more pa sam biti nosilec tega dejanja. Četudi oseba duha spoznava brez posrednika in neposredno, pa ga zaradi narave lastnega unikatnega doživljaja vedno lahko le spoznava; nikoli ne more reči, da je nek duhovni predmet dokončno spoznala oziroma naredila za del subjektivnega duha. Tako vedno obstaja možnost, da subjektivnega duha približujemo objektivnemu, saj vsako preteklo do-

življanje duha, torej oblikovanje subjektivnega duha, povečuje možnosti za to približevanje.

Subjektivni duh je notranja last osebe, s katerim lahko svobodno razpolaga. Duhovna vsebina doživljajev je tista, ki gradi subjektivni duh, zaradi česar je to vendarle neka oblika duha in ne le duševni predmet. To so vsa človekova spoznanja o resnici, dobroti, lepoti, o zakonitostih in vrednotah ...

Gogala opredeli stopnje tega procesa. Najprej duha zgolj pojmovno razumemo (doživljaj), nato občutimo njegovo vrednost in pomembnost (doživetje), duh zaživi v subjektu (subjektivni duh) ter končno subjekt zaživi v tem duhu (objektivirani duh). Poleg osnovne sposobnosti doživljanja na ta proces pomembno vplivajo še vse ostale sposobnosti in čuti. Slednje namreč usmerja oblikovanje subjektivnega duha. Če objektivni duh nudi vsem subjektom enako vsebino, pa so čuti in pod njihovimi vplivi razvijajoče se sposobnosti temelj človekove individualnosti. Zato čut za lepoto lahko vodi tako do vrhunske umetnine kot do doživetja lepega ob predmetu, ki ga preostalo človeštvo nikoli ne bi doživelo.

Kombinacija edinstvenih čutov vodi do edinstvenega razvoja sposobnosti in s tem do edinstvene notranje ali osebne kulture oz. človekove kultiviranosti. Čeprav že ta predstavlja pedagoški cilj, pa Gogala opredeli tudi rezultate izražanja posameznikovega subjektivnega duha in ga poimenuje objektivirani (izraženi) duh. To izraznost povezujemo v t. i. področja dela in življenja, ali kot jim pravi Gogala, kulturna področja.

Vzgoja je torej osebni stik – ne zato, ker bi ga kot takega vzpostavljala pedagog (bil osebni v stiku z otrokom), temveč zato, ker je doživljanje

vzgajanega, ki je nujno osebno, tisto, ki je osrednji akt vzgoje. In vzgoja ni duhovna, ker bi pedagog vzgajanemu posredoval duhovni predmet, temveč zato, ker ga vzgajani sam dejansko

Foto: Marko Hrovat

doživlja. O vrednotah lahko otroku govorimo, jih zanj upodablamo, od njega pričakujemo, da jih bo razumel. A šele ko je otrok izpostavljen neposrednemu doživljanju vrednote – ko mu dovolimo, da upodobitev doživlja s svojo avtonomnostjo in svobodo – lahko upamo, da se v njem zgodi doživetje. ■

Viri

Gogala, Stanko (1931/32, 2005): O duhovnem in duševnem oblikovanju. V: Stanko Gogala: *Izbrani spisi*. Ljubljana: Društvo 2000, str. 110–131.

Gogala, Stanko (1933, 2005): Temelji obče metodike: uvod v praktično pedagogiko. V: Stanko Gogala: *Izbrani spisi*. Ljubljana: Društvo 2000, str. 27–48.

Gogala, Stanko (1939, 2005): *Uvod v pedagogiko*. Ljubljana: Slovenska šolska matica in v: Gogala: *Izbrani spisi*. Ljubljana: Društvo 2000, str. 49–109.

Gogala, Stanko (1951, 1966): *Obča metodika*. Ljubljana: DZS.

Gogala, Stanko (1939): O duhovni svobodi. V: *Dejanje*, št. 2 (1939), str. 97–101.

Gogala, Stanko (2005): *Moja pedagogika*. V: Stanko Gogala: *Izbrani spisi*. Ljubljana: Društvo 2000, str. 327–345.

Knavs, Simona (2005): *Koncept duha v pedagoški teoriji Stanka Gogale*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani. Dostopno na: <http://stankogogala.blogspot.com/>.

Kroflič, Robi (2005): *Osebnostna pedagogika prof. dr. Stanka Gogale*. V: Stanko Gogala: *Izbrani spisi*. Ljubljana: Društvo 2000.

Kradejo nam ljubezen

✉ Leon Kernel

Pogovor z razredom šestošolcev na eni izmed slovenskih osnovnih šol. O izbiri potrošnje, ki naj bo zavestna in modra. O reklamah in marketinških prijemih agresivnega in zavajajočega oglaševanja. O nezadovoljstvu zaradi želje 'imeti'. O tem, kako nam socialna omrežja jemljejo prave prijatelje. Otroci so se tako razgovorili, da sem komaj prišel do besede.

In naenkrat je padla misel, zapisana v naslovu: »Kradejo nam ljubezen!« V trenutku, ko je jasna misel zavzela obliko čistih besed, je nastala tišina. Misel, ki je povedala, kam izginjajo naše sanje o toplen objemu, iskreni besedi. Misel ni bila od tega sveta. Prek otroških ust jo je poslal v preplašen svet Božji Duh.

Kam odteka ljubezen, ki nam je bila namenjena? Saj se ne more kar tako izgubiti!

Boj za obstanek, ki je v znanost preoblečeno zlo, dobiva otipljivo podobo. Ker je postal moj bližnji v mojih očeh, zaradi moje želje biti kot Bog, manjvreden, se ne grem več medsebojne ljubezni in medsebojne pomoči. Prek *dobrih* marketinških prijemov prodajam kmetu njegovo lastno solato za trikratno ceno, meso njegovih živali mu plačam dvakrat manj, kolikor znaša moj dobiček od tega mesa. In ko dosežem, da v moje dobre namene in mojo človekoljubnost ne dvomi, je postal moj suženj. Za ceno tega, da mu pustim dihati, postanem gospodar svojega bližnjega. In svet potrošništva postaja solzna dolina za bogate in oddaljene sanje za revne.

Poželeti pomeni izgubiti svojo srečo, zapraviti svoje veselje – to sta storila že Adam in Eva, ki sta poslušala kačo – hudiča v raj. Če bogati uspejo pri revnih zbuditi zavist, mislijo, da so s tem v svoji sebični osami dosegli srečo. A ta trenutna sreča je le privid. Zato po satanovem prišepetavanju skušajo reveža napraviti še bolj revnega, da bi v njem prebudili sovraštvo in prezir ter željo po menjavi oblasti. Reveža hočejo

Foto: Leon Kernel

odtegniti od njegove srčce. Na koncu je ta kraja ljubezni tako velika, da bogat človek ostane čisto sam, obkrožen samo s sovraštvom. Globoko v sebi

pa je bogatin vse to naredil, da bi ga morda nekdo vendarle imel rad, da ne bi bil tako sam. Vendar se je vsa ljubezen, ki jo je pokradel drugim, zgrnila nanj kot težko breme in prekletstvo namesto užitka, ki ga je pričakoval.

Tudi za to obstaja rešitev. Pokaže nam jo evangelist Luka, ko pripoveduje o srečanju Zaheja z Jezusom (Lk 10,1-10). Rešitev je spreobrnjenje, želja po tem, da bi bil spet v božji ljubezni. Nato pa ukradeno vrniti in večkratno poplačati. Sreča se vrača z vsako popravljeno krivico. Odvzeta ljubezen drugim, ki je bila doslej prekletstvo, postaja po tem dejanju blagoslov. Ubogi so bogatemu *posodili* brez sovraštva v srcu, sedaj *posojeno* prejemajo nazaj z obrestmi vred.

Seveda je težko popravljati krivice. Težko je priznati, da nisem nadčlovek, da pa sem kljub svoji neogljenosti nekaj posebnega v božjih očeh. Zato je bogati mladenič (Mr 10,17-22) odšel žalosten od Jezusa, ko mu je ta na njegovo vprašanje, kaj naj še stori, da bo popoln, predlagal, naj proda svoje bogastvo, razdeli ubogim in naj potem hodi za njim. Ker je tak korak za bogate tako težak, nam je Jezus naročil moliti za svoje sovražnike. Tudi zato, da bi oni

zmogli narediti korak naprej proti svojemu bližnjemu in bi tako stopili na svojo pravo življenjsko pot skupaj z ljubeznijo drugih.

Dragi prijatelj

Ker veselo sporočilo bogatim
ukazuje,
naj prodajo vse
in od tega dajo ubogim,
to velja tudi zate,
če si bogat, moj prijatelj.

Če pa si resnično reven,
moj prijatelj,
nikar ne poskušaj
kopičiti velikega premoženja.

Saj je vendar pisano:
in dano bo revnim!

Gotovo bo Gospod,
ki vidi vse žrtve,
tudi hotenje naših src
videl in presodil.

...

Vir: Hieronim: Pisma. V: *Modrost očetov*.
Družina, 2006, str. 30.

Po izrečenem stavku »Kradejo nam ljubezen!« smo z otroki prišli do sklepa, da za današnje stanje niso krivi samo prodajalci in marketing. Krivdo za tako stanje nosijo predvsem tisti lastniki, ki svojim uslužbencem narekujejo sprevrženo poslovno etiko. Iz zaposlenih so naredili sužnje, ki so prisiljeni delati proti svoji vesti. Ob tem je nek otrok podal svojo bistro ugotovitev: »Trgovci so zakoniti lopovi!« Družba boja za obstanek (s sebi prilagojenimi vrednotami) je uzakonila ravnanje, ki lahko, v imenu sebičnih interesov posameznikov, sočloveka in sistem pripelje celo do zaslužnjevanja bližnjih. Navadnemu človeku ob tem sporočajo, naj se v potrošništvu odloča svobodno (tako, kot mu pripisujejo *lastniki duš*).

Slika, ki smo jo gledali na začetku, je bila v mraku. Odpira se nam luč. Slika postaja vse lepša – saj vendar ni mogoče ukrasti več, kot je na razpolago (misel koprškega škofa dr. Jurija Bizjaka); saj je na svetu vendar veliko več dobrega kot pa slabega. To smo dolžni povedati tudi mladim in jih navdušiti za dobro. ■

Iz življenja v šoli: Vsak začetek je izziv

Vprašanje:

O b začetku šolskega leta nas zanima, kaj je pomembno, da je začetek uspešen; da je tako zastavljen, da si prihranimo težave v nadaljevanju leta. Na kaj naj bomo učitelji, vzgojitelji in starši posebej pozorni, da ne bodo otroci predolgo v 'počitniškem vzdušju', da bo učenje uspešno ter bo prinašalo zadovoljstvo in uspeh?

Uredništvo revije Vzgoja

Odmev: Marijana Kolenko, ravnateljica OŠ Lava, Celje

Po dolgih dveh mesecih počitnic je potrebno veliko energije, da se osredotočimo na vsakdanji ritem in številne obveznosti, ki jih pred otroke in starše postavlja šola. Vsakdanji delovni ritem je za marsikoga veliko breme, še posebej, če so predolgo lahko uživali v brezskrbnosti počitniških dni. V tem primeru imajo prednost tisti otroci, ki so tudi v času počitnic brali, ustvarjali, imeli delovne zadolžitve v družini, raziskovali, se neformalno učili. Sicer pa je dobro, da takoj na začetku šolskega leta otroci, učitelji in starši postavimo jasna pravila delovanja in tudi sodelovanja, si ponovno osvežimo vsak svoje odgovornosti in pričakovanja. Za otroke in starše je pomembno, da si naredijo okviren urnik za popoldanski čas in domače obveznosti znotraj tega. Izjemno pomembno je, da otroci najprej opravijo vse šolske obveznosti, domače naloge, učenje in da se skupaj s starši odločijo, katere interesne dejavnosti bodo obiskovali v šoli in katere izven nje. Pri tem želim poudariti, da morajo imeti pamet najprej starši, ki skupaj z otrokom izberejo število dejavnosti in treningov, da ne bodo kasneje pod stresom zaradi 'taksi službe' ter da ne bo otrokom ostajalo premalo časa za učenje. Šolsko leto bo

teklo brez težav in stresov, če ga bomo pametno zastavili, si vzeli čas za sprotno pogovore o doseženih ciljih in tudi morebitnih težavah, predvsem pa vzeli učenje kot veliko pustolovščino, v kateri ni prostora zgolj za visoke – najvišje ocene in rezultate, temveč predvsem za zabavno učenje.

Odmev: mag. Albin Vrabič, ravnatelj Rudarske šole ŠC Velenje

Vsi učenci in dijaki, ki ste bili uspešni že junija, ste si dodobra oddahnili in pozabili na šolo, kar je zelo dobro.

Tisti, ki ste imeli popravne izpite, ste jih večinoma naredili. Če ste si dobro porazdelili čas, ste se učili in sproščali in ste pripravljeni na novo šolsko leto.

Tistim, ki ste imeli smolo in niste opravili 'popravcev' pa naj v tolažbo povem, da je to samo izgubljena bitka, nikakor pa ne izgubljena vojna. Pomembno je, da v novem šolskem letu začnete takoj od začetka sodelovati pri pouku, kot da ste tam prvič. Leto ponavljanja izkoristite za popravo lukenj v znanju in tako boste v nadaljevanju šolanja mirneje in bolj uspešno izdelovali. Učitelji, sprejmite jih, kot da niso ponavljalci.

Učitelji, ne čakajte predolgo s preverjanjem in ocenjevanjem znanja, da se ne nabere preveč snovi.

Starši, vabim vas, da imate že od začetka dober kontakt z razrednikom in na skupnih govorilnih urah še z ostalimi učitelji. Razne elektronske redovalnice in elektronski dnevnik nikakor niso ustrezen nadomestek za živ kontakt med šolo in vami, ampak orodje, ki vam sicer takoj daje povratne informacije, istočasno pa jemlje prostor medsebojnega zaupanja med vami in vašimi otroki ter mladostniki. ■

Graditi most zaupanja in spoštovanja med ljudmi

Ustavimo trgovino z ljudmi

✍️ Nina Stenko Primožič

*Reci da spoštovanju.
Reci da pravici.
Reci da miru.*

Spoštovanje in zaupanje sta temeljna gradnika vsakega medsebojnega odnosa. Enako pomembna sta tudi pri oblikovanju družbene klime, ki vpliva na odnose med ljudmi, in pojavne oblike, kot je trgovina z ljudmi. Karitas si kot ljubeča skrb Cerkve za ljudi v stiski in v službi človekovega dostojanstva prizadeva za delovanje na vseh področjih boja proti trgovini z ljudmi; od pomoči žrtvam trgovine z ljudmi do odpravljanja tega za človeštvo sramotnega pojava, ki prizadene več kot 2,4 milijona posameznikov, od tega je po ocenah polovica otrok. Ker se vse preveč slednjih ujame

Projekt *Bodi pozoren. Bodi previden.* bo trajal do 31. oktobra 2014. Nagradni natečaj za učence tretje triade OŠ bo potekal do 30. septembra 2014.

Več informacij najdete na FB-strani *Slovenska karitas proti trgovini z ljudmi* ali na spletni strani *www.karitas.si*.

na področju ozaveščanja učencev tretje triade osnovne šole ter strokovne in širše javnosti o trgovini z ljudmi. Ni privilegij, temveč pravica otrok, da so o trgovini z ljudmi seznanjeni, še preden so toliko stari, da bi lahko postali žrtve trgovcev z ljudmi ali bi to kaznivo dejanje lahko kakor koli vplivalo na njihov notranji svet in življenje.

Ko z otroki govorimo o trgovini z

Izjave otrok o preventivnih delavnicah *Bodi pozoren. Bodi previden.* ter o trgovini z ljudmi:

»Mislím, da še veliko drugih otrok potrebuje informacijo o trgovini z ljudmi.«

»Nihče si ne zasluži postati žrtev trgovine z ljudmi.«

»Bilo mi je grozno, saj trgovina z ljudmi goljufa in izsiljuje.«

»Zdelo se mi je zanimivo in žalostno.«

»Mislím, da je grozno, kar nekateri delajo, mi se pa tega sploh ne zavedamo.«

suženjskim delom, ter da gospe v nočnih lokalih niso tako srečne (lepe, nasmehane, seksi, spogledljive), kot se zdi na prvi pogled. Tudi trgovci z ljudmi so ponavadi na zunaj tisti 'gentleman', ki odpirajo vrata, in tiste gospe, ki se prijazno nasmehnejo, ko jih srečamo. Trgovci z ljudmi svoje žrtve lovijo 'na med' (lepe obljube, srečno življenje). To je pomembno sporočilo mladim. Otroke želimo usposobiti, da bi razlikovali med odraslimi osebami, ki jim lahko zaupajo, ter tistimi, ki jim ne smejo. Otroke želimo naučiti, da izboljšajo večšine, ki so pomembne za življenje, in še posebej pri bolj ranljivih skupinah otrok (npr. dekleta, romski otroci) okrepiti samozavest in zaupanje med vrstniki.

Kaj lahko vsak izmed nas (tudi otroci) stori za zaupanje? Spoštujemo drugačnost in zagovarjamo mir in pravičnost. Bodimo sočutni do oseb, ki so doživele trgovino z ljudmi. Bodimo pozorni na spremembe v svoji okolici, na kršenje človekovih pravic

Foto: arhiv Karitas

v pasti trgovcev z ljudmi, smo letos v okviru projekta *Bodi pozoren. Bodi previden.*, ki ga sofinancira *Urad Vlade RS za komuniciranje*, okrepili dejavnosti

ljudmi, vedno poudarimo njeno dvojnost. Le redko se zavedamo, da je marsikateri izdelek v trgovini narejen s suženjskim delom, pogosto otroškim

ter opozarjamo nanje. Ne uporabljajmo storitev, ki izhajajo iz trgovine z ljudmi. Kupujmo odgovorno. Skrbimo za svoje in sočlovekovo dostojanstvo. Boj proti trgovini z ljudmi se ne začne na mednarodnih konferencah in zasedanjih, temveč v odnosu med ljudmi, med sošolci v razredu, v odnosu učiteljev, vzgojiteljev do otrok in obratno ter v družini. Ničelna toleranca do nasilja in spoštovanje sta učinkoviti zdravili zoper trgovino z ljudmi. Da bi dosegli takšno družbeno klimo, kjer obstoj trgovine z ljudmi (že ime pove, da gre za tržno razmerje: sistem povpraševanja in ponudbe) ne bo mogoč, potrebujemo kontinuirano vzgojo mladih o pojavu, pasteh in posledicah trgovine z ljudmi v družbi in pri posamezniku. Živimo namreč v družbi, kjer je povpraševanje po storitvah žrtev stalno in naraščajoče.

Želimo krepiti (nevirtualno) družnje med vrstniki in jih obenem seznanjati s samozaščitnim vedenjem (in tovrstno druženje je eno od njih), zato smo izdelali didaktično igro *V labirintu trgovine z ljudmi*. Tako želimo z različnimi pristopi in gradivi (npr. kratek videospot na temo trgovine z otroki za namen prisilnega beračenja, sodelovanje s slovensko glasbenico Neisho pri predstavitvi videospota Gloria, ki govori o prisilni prostituciji) pristopiti do širše javnosti in jo seznanjati z različnimi oblikami trgovine z ljudmi.

Ker je trgovina z ljudmi krut in obsežen pojav, kjer se posamezne zgodbe preživelih kar izgubijo, otroci pa imajo prepogosto občutek, da se to dogaja zgolj v filmih, smo otroke nagovorili, da na podlagi štirih osebnih zgodb otrok in mladostnikov, ki se jim je 'zgodila' trgovina z ljudmi, pripravijo takšno preventivno gradivo (strip, sliko, pesem, zgodbo, spletno stran, fotografijo, plakat itd.), ki bi njihove vrstnike nagovorilo in jih ozaveščalo o trgovini z ljudmi. Tako otrokom z aktivno udeležbo damo priložnost, da izrazijo svoje potenciale (urijo veščine, izboljšajo samozavest) in se poglobijo v problematiko. Projekt *Bodi pozoren. Bodi previden*. spodbuja ne samo osnovne šole, ampak tudi lokalne skupnosti, da se dejavno vključijo v ozaveščanje, saj gre za skupen problem. ■

Z delom do dostojnega življenja

Trajna podpora družinam v Afriki, da se z lastnim delom preživljajo in dostojno živijo

✍️ Jana Lampe

Na afriškem podeželju družine pogosto nimajo niti toliko zemlje, da bi lahko pridelale dovolj hrane za preživetje družinskih članov, priložnosti za druga dela pa so redke. Zato smo v avgustu 2010 na Slovenski karitas začeli z zbiranjem trajnih mesečnih prispevkov v okviru dobrodelne akcije Z delom do dostojnega življenja. To družinam v Afriki omogoča, da s svojim delom preživljajo svoje družine in bolj dostojno živijo. S tem dodatnim zaslužkom starši lahko omogočijo družinskim članom hrano, zdravstveno oskrbo (plačilo zavarovanja, zdravil) ter otrokom šolanje (šolnino, uniforme ...).

Naše misijonarke in misijonarji, ki na terenu izvajajo ta program (s. Bogdana Kavčič, s. Vesna Hiti, s. Terezija Pavlič, s. Marija Pavličič in Janez Krmelj), ter sestre domačinke vedno skrbno izberejo družine, ki jih vključijo v to pomoč. Stiske so različne. Na podeželju odkrivajo najrevnejše družine, saj njihovi otroci niso hodili v šolo, ker jim starši niso

Vsi, ki bi želeli sodelovati v tej akciji, se lahko obrnete na Slovensko karitas, Kristanova ulica 1, 1000 Ljubljana, tel.: 01 300 59 60, e-naslov: info@karitas.si.

Obrazec za sodelovanje najdete na spletni strani <http://www.karitas.si/akcije/z-delom-do-dostojnega-zivljenja/>. Več informacij: jana.lampe@karitas.si, tel: 01 300 59 68 ali 031 344 481.

mogli kupiti uniform, ki so obvezne, ali pa so njihovi otroci pogosto prihajali v zdravstveni center, ker so bili podhranjeni. Te revne družine živijo v skromnih hišah iz blata, nekateri med njimi so brez svojega bivališča in živijo pri starših, kjer je prostora malo ali pa morajo plačevati najemnino. Nekatere družine nimajo lastne zemlje, ki bi jo lahko obdelovale za pridelavo hrane ali pa je je premalo in je slabo rodovitna. Posebno velike so stiske v družinah, kjer so žene in matere ostale brez moža, so zapuščene in same skrbijo za številne otroke. Priložnost za delo in dodaten zaslužek je še posebej za ženske v teh krajih redka. Tako svojim otrokom zelo težko omogočijo šolanje. Velika stiska pa je tudi tam, kjer je nekdo v družini bolan in so stroški zdravljenja visoki ... Tudi takšne družine so vključene v našo akcijo. Ob različnih posameznih stiskah pa smo z enkratno pomočjo pomagali še dru-

gim družinam. Vendar morajo za to starši na misijonu opraviti neko delo; nič ne gre 'iz rok v usta'. Sestre so zelo previdne, da ljudi ne naredijo odvisnih od pomoči. Za naše misijonarje je pri

cah (čiščenje, urejanje vrta, drobljenje kamenja za gradnjo, sekanje drv, kot čuvaji v zdravstvenem centru ...) in v okviru drugih dejavnosti za skupno dobro kraja. Pridne roke domačinov si za svoje delo zaslužijo plačilo, s katerim lažje preživijo svoje družine. Dodaten 1 EUR na dan je na afriškem podeželju ali predmestjih dovolj, da petčlanska družina lažje preživi. Nekateri misijonarji so najeli tudi nekaj zemlje in s tem dali družinam priložnost za delo na polju, kjer višek hrane, ki jo skupaj pridelajo, lahko prodajo na trgu in nekaj zaslužijo.

257 afriškim družinam se je življenje sedaj resnično izboljšalo. To smo predstavniki Slovenske karitas ob srečanjih s temi družinami lahko videli in začutili tudi ob terenskem obisku. Starši so zelo zadovoljni, ker imajo delo in lahko s svojim zaslužkom plačajo otrokom šolanje, imajo dovolj hrane ... Sestra Bogdana Kavčič, ki je prej spremljala družine v Ruandi, pravi: »Odkar te revne žene tukaj delajo, ne prosjajo več. Prej so bile stalno tukaj in so nas prosile za denar, hrano. Nemogoče je bilo pomagati vsem. Poleg tega jih

mi ne smemo delati odvisne.« Sestra Theodosie je o ženah, ki so dobile delo v kraju Ruzo v Burundiju, zapisala: »Njihovi življenjski pogoji so se izboljšali. Spoznale so, da njihovo dostojanstvo ne temelji na beračenju, pač pa na delu za lastno preživljanje.« Žena v Burundiju, ki je v okviru akcije dobila delo v zdravstvenem centru v Burundiju, je dejala: »Ostala sem sama s štirimi šoloobveznimi otroki. Nisem imela nobene možnosti za preživetje. Potem pa so mi sestre dale možnost za delo. Zelo sem vesela, da lahko čistim v zdravstvenem centru in s tem preživim svoje otroke.« Sestra Vesna Hiti: »Izbrali smo 20 najrevnejših družin med

revnimi, da z lastnim delom pridejo do dostojnega življenja. To so družine brez svojih hiš ali zemlje, tiste, ki otrokom ne morejo plačati šolnine ... Opravljajo različna dela za skupno dobro v zdravstvenem centru v Mukungu in si tudi medsebojno pomagajo pri gradnji hiš. Mnoge družine nam po nekaj mesecih že pričujejo, da si z lastnim delom prislužijo vsakdanjo hrano, da so že lahko popravili hiško, plačali otrokom šolanje. Ob tem so zelo hvaležni za to pomoč.«

V letošnjem letu me je ob terenskem obisku najbolj presenetil mož, katerega družina je zaradi plačevanja drage najemnine v Kigaliju živela v veliki revščini, kljub temu da je imel neko delo. S pomočjo slovenskih družin in z dodatnim delom, ki ga je njegova žena dobila pri sestrah, so prišli do skromne lastne blatne hiše v predmestju, v kakršnih živijo ljudje na afriškem podeželju. Oče mi je dejal: »Res smo srečni, da imamo sedaj svoj lasten dom. Nam ste dovolj pomagali, sedaj pomagajte še drugim.« Te besede so mi segle do srca. Zares si lahko vesel in hvaležen, ko vidiš, da se s pomočjo dobrotnikov iz Slovenije ljudem na posameznih najrevnejših območjih sveta počasi življenje izboljšuje, da lahko preživijo svoje družine in dostojneje živijo.

V letošnjem letu nadaljujemo z dobrodelno akcijo *Z delom do dostojnega življenja*. K temu nas vabita misijonarja Janez Mesec na Madagaskarju in s. Vida Gerkman v Albaniji, kjer so številne revne družine potrebne pomoči. Na njihovih misijonih potrebujejo domačine v zdravstvenih centrih, šolah in vrtcih pri čiščenju stavb, urejanju okolice, pri oskrbi onemoglih na domu ter pri drugem delu za skupno dobro. Družina na afriškem podeželju potrebuje dodatnih 24 EUR, v Albaniji pa 48 EUR na mesec, da dostojneje preživi. Če se na dan odpovemo malenkosti, kot je npr. kava, lahko posamezniku na drugem kontinentu omogočimo redno delo in njegovi družini spremenimo življenje. Odločite se za mesečni dar 6, 12, 24 ali 48 EUR preko trajnika ali položnice in poslali vam bomo kratek opis družine, ki se preživlja s plačilom za delo za skupno dobro, ki ste ga vi omogočili. ■

Pridelava hrane na majehi zemlji. Foto: Jana Lampe

tej akciji najbolj pomembno, da lahko starši s to pomočjo otrokom omogočijo šolanje in s tem boljšo prihodnost.

Akcija je do sedaj obrodila zares lepe sadove. S pomočjo slovenskih misijonarjev, ki delujejo v Afriki, ter ob dobroti kar 391 slovenskih družin oziroma darovalcev, ki so se do sedaj odzvali na akcijo in podpirajo družine z mesečnim darom v povprečju 12 EUR, je eden izmed staršev iz 257 revnih družin v Ruandi (85), Burundiju (138), na Madagaskarju (24) in v Centralnoafriški republikli (10) dobil priložnost za delo in plačilo zanj. Na misijonih domačini pomagajo v zdravstvenih centrih, šolah, porodnišni-

Ob obletnici

✍️ Irena Petelin

Ob trideseti obletnici poroke sem možu in otrokom napisala pismo. Vsakemu svoje. Tako, na roke, kot se je pisalo včasih. Veliko lažje napišem, kot povem, še posebej, ker sem imela toliko povedati.

Vsi so bili precej začudeni; drugi sin je v šali rekel, ali sem besedilo fotokopirala in imajo vsi isto vsebino.

Za vsakega drugače, le ena misel je bila zapisana pri vseh otrocih nekako takole:

»Od prvega trenutka, ko sem zvedela zate, da rasteš pod mojim srcem, si bil sprejet in ljubljen. Nisem imela želje, da bi bil fantek ali deklica, nikoli tudi nisem hotela vedeti za spol. Bil si in to je bilo dovolj.«

Ob pisanju sem občutila sicer poznan občutek hvaležnosti, bilo pa je

tudi veliko novih, drobnih 'hvala'. Za dar, da sem lahko postala mama, in za to, da sva jih z možem brezpogojno sprejela in je vsak takoj našel prostor v mojem srcu. Je to samoumevno? Koliko praznega govorjenja je bilo s strani znancev, sorodnikov, ugibanj – bo fantek ali punčka?

Ker je bil prvi sin, sem bila glavna. Mož, ki je bil pri vojaki v Zagrebu, je dobil celo teden dni dopusta. Saj ni res, pa je. Zato, ker je bil sin.

Ko se je rodil drugi, pa ne več tako: »Kaj ni punčka?«

Tretja nosečnost je bila pa sploh na udaru pri 'pametnih'. Takrat so imeli še veliko povedati, ker sem prebolela raka in bi bilo po njihovem mnenju veliko bolje, da bi 'uživala' ... Z možem pa sva zaupljivo spremljala čudež, ki sva

mu pomagala, da se je lahko zgodil. Rodila se je zdrava deklica in končno smo bili vsi zadovoljni.

Šele četrto nosečnost so me pustili pri miru ali pa končno spoznali, da se ne zmenim za 'modrost'.

Zdi se mi zelo krivično do nerojenega otroka, da se nanj celo prenašajo naša hotenja, da niti od staršev marsikdo ni sprejet, ker spol ni po njihovih željah. Občutek imam, da se še pred rojstvom oblikuje otrokova samopodoba, o kateri se veliko govori (in je tudi prav, da se). Otrok čuti sprejetost.

V voščilu so nama otroci med drugimi zapisali: »Hvala, ker sta nas sprejela in nam pokazala, da je življenje lepo.«

... Sinu sem na njegov poročni dan rekla: »Domen, daj to naprej!« ■

Foto: Peter Prebil

Sprehod

✍️ Irena Petelin

Jesensko jutro. Vsi moji so že odšli od doma in pogled na oranžno-rumeni gozd je v meni prebudil željo, da pustim vsa opravila in grem najprej na sprehod. Mački so s polnimi trebuščki zaspali na jutranjem soncu in se sploh niso zmenili zame, ko sem zaklepala hišo. Večkrat me na sprehodu spremljajo, čeprav ne vidim rada, da gredo zraven, saj skoraj vedno srečam koga s psom; če ga ima na povodcu, še gre, drugače pa ...

Gozdna pot, po kateri tako rada hodim, je le nekaj metrov stran od naše hiše. Najprej se malo vzpenja, kar pomaga, da srce malo hitreje bije, potem pa je vzpon čisto rahel, nobenega napora ni, tudi če hitro hodim.

Na začetku tega dela poti sem se tisto lepo jutro vprašala: »Kako to, da

se tu tako dobro počutim? Kako to, da se ne naveličam vedno iste poti? Poznam jo, pa vendar mi je vedno tako na novo lepa.«

V hipu sem dobila odgovor. »Sem vstopaš s spoštovanjem!«

Kar zadelo me je, tako da sem se ustavila in zajela sapo. Spoštovanje?!

Hvaležna sem bila za to spoznanje, vendar ni ostalo samo pri tem.

»Bi bilo kaj drugače, če bi k vsakemu človeku pristopila tako, kot stopam v gozd? Da bi se pustila presemetiti, ne da bi že vnaprej mislila, kaj lahko pričakujem? Da že vem, kakšen je nekdo, in ga imam v škatlici med priljubljenimi ali manj simpatičnimi, da ne rečem kaj bolj ostrega?«

Še in še podobnih vprašanj se je taktokrat porajalo v meni in obljubila sem si,

da bom odslej bolj pozorna na srečanja z ljudmi. Tudi na tista najbolj bežna, vsakdanja, posebej pa še na tista, ki mi ne dišijo preveč in bi se jim najraje izognila.

Sliši se prav neverjetno, ampak od takrat vse teče kot namazano. Nobe-nih: »Oh, že spet ta!«

Se zgodi, da se mi zdi kdaj prav izguba časa poslušati ene in iste stvari; na kakem dolgočasnem sestanku, ko v sebi že godrnjam, se spomnim na tisto jutro, se nasmehnem in lažje zdržim do konca.

V lepoti gozda samo prejemam, se čudim, uživam in se velikokrat počutim, kot bi se napila sladkega vina.

Z ljudmi ni ravno tako, ampak zato, ker v gozdu toliko dobim, lahko vsakemu dam prijazno besedo ali vsaj nasmeh. Vsakemu! ■

Foto: Alenka Veber

V večnost zazrti angelski pogled

Metka Krašovec: Hrepenenje, 1995

✍ Milček Komelj

*Na sliki Hrepenenje se iznad
morske gladine dviga glava
angela, ki kot skrben varuh z
rokama zaobjema temno, na
vodi lebdeče žensko obličje.*

*Monumentalni angelov
zelenkasto modri okroglasti
obraz je upodobljen docela
plastično, skrajno precizno, a
z osredotočenjem na bistvene,
ubrano zaokrožene poteze ter
mehko modeliran z mistično
lučjo, ki ga presvetljuje od
znotraj.*

Vse oblike in barve na njem se skladno povezujejo v popolno harmonijo, angelov v brezčasnost usmerjen otožno nezemeljski izraz pa je v svoji zastrtosti neulovljiv, ker je v bistvu zunaj območja človeškega čustvovanja in docela zatopljen v onstranskost.

Vsa podoba je arhitektonsko pretehtana, statično zaokrožena in kljub plastični telesnosti docela nečutna, kot bi bil na njej obrazni inkarnat izklesan ali ulit iz neznane, hkrati otipljive in sanjske nenaravne snovi, in prav take so tudi angelove negibne roke, medtem ko so svetlejši nakodrani lasje kot iz materializirane svetlobne preje; edini živahnejši, a nadvse nežen barvni poudarek vnašajo v zamolklo sijočo sliko rožnato obrobljene angelske peruti. A figura bi bila prepoznavna kot angel oziroma nebeško bitje tudi brez njih.

Ob vsej telesni otipljivosti je figura povsem duhovna. Njeno bistvo je zaje-

to v poudarjeni prezenci, v notranjem naponu, ki oživlja angelovo obličje. Njegov pogled je docela odmaknjen od vsega zemeljskega, zbrano čuječ in presijan s skrivnostjo, zato tako podoba kot umetnino ustvarjalno oživlja samo neopredeljiv duhovni aspekt. Za tip tovrstnega slikarstva, ki je že zaradi enakomerno umirjenega načina slikanja brez najmanjše sledi sunkovityh gest ali nepredvidljivih, v čustveni krčevitosti temelječih slikovitejših in ekspresivnih likovnih učinkov, je ta duhovna razsežnost več kot odločilna, saj je edina, ki lahko navzven brezosebni, klasicistično ubrani shemi vdihne resnično živost. Prav zato je podoba mogoče dojeti samo z dojemljivostjo za duhovno dimenzijo bivanja. Brez te občutljivosti bi lahko v njej neumestno razbirali le prerrojene odmeve nekdanje renesanse ali klasicizma oziroma nezavedne ali zavedne predestilirane 'vplive' tega ali onega slikarja, od Piera della Francesca do Paula Delvauxa, če že ne samozadostno omrtvelost larpurlartističnega esteticizma.

Seveda je izjemno izobražena slikarka velika poznavalka dosedanjega svetovnega slikarstva, prav toliko pa tudi kulture v širšem smislu, religije, mitologije ter zlasti literature. Njene podobe iz cikla *Prisotnosti*, ki že s poimenovanjem poudarja navzočnost, torej prezenco, in ki ga nadaljuje tudi *Hrepenenje*, pa so se ji po njenem pričevanju v osemdesetih letih preteklega stoletja porodile v nenadnem ustvarjalnem prelomu same iz sebe, ne po premišljeni odločitvi, in si jih umetnica dolgo ni upala pokazati nepovabljenim očem, ker si o njihovem pomenu niti sama ni bila na jasnem. Duhovno nedojemljivim, zgolj profesorsko ali

zgodovinarsko naravnanim gledalcem so lahko ostale s svojim navideznim hladom docela tuje, številne druge pa so s svojo duhovnostjo nemudoma prevzele; in izkazalo se je, da so jih lahko ustrezno interpretirali, četudi morda vsak bolj ali manj po svoje, vendar v isti duhovno naravnani smeri, le tisti, ki so zaznali njihov notranji smisel. To pa so bili zlasti umetniki, misleci, pesniki in pogosto tudi najbolj občutljivejši študentje umetnosti, med njimi pesnik Robert Simonišek; zato so se mnogo primernejše od morebitnih bolj ali manj nesmiselnih likovnih primerjav z raznovrstnimi slikarji ob njih izkazale aluzije na pesnike, med katerimi s svojim dojemanjem lepote skrivnostni izstopa Rilke. Pesnik in filozof Andrej Medved, ki je napisal monografijo o umetnici, pa je v njenih tovrstnih podobah ugledal celo utelešenje Platonovih idej.

Slika *Hrepenenje* se kot plastično utelešenje netelesnega že z naslovom usmerja v domotožno hrepenenje po popolnosti, navzven razvidni že iz same popolne likovne dodelanosti slike, v kateri ni niti sledu naprezanja ali mukotrpne utrujenosti, ampak se je slikarka dolgotrajnemu delu dobesedno prepustila, kot bi ves čas lebdele na angelskih krilih. Hrepenenje po popolnosti pa je tudi hrepenenje po večnosti oziroma transcendenci, v katero lahko na sliki zre samo angel.

Figura v vodi oziroma njena na gladini ležeča glava s prav tako lepim obličjem, vendar z zaprtimi očmi, je podoba temne človeškosti, ki nima nadnaravnih moči in ne vidi bistvenega (v skladu z gnostičnimi spisi, da je materialni svet temačen in nepresvetljen); a prepuščena je skrbi posrednika med ze-

mljo in večnostjo, svetlega duhovnega bitja, čigar roke, ki obdajajo zatemnjeni obraz, so začuda človeško temne. Videti je, kot bi usnula žena lebdela na meji med otrplostjo in življenjem, angelska glasnica duhovnega sveta pa bi jo iniciacijsko oživljala oziroma posvečevala ter ji na profil spečega obličja že priklivala slutnjo blažene spokojnosti.

Človeška figura je milostno, a pomirjeno, predano in nezavedno izročena višji, duhovni sferi, skupaj z angelom pa se je dvignila na zemeljsko površje iz potopljenosti v ocean. Sâmo prizorišče slike, morská planjava z oddaljenimi otoki, ki s svojo majhnostjo kažejo brezmejno razsežnost z intimnimi zavetji, je mitična podoba izvora življenja in njegovih daljav ter je na svetli sliki enako samoumevno, kot je na temnejših ali bolj ekspresivnih podobah kakega drugega v duhovnost zazrtega slikarja (posebno Bernika z njegovimi zamaknjenimi ali ekstatičnimi svečeniki ali abstraktnjšega Jemca) teman kozmični zaslon z morebitnim utripom nemirnih bliskov ali nedosežnih zvezd.

Na tej in tudi sorodnih duhovnih slikah Metke Krašovec prevladujejo svečeniško obarvane ženske dvojice, zemeljske in onstranske, svetle, celo sončno sijoče, in temnejše, malone črne. Njihova medsebojna razmerja in razmerja do sveta so prežeta z neutušnim hrepenenjem, ponekod pa se jim pridružuje še roka nevidnega tretjega, a neznanega bitja, ki je le duhovno

prisotno. Vse je potopljeno v skrivnost, iz katere se slikarkina bitja prikazujejo kot vrhovi ledene gore. Njihova zunanja shematičnost je le posoda notranje polnosti, vsakršna individualnost pa je – tudi če so obrazne poteze kdaj za spoznanje bolj portretno nakazane, največkrat s slikarkinimi avtoportretnimi obrisí – pretopljená v idealno človeškost, če že ne nadčloveškost, ki je v bistvu angelska.

Boga. Bistvo te resnice pa lahko zaslu-timo le iz njegovega strmenja (vsaj kot prešernovsko sled sence zarje onstranske glori'e), ki ga je slikarka prestregla, ko je s čopičem poslušno sledila svojemu notranjemu vzgibu, ne da bi sama videla, kar vidi njen angel, in ne da bi ji bilo znano, kam strmi.

Vendar ni slika ne glede na prisotnost krilatega angela v nobenem pogledu konfesionalna, četudi je docela

Tudi če je speča figura s svojo lepoto videti v bistvu kot temni angel ali celo blago sanjajoč demon, je njena temnost le znamenje človeške nepresvetljenosti oziroma duhovne neprebujenosti, iz kakršne jo z bližino duhovnega dotika oživlja nežno zupajoči angel, ki ne zre vanjo, ampak strmi naravnost predse, kot bi bil zazrt v resnico, v neskončnost, v nevidnega

duhovna in učinkuje celo sakralno, kot sveta podoba na oltarju Lepote. Ko umetnost Metke Krašovec časti lepoto, v človeku, zazrtém vanjo, vzbujá, da ne rečem vzgaja, posluh za skrivnost neznané večnosti, ki jo iz tišine njenega *Hrepenenja* kot posrednik med spečim človekom in božjo popolnostjo s strmenjem nemo zgovornega pogleda oznanja čudoviti slikarkin angel. ■

Nova osnovna šola in nov vrtec

Osnovna šola Alojzija Šuštarja in Vrtec Dobrega pastirja v Zavodu sv. Stanislava

Nova Osnovna šola Alojzija Šuštarja

1. septembra 2014 so bili odprti in blagoslovljeni novi in veliki prostori osnovne šole v Šentvidu pri Ljubljani. Osnovna šola Alojzija Šuštarja je edina zasebna katoliška osnovna šola v Sloveniji. Poleg obveznih predmetov, ki jih izvajajo vse javne šole, se na tej šoli izvajajo tudi: spoznavanje vere (razredna stopnja) oz. vera in kultura (predmetna stopnja), klasična kultura z latinščino ter praktikum. Pouk na šoli se je v prostorih Zavoda sv. Stanislava pričel že v šolskem letu 2008/2009.

Vzgojni koncept

Program katoliške osnovne šole povzema cilje vzgoje in izobraževanja, ki so navedeni v 2. členu Zakona o osnovni šoli. Na šoli si prizadevajo, da bi vsak otrok v največji možni meri razvil svoje sposobnosti in darove. Mnogi učenci izkazujejo velike talente na športnem, umetniškem, naravoslovnem in jezikovnem področju ter na tekmovanjih dosegajo lepe uspehe, na katere so v osnovni šoli še posebej ponosni – tudi moto šole se namreč glasi: *Šola tisočerih talentov*.

Vzgojni koncept, ki je utemeljen na krščanstvu, uresničuje sledeče cilje: vzgoja v poštene, strpne, odgovorne in solidarne državljane, predstavitev verskega življenja kot vrednote, seznanjanje učencev s krščansko vero, njeno tradicijo in vrednotami, vzgoja k spoštovanju drugače mislečih, vzgoja odgovornosti do naravnega okolja, predstavitev narave kot božjega stvarstva ter vključevanje slovenske in evropske kulturne tradicije v zavest lastne identitete.

Posebnosti programa

Pri šolskem predmetu spoznavanje vere oz. vera in kultura želimo učence voditi k odkrivanju človekove naravnosti v presežno. Tako dobijo temeljna človekova vprašanja o prihodnosti in smislu na šoli tudi svojo religiozno dimenzijo.

Že na razredni stopnji se vpleta v pouk vsebine klasične kulture, na predmetni stopnji pa se izvaja samostojni predmet klasična kultura, kjer se učenci srečujejo tudi s prvimi latinskimi besedami. Z znanjem latinščine bogatijo besedni in pojmovni zaklad ter si tako olajšajo učenje vseh ostalih jezikov. Pouk angleščine se začne že v prvem razredu.

Vsako leto si razred izbere eno konkretno obliko prostovoljstva oziroma dobrodelne dejavnosti.

Med kulturnimi dnevi otroci obiskujejo kulturne prireditve in tudi sami dejavno sodelujejo na področju kulture in umetnosti. Po razredih v prvem triletju so oblikovani razredni zborčki, ki imajo pevske vaje dvakrat tedensko. Kasneje se učenci lahko vključijo v šolski pevski zbor, ki izvaja narodne in umetne pesmi, vsako leto pa pripravijo tudi muzikal.

Vsi otroci prvega triletja imajo enkrat tedensko plesne vaje s plesno učiteljico. Plešejo pa tudi pri folklori, ritmični gimnastici in jazz baletu.

Posebnost Osnovne šole Alojzija Šuštarja so tudi družinski dnevi, ko učenci en konec tedna preživijo skupaj z razrednikom, šolskim kaplanom in animatorji izven urba-

nega okolja v naravi. Zaključijo jih z druženjem s starši.

Velik poudarek je na učenju v naravi, v okviru česar imajo v okolici šole svojo učilnico v naravi, sodelujejo pa tudi v več mednarodnih projektih na to temo.

Vrtec Dobrega pastirja

Vrtec *Dobrega pastirja* je organizacijska enota *Zavoda sv. Stanislava*, ki ga je ustanovila Nadškofija Ljubljana. Je zasebni katoliški vrtec (eden izmed dvajsetih v Sloveniji). S svojim delom je pričel 1. 9. 2014. V njem se izvaja javno veljavni program za predšolske otroke *Kurikulum za vrtce*, ki vključuje dejavnosti s šestih področij: gibanje, jezik, umetnost, družba, narava in matema-

tika. Večjo pozornost bodo namenili razvijanju čuta za jezik in umetnost, poudarek pa bo tudi na gibanju, stiku z naravo in duhovnosti. V vrtcu je pet

igralnic, ki so velike, svetle in moderno opremljene, vsaka ima svoje sanitarije in pokrito teraso z izhodom na vrtčevsko igrišče.

Vzgojni koncept

Vrtec *Dobrega pastirja* upošteva načela in cilje predšolske vzgoje, ki jih določata 3. in 4. člen *Zakona o vrtcih*, hkrati pa je vzgojni koncept postavljen na temelje krščanskih vrednot.

Vzgojno-pedagoški cilji so: ustvarjati okolje, kjer se otroci počutijo varne, sprejete in ljubljene, otrokom približati temeljne krščanske vrednote, odkrivati in se navduševati nad lepoto stvarstva, učiti zdravo živeti, odkrivati in razvijati otrokove sposobnosti, vzbuditi zanimanje za umetnost, pomagati staršem pri vzgoji otrok in pokazati, da je življenje lepo. Želijo si, da bi se vsak otrok počutil edinstven in nepogrešljiv del celote in da bi kot vrtec soustvarjali lepo življenje vsakega posameznika ter celotne skupnosti.

Posebnosti programa

Otrokom želijo približati pisano besedo, zato je poseben prostor v vrtcu namenjen vrtčevski knjižnici, kjer bodo lahko otroci skupaj s starši prebirali in si izposojali kakovostne otroške knjige.

Pomembnost glasbene umetnosti bodo poudarjali z dnevnim poslušanjem klasične glasbe, prepevanjem in snemanjem otroških pesmi ter sodelovanjem z glasbeno šolo v Zavodu sv. Stanislava. Likovno področje bodo otroci spoznavali preko številnih tehnik risanja, slikanja in izdelovanja izdelkov.

Dnevne dejavnosti v vrtcu se bodo pogosto izvajale na prostem, na pokriti terasi, igrišču ali paviljonu, zato bodo otroci v neposrednem stiku z naravo.

Za dobro počutje otrok bodo skrbeli tudi s primernim gibanjem. Tako bodo v posameznih letnih časih spoznavali različne načine gibanja, športe in športne igre.

V vrtcu bodo izvajali tudi *Katehezo Dobrega pastirja*, v prav za to namenjenem in opremljenem prostoru – v atriju. ■

Nadškof Alojzij Šuštar je bil mož molitve

Lojze Šuštar (1920–2007) je kot prvi od desetih otrok doma na kmetiji trdo delal. Ob svojem očetu se je učil brati iz knjige stvarstva. Oče mu je govoril: »Vidiš, Lojze, globoko v zemljo je treba položiti seme. Nihče ga ne opazi. Pride zima in sneg vse prekrije. Za zimo pride pomlad, iz zemlje poženejo zelene bilke, toda še veliko časa bo minilo, dokler vse ne dozori za žetev.« Nadškof Šuštar je sam pripovedoval, da je nanj naredila močan vtis Kristusova beseda o pšeničnem zrnu, ki pade v zemljo in obrodi obilen sad (Jn 12,24). Ker so imeli doma majhno kmetijo in je kot otrok ter pozneje še kot študent doživljal setev in žetev, si je za svoj grb izbral pšenični klas ter zrna, ki padajo v zemljo. Tudi notranja zveza med žitom in kruhom ter njegovim pomenom za življenje, pa tudi povezava med kruhom in evharistijo sta očitni.

Poudarjal je čut za Boga, za njegovo skrivnost in svetost; čut za čistost srca, čut za ljubezen in popolno predanost Bogu ter za popolno pritrdivanje božji volji; čut za žrtev, odpoved in trpljenje. Za dosego vsega tega je treba prositi: »Jezus, krotki in iz srca ponižni, upodobi naša srca po svojem srcu.«

Nadškof je bil velik molivec in zglede molitve za nas vse. Obiskovalci smo ga pogosto našli v kapeli pred Najsvetejšim. Ure in ure je molil. Včasih je tudi ponoči vstajal in kleče molil v svoji sobi. Sveta mašna daritev je bila zanj vedno vrhunec in središče dneva. Običajno je maševal zjutraj, popoldne pa se je udeležil še skupne maše v zavodski kapeli. Kakšen mesec pred njegovo smrtjo sem za dijake maševal v latinščini. Dobro uro prej sem obiskal nadškofa Šuštarja. Pred seboj je imel lekcionar in je premišljeval berilo in evangelij tistega dneva. Nato ga je s. Mira pripeljala v kapelo. Bil je tik ob oltarju. Prejel je sveto

obhajilo pod obema podoba. Nato pa je še dolgo ostal sam, zatopljen v molitev, zahvaljevanje in češčenje.

Molitvenik, brevir, Sveto pismo, Hoja za Kristusom in rožni venec razodevajo, da jih je imel nadškof nenehno v roki. Včasih je rekel: »Rožni venec je sedaj vse dneve moj najdražji spremljevalec.«

Nadškof Šuštar je bil apostol tolažbe. Ob božiču, ki je po njegovem prizadevanju spet postal praznik, je bodril trpeče, ostarele, bolne, osamljene, odrinjene na rob družbe, revne, jetnike, rojake v zamejstvu in svetu: »V tujini sem preživel 35 let, zato iz svoje izkušnje vem, kaj pomeni doživljati hude stvari in skrbi daleč od doma.« Klical je k strpnosti, k spravi, prijateljstvu, plemeniti človečnosti, srčni kulturi, sožitju: »Pustite vse hudo za seboj. Odpustite vsem in vsakomur, ki vam je povzročil kako bolečino ali naredil škodo. Pojdite v novo leto notranje svobodni, polni novega upanja in pričakovanja. Močna vera v Boga, ki je gospodar časov, zgodovine in vseh ljudi, vam bodi trdna podlaga za tako upanje!« Kako zelo se je razveselil plebiscita slovenskega naroda za samostojno in svobodno slovensko državo. Bil je kakor Mojzes, ki je duhovno popeljal slovenski narod v samostojnost in neodvisnost. Nadalje je dosegal 'osvoboditev iz smrtnega molka' ob spravnem bogoslužju v Kočevskem Rogu. Vedel je, da je sprava z mrtvimi lažja kakor sprava z živimi. Zavedal se je, da je lažje spreminjati imena, programe in strukture kakor pa ljudi. Vendar si je neutrudno prizadeval za odkrit, iskren in prijateljski pogovor z vsemi in o vsem. Njegova zasluga za vrnitev Škofovih zavodov v Šentvidu je velika, predvsem njegov velikodušni prispevek za ponovno vzpostavitev in obnovo te zgradbe, v kateri je nekdaj študiral in v kateri je živel zadnjih deset let, od leta 1997 do svoje smrti. Svojo življenjsko daritev je končal junija, ki je posvečen Srcu Jezusovemu. S svojo priprošnjo zdaj gotovo spremlja vse nas. ■

Iz zapisa dr. Antona Štruklja

Nenavadna duševna motnja

✍ Suzana Kraljić

Za osebo, ki boleha za MSPN (Munchausnov sindrom po namestniku), je značilno, da drugo osebo namerno poškoduje ali/in ji povzroča bolezenske znake. Storilčeva nagrada je pridobljena pozornost, ki jo dobi zaradi skrbi, ki jo posveča svoji žrtvi.

Od zibelke do groba (avtorica Joyce Eggington) je naslov knjige, ki opisuje resnično in tragično zgodbo Marybeth Tinning, ki je povzročila smrt svojih devetih otrok med letoma 1972 in 1985. Marybeth je imela vse znake *Munchausnova*

nemškem baronu Munchausnu, ki je služil v nemški in ruski vojski. Po vrnitvi v domače kraje je ljudi zabaval s svojimi izmišljenimi vojaškimi in lovskimi zgodbami (Matteoli, 2010: 11; Schreier Libow, 1993: 6). Med baronove nenavadne dogodivščine sodijo na primer zgodbe o jahanju topovskih krogel, potovanju na Luno, o lovu na osemnožnega zajca ...

Splošno o MSPN

Munchausnov sindrom danes ni zajet v klasifikaciji bolezni *Svetovne zdravstvene organizacije (SZO)*, v t. i. *Mednarodni statistični klasifikaciji bolezni in sorodnih zdravstvenih problemov – MKB-10* (10. verzija). Prav tako pa ga ni moč najti niti v *Diagnostičnem in statističnem priročniku duševnih motenj – DSM-V* (4. verzija, objavljena maja 2013), ki ga je sprejela American Psychiatric Association. Oba klasifikacijska sistema Munchausnovega sindroma uradno ne diagnosticirata. Munchausnov sindrom se omenja zgolj kot podvrsta »drugih motenj osebnosti in vedenja v odrasli dobi« (F68.1 v *ICD-10 oziroma* 300.16 ali 300.19 v *DSM-V*), ki se nanaša na duševno motnjo z imenom »namerno ustvarjanje ali

pacienta, kar mu omogoča pridobitev zelene pozornosti. Kot podvrsti F68.1 se navajata Munchausnov sindrom in sindrom potujočega pacienta (ang. peregrinating patient) (Lasher, Sheridan, 2004: str. 17).

Osnovne značilnosti MSPN

Za osebo, ki boleha za MSPN, je značilno, da drugo osebo namerno poškoduje ali/in ji povzroča bolezenske znake. Storilčeva nagrada je pridobljena pozornost, ki jo dobi zaradi skrbi, ki jo posveča svoji žrtvi. Oseba z MSPN bo zadovoljna šele takrat, ko bosta s strani zdravstvenega osebja ona in otrok (žrtev) pridobila pozornost. Gre torej za nevarno obliko trpinčenja (zlorabe in/ali zanemarjanja) s strani oseb, ki so dolžne skrbeti za druge (običajno starši in predvsem matere), pri čemer namerno in večkrat pretiravajo, povzročajo in/ali izzovejo zdravstvene težave tistim, za katere skrbijo (Lasher, Sheridan, 2004: 3).

Posebnost te duševne bolezni je, da so storilke največkrat matere, žrtve pa dojenčki ali majhni otroci (Meyer, Weaver, 2006: 346; Mateolli, 2010: 14). Vzrok za prevlado žensk na tem področju je najverjetneje tipičen socializacijski vzorec, ki spodbuja ženske, da iščejo sočutje in pomoč. V približno 33 % pa se simuliranje otrokove bolezni konča celo z otrokovo smrtjo (Langer, 2002).

MSPN je težko prepoznati in v praksi mnogokrat ostane skrit, saj sprva nihče ne pomisli, da oseba, v našem primeru mati, ki jo običajno vidimo in opisujemo kot najpomembnejši steber in otrokov varovalni sistem, lahko namerno fizično in/ali psihično škoduje otroku zgolj zato, da bi zase pridobila tako želeno pozornost. Vendar so se v preteklosti pokazale določene oko-

vega sindroma po namestniku (MSPN). V času, ko so umrli njeni prvi otroci, te bolezni še niso poznali. Prvi je namreč MSPN leta 1977 opisal angleški pediater Roy Meadow (Meyer, Weaver, 2006: 346; Lasher, Sheridan, 2004: 3). Ta duševna bolezen je dobila ime po

hlinjenje simptomov ali funkcionalnih prizadetosti, bodisi telesnih ali psihičnih (factitiponarejena motnja)«. Pri tej duševni motnji prizadeti pacient vedno znova ponareja simptome bolezni in se pri tem celo sam poškoduje. Motivacija je verjetno prevzem vloge

liščine, ki so lahko dober pokazatelj, da določena oseba boleha za MSPN. To so na primer:

- trajni in ponavljajoči se bolezenski znaki nepojasnjenega vzroka pri otroku;
- razkorak med anamnezo, kliničnimi izvidi in otrokovim splošnim zdravstvenim stanjem;
- simptomi, ki se pojavljajo le v prisotnosti matere; ko je otrok v bolnišnici in ga mati ne obiskuje, simptomi izginejo;
- mati poroča o obširni zgodovini otrokovih boleznih;
- mati je zelo skrbna ter pozorna do otroka in vztraja, da bi bila nenehno ob njem v bolnišnici;
- oseba (otrok) ne reagira na ustrezno terapijo;
- mati je manj zaskrbljena glede otrokove bolezni kot pa zdravstveno osebje;
- v družini je že nastopila nenadna otrokova smrt;
- mati je bila v preteklosti v času šolanja ali na delovnem mestu povezana s kako zdravstveno dejavnostjo oziroma je imela dolgotrajne bolezenske težave (Bašič, 2011: 22; Mikuš Kos, 1997: 60; Lasher, Sheridan, 2004: 30).

Da bi matere pridobile za njih tako pomembno pozornost bližnje okolice in zdravstvenega osebja (tudi vzgojiteljev in učiteljev), lahko otroka poškodujejo na več načinov, na primer:

- z dušenjem ali z zastrupitvijo;
- s sprožanjem bruhanja, krvavitev, driske, krčev, epileptičnih napadov;
- z injiciranjem inzulina, glukoze, okužene raztopine, odpadne vode, mleka;
- s povzročanjem opeklin, simuliranjem kožnih boleznih;
- z gnetenjem ali drgnjenjem otrokovih udov;
- z umetnim dvigovanjem telesne temperature;
- s prikazovanjem izkašljevanja krvi (otroku namaže ustno votlino z živalsko krvjo);
- s povzročanjem halucinacij, nespečnosti idr. (Sever, Žužej Urlep, 2008: 146; Sadock, Sadock, Kaplan, 2005: 1838).

Če oseba (mati) ne dobi želene pozornosti, grozi s tožbami, menjava

zdravnika ipd.; lahko pa svoje delovanje še stopnjuje in otroku škoduje do te mere, da je to celo življenjsko oziroma smrtno nevarno. Nemalokrat nastopi tudi otrokova smrt.

Za osebe z MSPN je značilno, da so bile v otroštvu pogosto trpinčene in izpostavljene neugodnemu družinskemu okolju z odklanjajočo materjo in odsotnim očetom. MSPN običajno izbruhne po resni bolezni, izgubi, zavrnitvi ali zapustitvi. MSPN se lahko razume tudi kot ponavljajoča se težnja po iskanju ljubezni (Brinšek, 1996: 56). Otrok ima lahko trajne telesne (npr. stranski učinki zdravil, posledice operativnih posegov idr.) in psihične posledice. Otrok je bil namreč v času, ko je bil v bolnišnici, deležen velike materine pozornosti in izkazovanja ljubezni. Zato se lahko zgodi, da starejši otroci v želji, da bi pridobili materino pozornost in ljubezen, začnejo pomagati pri simulaciji, manipuliranju in ponarejanju simptomov bolezni in poškodb. Iz otrok, ki so bili žrtve v času svojega otroštva, se lahko kasneje razvijejo storilci, ki bodo znan vzorec MSPN ponavljali s svojimi otroki.

Sklepne misli

V Sloveniji je MSPN še relativno neznan pojem. Vendar pa si zaradi tega ne smemo zatiskati oči, da ga ni. Stokovni krogi, ki se pri svojem delu lahko srečajo z osebami z MSPN, bi morali biti še posebej poučeni o tej duševni bolezni in opozorjeni nanjo. Tukaj so v ospredju prevsem zdravstveni delavci. Ne gre pa zanemariti dejstva, da se lahko z njim srečajo tudi drugi (npr. vzgojitelji, učitelji, socialni delavci, policisti idr.).

Gre namreč za duševno bolezen take vrste, ki otroku ne omogoča pogojev za zdravo rast in osebni razvoj, kar pa od staršev zahteva roditeljska pravica, ki jim je dana na podlagi *Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih* (prim. 4., 102. in 103. člen). V nekaterih primerih MSPN so se pri otrocih kot posledica tega sindroma razvile različne skeletne spremembe, duševna zaostalost, možganske poškodbe (Longar, 2002: 27).

Pomoč je najprej treba ponuditi otroku, ki je žrtev trpinčenja. Pomoči potrebna pa je tudi mati, ki je otroku povzročila različne telesne in/ali duševne bolečine. Ne nazadnje je pomoči potrebna tudi družina, še posebej takrat, ko je prišlo do otrokove smrti, saj bližnji težko verjamejo, da je bila oseba, ki jo poznajo kot skrbno, sposobna tako groznega dejanja. Če pa ni prišlo do otrokove smrti, je treba prav tako hitro ukrepati in otroka takoj izločiti iz njegovega domačega okolja. Vsekakor pa otroci, ki so bili žrtve, potrebujejo dolgoročno pomoč raznih strokovnih služb, da se čim bolj omilijo posledice dejanj, ki so jih bili deležni od osebe, ki naj bi jim zagotavljala zdravo in varno otroštvo. ■

Literatura

Bašič, Katja (2011): *Preprečevanje spolnih zlorab in ukrepanje*. Ljubljana: Združenje proti spolnemu zlorabljanju.

Brinšek, Branko (1996): Disociativne, somatoformne in ostale nevrotске motnje. V: Brinšek, Branko; Stamos, Vladka (ured.) (1997): *Nevrotске, stresne in somatoformne motnje v splošni medicini in psihiatriji*. Ljubljana: Psihiatrična bolnišnica Begunje, str. 48–59.

Langer, Anette (2002): *Das Kind als Objekt: Wenn Mütter zu Monstern werden*. Objavljeno: <http://www.spiegel.de/sptv/special/a-187552.html> (pridobljeno: 25. 6. 2013).

Lasher, Louisa; Sheridan, Mary (2004): *Munchausen bx Proxy: Identification, Intervention and Case Management*. Binghampton: The Haworth Press.

Longar, Matija (2002): Kronika Evropskega sodišča za človekove pravice. V: *Pravna praksa*, let. 36, str. 27.

Matteoli, Richard (2010): *Socialization of Violence & Abuse – the Munchausen Complex, 2nd edition*. Monterey: Nemean Press.

Meyer, Robert G.; Weaver, Christopher H. (2006): *Law and Mental Health – A Case – Based Approach*. New York: The Guilford Press.

Mikuš Kos, Anica (1997): *Psihosocialni vidiki trpinčenja otrok. Trpinčen otrok: kako prepoznati in preprečevati fizično in duševno trpinčenje otrok*. Ljubljana: Meridiana.

Sadock, Benjamin J.; Sadock, Virginia A.; Kaplan, Harold I. (2005): *Kaplan and Sadock's Comprehensive textbook of psychiatry*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

Schreier, Herbert A.; Libow, Judith A. (1993): *Hurling for Love – Munchausen by Proxy Syndrome*. New York: Guilford Publication Inc.

Sever, Mojca; Žužej Urlep, Darja (2008): Zloraba otrok z izmišljanjem in povzročanjem bolezni, Munchausen syndrom by proxy. V: *Medicinski mesečnik*, let. 4., str. 144–147.

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Uradni list Republike Slovenije, št. 69/2004 (UPB-1) s spremembami.

Darilo življenja življenju

✍ Irena Podjed

Sem prostovoljka Slovenskega društva hospic, v katerem spremljamo osebe v terminalni fazi bolezni ob njihovem poslavljanju od bližnjih in od tega sveta. V sebi raziskujem, kaj zapisati o kratkem, a bogatem spremljanju; o spremljanju, ki me je toliko naučilo ... o spremljanju umirajočega otroka.

Spominjam se dneva, ko me je med predavanji ujel klic koordinatorke oskrbe na domu. V pogovoru sem dobila veliko podatkov o otroku, ki pa so prinesli veliko odgovornost. V meni se je pojavilo preveč vprašanj, da bi se lahko v hipu odločila za spremljanje. Kako dobro dene, ko si smeš vzeti čas za 'razmislek', da zaslišiš odgovor v sebi.

Pred obiskom družine me je bilo strah. Kako v takšni situaciji ne bi čutila strahu, ko pa je to spremljanje postavljalo predme velik izziv? Spominjam se, da sem si takrat želela, da bi mi koordinatorka oskrbe kakšno stvar o otroku zamolčala (kasneje so se informacije izkazale za zelo uporabne). V sebi sem čutila velik strah, kako bom vzpostavila stik z otrokom, kako se bom znašla ob pojavu vedenjskih težav, kako se bom znašla ob umirajočem otroku, družini ... Bom zmogla? A postalo je lažje, ko

sem se zavedla, da v tem nisem sama in da je nekaj strahu 'normalnega', saj v življenju ni nič samoumevno. Prav nič.

Čeprav si nisem želela ustvariti slike o otroku na podlagi pridobljenih informacij, se je neka podoba vseeno oblikovala. Ob prvem obisku sem bila presenečena. Spoznala sem celotno družino, in če ne bi predhodno poznala njihovih imen, bi si mislila, da sem prišla k neki drugi družini. Stik s Klaro, ki me je najbolj skrbel, se je počasi pletel ob njeni pozornosti in radovednih pogledih. Pravi 'čudež' pa sem doživela, ko mi je dovolila nežne dotike. Občudovala sem starša, da zmoreta živeti to težko situacijo in

ob Klari: ljubezen ali zavedanje, da so morda to njihovi zadnji trenutki. Zakaj? Kaj je smisel tega? So stvari, ki so človeškim očem zakrite, zato mi ni preostalo drugega kot vse skupaj sprejeti.

Ko sem naslednjič vstopila v družino, so bile okoliščine povsem drugačne. Mamica mi je povedala, da Klara že nekaj ur spi. Začutila sem njeno skrb, saj se je Klarino zdravstveno stanje naglo slabšalo. Tudi sama sem zaznala 'pepelnato polt' na njenem obrazu, ki se je vsake toliko časa skremžil. Ima kljub zdravlilom bolečine? Med njenim spanjem sta mi starša pokazala družinske fotografije, preko katerih

Foto: Matej Hožjan

sta tako odprta v tej ranljivi krhkosti, ko njun otrok zaključuje svoje kratko, a polno življenje. Spraševala sem se, kaj jima daje moči, da zmoreta biti

sem spoznavala njuno deklico. Zavedala sem se dragocenosti fotografij, ki zmorejo oživeti dogodke, ko leti začnejo izgubljati svojo jasnost.

Sedela sem na tleh ob kavču in spremljala vsak Klarin dih. Mamica mi je pripovedovala o dekličinem otroštvu in s tem o bolezni in zdravljenju, ko se je Klara začela prebujati. To je bil trenutek, ko ji je mamica lahko dala potrebna zdravila, a ona se je temu upirala. Videla sem, da je požiranje od nje terjalo zelo veliko napora. Klara je začela sporočati mamici, da je žejna, spet drugič, da je lačna ... Mamica ji je skušala ustreči s čajem, a ga je večina stekla po pižami ... Čudila sem se, od kod Klari toliko silne energije, in se spraševala, kaj želi sporočiti s svojim vedenjem. Ko sem to opazovala, tudi sama nisem vedela, kaj naj storim. Kako naj bom staršem v oporo? V tistem trenutku so mi še kako prav prišle informacije in usmeritve koordinatorke oskrbe, da sem zmogla ostati mirna. Umikala sem stvari, ki so bile deklici na dosegu roke, in ji dajala jasna sporočila. Mamina stiska se je risala na njenem obrazu in se je s trajanjem vedenjskega izbruha večala. Nič ni pomagalo. Na koncu je povsem nemočna obsedela na kavču. Ne, ne morem si predstavljati tega, kar je doživljala v svoji nemoči, ko ni mogla pomagati lastnemu otroku; ko je v svoji bolečini umikala pogled od otroka, ki ga ljubi ... Na koncu je Klara odnesla v njeno posteljo in zdelo se je, da je izbruh mimo, da bo izčrpana zaspala, a temu ni bilo tako. Še nekaj časa je minilo, preden je utrujena omagala. Ostala sem z mamico, ki je ubesedila svoje skrbi. Zdelo se je, da je vse, kar potrebuje, le to, da jo slišim. Za hip sem lahko zaslutila bolečino staršev, ki bi se radi poslavljali od otroka, a se v skrbi zanj ne morejo ... Ko sem odhajala, je v meni odmeval Klarin 'adijo'. Nisem slutila, da je bilo to najino slovo.

Če sem na začetku zapisala, da je to spremljanje predstavljalo izziv zame, sedaj vem, da je bilo darilo. Spremljanje, ki mi je bilo namenjeno, je bilo dar, ki je obogatil moje življenje za nova spoznanja o sebi, o ljubezni in ne nazadnje o življenju. Neizmerno sem hvaležna, da sem smela biti učenka v ponižnosti pred Življenjem, ki je, in sprejeti, kar le Življenje daje življenju. ■

Branje: ne s prisilo, ampak s psom

✍ Tina Šifrer

Učitelji se zavedamo, da so dobro razvite bralne spretnosti pomemben temelj za vsako nadaljnje učenje. Kdor veliko bere, veliko ve. Spretni bralci dobro razumejo prebrano in se hitreje učijo. Ampak dober bralec ne postane odličen kar čez noč. Svoje bralne veščine razvija že od malih nog.

Začne se s pravljicami, ki jih prebirajo starši, stari starši, pa tudi starejši bratje in sestre. Otroci jih obožujejo in komaj čakajo, da bodo sami znali brati. Ob vstopu v šolo pa se začnejo osamosvajati tudi na področju branja. Od njih kar naenkrat pričakujemo, da berejo sami. Pričakujemo, da berejo veliko. Vendar otroci radi počnejo tiste stvari, ob katerih občutijo ugodje. Zato moramo najti pot, da bo branje otrokom predstavljajo izziv in prijetno izkušnjo. Tu pa se pogosto zatakne. Otroci, zdaj že učenci, neredko začnejo na branje gledati kot na prisilo, obveznost, ki jo morajo dnevno opravljati. Kaj kmalu pozabijo, da so pravljice zabavne in nas potegnejo v poseben svet, kjer se razbohota naša domišljija. Na tej točki imamo dve možnosti: ali pustimo učencu, da v obveznem branju sčasoma le najde svoj smisel (in tvegamo, da ga nikoli ne bo), ali pa mu branje osmislimo mi, odrasli. V svojem tretjem razredu sem se odločila za drugo možnost – učencem sem ponudila udeležbo pri interesni dejavnosti Bralne urice s psom.

Imam srečo, da je moj 7-letni zlati prinašalec Ajk že od malih tačk ljubitelj otrok. Do njih je še posebej nežen in potrpežljiv. Že odkar se strokovno ukvarjam z otroki, sem si želela, da bi ga lahko vključila v učni proces. Vendar ga k pouku nisem želela pripeljati, saj njegove prisotnosti nisem hotela nikomur vsiljevati. Zato sem dolgo premišljevala, kakšne bi bile lahko druge možnosti, in se po tehtnem premisleku odločila, da ga enkrat tedensko ob popoldnevih pripeljem v šolo k interesni dejavnosti.

Potek dela

Ne, ne gre za terapijo s psom. Tako kot imajo nekateri učitelji v razredih zajčke, hrčke, paličnjake, želve ali ribe, imamo mi psa. Pes je v našem primeru zgolj motivacijsko sredstvo, tisti, ki otroke pritegne k popoldanskemu zbiranju ob knjigah. Kaj več bi si še lahko želeli? Kljub temu pa s svojo prisotnostjo tudi pozitivno vpliva na otroke, saj se jih vedno razveseli in otroci to prepoznajo. Prija jim tudi občutek božanja mehke dlake in dejstvo, da si Ajk zelo želi njihovih dotikov; če povem po domače: rad se *crklja*. Ne moti ga objemanje, prijemanje za rep, ušesa, tipanje smrčka, blazinic na tačkah, skratka, v šoli je našel svoje poslanstvo. Kakršen lastnik, takšen pes.

Dejavnost sem skrbno zasnovala in jo predstavila staršem na prvem roditeljskem sestanku. Nato sva z Ajkom začela hoditi v človeško šolo, kjer se nama vsakič pridruži pet otrok iz tretjega razreda. Udeleženci so le učenci iz mojega razreda, saj bi sicer isti otroci preredko prišli na vrsto in ne bi mogla

spremljati njihovega napredka. Učenci se vsak teden sproti vpišejo na seznam na vratih učilnice, če se želijo udeležiti bralnih uric, zato takšno branje zanje ne predstavlja nikakršne obveznosti ali prisile. Pridejo, kadar se za to odločijo. Nekateri prihajajo skoraj vsak teden, drugi enkrat mesečno.

Bralne urice potekajo po ustaljenem redu, saj rutina otrokom predstavlja občutek varnosti. Drugačno je bilo le prvo srečanje, ko so Ajka najprej spoznavali. Otroci so ob fotografijah izvedeli, kako je odraščal, pogovorili

branje, je smel, če je želel, počepniti k Ajku in brati ob njem. Ostali so med poslušanjem sedeli na svojih stoli. Skupine so številčno omejene ravno zato, da vsi otroci večkrat pridejo na vrsto za branje. Interesna dejavnost traja polno uro (60 minut), zato vsak učenec skupno bere približno 10 minut. Gre za glasno branje, kar ima dodatne pozitivne učinke. Pomembno je, da otroci berejo razločno in z glasom skušajo pritegniti ostale poslušalce. Ob poslušanju lahko spremljam, v kolikšni meri besede preberejo pravilno

na besedo. Hkrati spoznavajo, da z vpijetjem ne dosežejo ničesar, in se naučijo, da se morajo najprej umiriti, če hočejo delovati odločno.

Zlati prinašalec je prinesel veselje do knjig

Interesno dejavnost sem letos izvajala prvič, saj sem svojo poklicno pot ravno začela. Že po prvem letu je imela pozitivne učinke. Učenci so postopoma poglobljali veselje do branja, kar je bil osrednji cilj interesne dejavnosti.

Na prvih bralnih uricah so prebrali vsak po eno stran, na zadnjih pa so se že prerekali, kdo bo bral več. Samoinicativno so začeli prinašati svoje knjige, ki smo jih prebirali. Napredovali so tudi v hitrosti branja, artikulaciji besed in v stavčni intonaciji. Starši so poročali, da ti isti otroci, ki imajo pse doma, berejo tudi njim. Spet drugi so na kup zbrali svoje plišaste živali in jim prebirali zgodbe.

Učenje hodi z roko v roki z vzgojo in tako je bilo tudi v našem

primeru. Bralne urice je obiskovala učenka, ki se je sprva bala psov. Ob pomoči vrstnikov, knjig in sproščenejšega druženja se je njen strah zmanjšal, skoraj že razblinil.

Stranski učinek zame, učiteljico, pa je bilo spoznavanje učencev. Učilnice postajajo vedno bolj natrpane. V moji sedi 24 učencev in pogosto komu od vzamem besedo, saj ni časa za dolg pogovor z vsakim. Na bralnih uricah pa smo se družili v majhnih, naključno sestavljenih skupinah in si lahko povedali marsikatero zgodbo, ki ni zapisana v knjigah. S tem se je naš odnos poglobljal, branje nas je združevalo. ■

smo se o zgodovini in razvoju psov ter o pomenu različnih pasem. Nato smo se posebej poglobili v pasjo govoric. Varnost je na prvem mestu, zato je bila moja dolžnost učence seznaniti, kdaj pes potrebuje trenutek zase in kako jim to pokaže. Pogovorili smo se o tem, da se pes v veliki meri odziva na naše vedenje: če na primer cvilimo in skačemo okrog psa, se bo ta gotovo vznemiril. Šele nato so ga spoznali поблиže, z dotikom.

Nadaljnje urice so potekale tako, da so učenci izmenjaje brali knjigo. V prvih je bil glavni junak pes, kasneje smo izbor razširili. Vsak, ki je bil na vrsti za

oz. si jih izmišljujejo, izpuščajo črke ali celo besede. Vendar otrok pri branju načeloma ne popravljam. Pomagam jim le, če se jim kje zatakne. To počnem zato, ker je moje glavno vodilo, visoko nad vsemi drugimi, spodbujanje veselja do branja. Učenci v tretjem razredu se šele učijo brati in delajo veliko napak, zato bi jih z nenehnim popravljanjem zagotovo odvrčala od knjig. Ostalim bralnim veščinam se tako ali tako posvečamo pri pouku.

Ob koncu vsake ure učenci Ajka nagradijo z nekaj priboljški. Ker je zelo učljiv, zna veliko 'trikov' in otroci so navdušeni, ko jim uspe, da jih uboga

Jože Ramovš (ured.)

Staranje v Sloveniji*Raziskava o potrebah, zmožnostih in stališčih nad 50 let starih prebivalcev Slovenije***Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje, 2013, 599 strani**

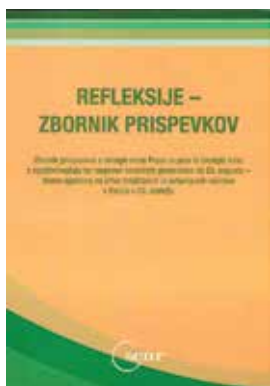
V monografiji *Staranje v Sloveniji* najdemo raziskovalna spoznanja o petindvajsetih temah staranja in medgeneracijskega sožitja. Štirinajst avtorjev je v luči tujih in domačih spoznanj obdelovalo podatke velike terenske raziskave *Potrebe, zmožnosti in stališča prebivalcev Slovenije, ki so stari 50 let in več*, ki jo je izvedel Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje. Iz obilja kakovostnih podatkov so izbrali teme, ki osvetljujejo vprašanja o dejavnem in zdravem, dostojanstvenem, informacijsko, kulturno in duhovno poglobljenem staranju v luči medgeneracijskega sožitja. Knjiga je namenjena strokovnjakom vseh profilov in vsem, ki bi se radi zavestno usmerjali v sožitje s svojo in drugimi generacijami ter v lastno kakovostno starost. Avtorji knjige so imeli pri pisanju pred očmi vzor Antona Trstenjaka, ki je znanstvena spoznanja podajal v za vsakogar razumljivi in lepi slovenščini.

Damjan Hančič (ured.)

Refleksije – zbornik prispevkov*Zbornik prispevkov z okrogle mize Pravo in prav in okrogle mize o zgodovini pisju ter nagovori osrednjih govornikov ob 23. avgustu – dnevu spomina na žrtve totalitarnih in avtoritarnih režimov v Evropi v 20. stoletju***Ljubljana: Študijski center za narodno spravo, 2012, 107 strani**

Iz zgodovine se lahko za prihodnost veliko naučimo; če jo prepoznamo v njeni resnici, brez pristranskosti. Zgodovinarji imajo pri tem veliko odgovornost in veliko vlogo. Zbornik je prispevek k temu; objavlja govore različnih strokovnjakov o vsebinah, ki nas lahko popeljejo do sprave; predstavljene so prispevki dr. Jožeta Trontlja, dr. Lovra Šturma, dr. Staneta Grandja, Borisa Pahorja, dr. Janeza Juhanta in drugih.

Dobre knjige lahko naročite tudi na spletni strani
www.dkps.si/knjige

Betka Vrbovšek (ured.)

Vrednote, prepričanja in dileme v vrtcu**Ljubljana: Supra, 2013****223 strani**

V knjigi so objavljeni prispevki s posveta vzgojiteljev in vzgojiteljic predšolske vzgoje z naslovom *Dobre prakse*. V zborniku tako poleg plenarnih referatov dr. Jožeta Trontlja in dr. Jurke Lepičnik Vodopivec najdemo vrsto krajših prispevkov s skupnim izhodiščem *vrednote, prepričanja in dileme*, ki so razporejeni v tri vsebinske sklope: sodelovanje s starši, sodelovanje z otroki, sodelovanje s sodelavci ter v vrtcu nasploh. Vsebine so primerne za vse, ki delujejo na področju vzgoje in izobraževanja, saj sežejo veliko dlje od kurikulumov.

Eva Boštjančič, Lara Delić (ured.)

Zaključevanje kariere – od teorije k praksi**Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2014, 232 strani**

V knjigi je predstavljena ena od dolgo zapostavljenih, a vedno bolj perečih tem, to je zaključek delovne kariere. Razdeljena je na tri vsebinske sklope, in sicer obdobje zaključevanja kariere, obdobje pred zaključkom kariere ter obdobje po zaključku redne zaposlitve. Različni avtorji so povzeli teoretične koncepte, ki obdobje opredeljujejo, rezultate lastnih raziskav ter priporočila za prenos v prakso. Knjiga je uporabna za študente psihologije, ekonomije, sociologije, za zaposlene ob koncu njihove delovne kariere, upokojeince ter tudi kot vir informacij za delodajalce.

Inštitut Stanka Janežiča za ekumensko teologijo in medreligijski dialog oktobra 2014 v Mariboru organizira Mednarodni ekumenski simpozij **Teologija v dialogu**. Na simpoziju bo sodelovalo več kot 50 domačih in tujih strokovnjakov in doktorskih študentov. Povzetki plenarnih predavanj ter informacije so dostopni na spletni strani <http://conference-theology-dialogue.eksegeza.net/>. Vsa predavanja bodo javna in prosto dostopna. Vabljeni!

Prejemniki Slomškovega priznanja 2014

Vsoboto, 27. septembra 2014, bo na Ponikvi tradicionalno srečanje učiteljev, vzgojiteljev, katehetov in staršev. Na njem bomo podelili tudi Slomškova priznanja, ki jih bosta prejela Helena Kregar in dr. Miroslav Gomboc. Žal že pokojnemu Bogdanu Žoržu pa bomo posthumno podelili naziv častnega člana DKPS. Tu povzemamo utemeljitve za priznanja ter prejemnikom iskreno čestitamo ter se zahvaljujemo za vse njihovo delo. ■

Utemeljitev za podelitev naziva častni član DKPS

Bogdan Žorž je bil diplomirani psiholog, rojen 27. 2. 1948 v Dornberku na Vipavskem. Po študiju na *Filozofski fakulteti* v Ljubljani (leta 1971) se je zaposlil v *Centru za socialno delo* v Novi Gorici, ki ga je pozneje tudi vodil. Podiplomsko se je strokovno usposabljal predvsem za delo z osebnostno in vedenjsko motenimi otroki ter mladostniki. Med humanističnimi smermi psihologije in psihoterapije se je izpopolnil zlasti v geštalterapiji in leta 1995 zaključil drugo stopnjo podiplomskega usposabljanja. Razvil je izviren družinski model terapevtske pomoči otrokom in mladostnikom, ki ga je najprej izvajal kot projekt *Centra za socialno delo*, leta 1998 pa se je osamosvojil. V Čepovanu nad Novo Gorico sta skupaj z ženo vodila zasebni zavod, v katerem so pomoč dobili otroci, mladostniki in družine v stiski. Za te in tudi za učitelje, vzgojitelje in starše je prirejal različne delavnice s področja vzgoje, medsebojnih odnosov, komunikacije, duhovnosti itd. Imel je evropsko diplomu iz geštalterapije, bil je učitelj in član Evropske zveze za geštalterapijo ter predsednik *Slovenskega društva za geštalterapijo*. Bogdan Žorž je bil priljubljen predavatelj, pisec strokovnih in poljudnih člankov, razprav ter knjig. V reviji *Ognjišče* je sodeloval kot pisec zelo brane rubrike, na radiu *Ognjišče* pa je več let svetoval v oddaji *Za življenje*.

Njegovi članki in knjige so imeli velik odmev med bralci, njegova jasna

beseda in posluh za človeka v stiski sta nagovorila številne ljudi in jim pomagala prebroditi marsikatero težavo. Na temelju svojih izkušenj je izdal devet knjig. Knjiga *Razvajanost – rak sodobne vzgoje* je bila že trikrat ponatisnjena.

Z *Društvom katoliških pedagogov Slovenije* je sodeloval več let. Za revijo *Vzgoja* je napisal več člankov, predaval je v nekaterih OS DKPS, leta 2011 pa je bil osrednji predavatelj na Slomškovem dnevu, ki smo ga v letu, ko so bile drinske mučenke razglašene za blažene (med njimi dve Slovenki), naslovili *Vzgoja in svetost*.

Bil je požrtvovalen gasilec, velik ljubitelj slovenskih gora, pevec, delivec obhajila, predvsem pa skromen in plemenit človek. ■

Slomškova priznanja 2014

Helena Kregar je bila rojena leta 1958 v Ljubljani. Je prof. kemije na Gimnaziji Jožeta Plečnika v Ljubljani. S svojim delom si je pridobila naziv svetnik.

Nekaj let je delala v gospodarstvu, od leta 1992 pa poučuje kemijo. Njeno pedagoško delo združuje poučevanje kemije in tudi delo z dijaki zunaj šole. V mladinsko-raziskovalnem projektu *Zaupaj v lastno ustvarjalnost* so dijaki letos prejeli srebrno državno priznanje, v projektu *Misli zeleno, delaj modro* pa tretje mesto. Veliko truda je vložila v projekt *EKO šola*. Skrb za okolje in razvijanje odgovornega odnosa do narave in okolja razvijata skupaj s kolegico v okviru predmeta *Skrb za okolje*, ki je posebna ponudba na šoli, saj ta predmet razvija le nekaj vzgojno-izobraževalnih zavodov.

Sodeluje pri pripravi medpredmetnih *Plečnikovih taborov*, ki so na šoli vsako leto. Zavzeto opravlja mentorstvo v skupini kemikov in jim poskuša približati kemijo v naravi. V tabore je vnesla tudi odkrivanje kraških pojavov. Dejavno sodeluje v projektu *Comenius*. Z dijaki je predstavila gimnazijo v tujini (v Litvi, Turčiji, na Cipru), sodelovala je tudi pri pripravi dveh mednarodnih taborov. Poleg dela na strokovnem področju je skrbna razredničarka in sogovornica dijakom v težavah in v veselju.

Od leta 2004 je predsednica OS Ljubljana. Čeprav je včasih težko, je optimistična. Trudi se organizirati redne sestanke in Slomškove večere. Z možem je 'v življenje spravila' idejo o romanju po Slomškovih poteh. Tako je vsako leto prehojen nov del poti, po kateri je hodil naš prvi blaženi. Aktivno sodeluje pri pripravi Slomškovega dne na Slomu.

Od l. 2009 je podpredsednica DKPS. Večkrat se je udeležila mednarodnega srečanja katoliških učiteljev SIESC. V letošnjem letu je pomagala pri izvedbi kongresa SIESC v Kranju. V zadnjem času si prizadeva za prepoznavnost društva, zato pri odmevnejših projektih društva sodeluje z mediji.

Miroslav Gomboc je bil rojen leta 1956 v Mariboru. Je profesor matematike, fizike in sociologije, poročen in oče treh otrok.

Na OŠ borcev za severno mejo v Mariboru poučuje matematiko in fiziko. Dvanajst let je bil uspešen ravnatelj OŠ Janka Glazerja Ruše.

Leta 2002 je magistriral iz sociologije vzgoje. V magistrskem delu je raziskoval modele vzgoje v slovenskih družinah. Leta 2011 je doktoriral iz humanističnih ved (primerjalna filozofija, primerjalna religiologija, zgodovina). V disertaciji je primerjal dva mistika visokega srednjega veka: dominikanca Mojstra Eckharta in zenbudističnega učitelja Dōgena.

Objavil je več kot dvajset strokovnih člankov v strokovnih revijah (v *Vzgoji*, *Didakti*, *Vzgoji in izobraževanju*, *Educi*, *Novi reviji* in v zbornikih).

Vodil je več seminarjev, strokovnih predavanj in pedagoških delavnic doma in v tujini, med drugim na 1. mednarodni konferenci *Quality School Consortium* v Minnesoti v ZDA (1996), na mednarodnem strokovnem srečanju pedagoških delavcev na Reki (RI-KVAŠ 2002) ter na mednarodnih posvetih v Sloveniji (predstavitev in delavnica na 1. evropski konferenci realitetne terapije v Portorožu, 1997; pedagoška delavnica in predavanje na strokovnem srečanju šol in pedagoških delavcev Slovenije in Hrvaške, Ruše) in drugod.

Bil je član *Sveta Zavoda RS za šolstvo* in *Sveta Andragoškega centra Slovenije* v letih 2012 in 2013.

Miroslav Gomboc je postal član DKPS v devetdesetih letih. Več let je uspešno vodil osnovno šolo. V vodenje in poučevanje je vnašal novosti in sledil Glasserjevi pedagogiki; začel je z uvajanjem barv v šolo. Že pred uvedbo vzgojnega načrta so v šoli uvedli prve zametke dela po vzgojnem načrtu. Nekaj let je bil vodilni član komisije, ki je pripravila pogoje za uvedbo vzgojnega načrta v osnovne šole. Mnoge srednje šole so zaznale pomembnost dela po vzgojnem načrtu in začele same razmišljati, kako naj ga uvedejo v svojih šolah.

Njegovo dolgoletno delo v šolstvu je lahko zgled mlajšim pedagogom. ■

Utrinki poletja

Duhovne vaje za učitelje. V avgustu se nas je 35 udeležencev zbralo na duhovnih vajah z naslovom *Veseljje evangelija*. Veselili smo se bogastva božje besede, nagovorov p. Silva, optimizma svetega očeta, katerega knjiga nam je bila za dodatek, lepe narave, prijaznega in gostoljubnega doma. Rajske. Prizemljil nas je kosmatinec, ki ga je naš prijatelj videl, nekateri od nas pa slišali.

Sv. maše v Domu Poljane so vsak 1. in 3. petek v mesecu ob 16.00. Iz kluba upokojencev v pritličju so nas preselili v kapelo ... O, pomota, žal še ne, ampak v klet.

SIESC v Kranju. Če je prijavljenih več kot 50 ljudi, se lahko marsikaj zgodi, me je opozorila bivša skavtinja iz naše družine. In res, ko sva s kolegico čakali udeleženko iz Francije, je kar ni in ni bilo. Končno je zadnja prišla iz letališke stavbe, oprta na stevardeso in stevarda. Koleno ji je povzročalo hude bolečine.

Ker ni bilo bolje, sva obiskali kranjsko urgenco. Potila sem se in prevajala. Dežurna zdravnica je molče poslušala, nato pa je v lepi francoščini postavila diagnozo. Tudi to je moja domovina. Na kranjski urgenci so izredno skrbni in ljubeznivi ljudje. ■

Magdalena Jarc

Iz življenja OS Ljubljana v poletnih mesecih

Ob vseh naporih ob zaključku šolskega leta smo se veselili dveh tradicionalnih srečanj:

- praznovanja Dneva državnosti s prijatelji OS Zahodna Dolenjska, ki je bilo letos v Novi Štifti na Dolenjskem, spet z lepim kulturnim programom in osrečujočim družabnim srečanjem;
- tradicionalnega romanja po Slomškovi poti v začetku julija, ki je bilo letos po Koroški in Gorenjski od Celovca do Bleda.

Letošnje društveno poletje pa je najbolj zaznamovala organizacija SIESCa, ki je bil organizacijsko in vsebinsko resnično velik uspeh vseh, ki nam društvo veliko pomeni.

Helena Kregar

Romanje po Slomškovi poti 2014

Sedmo Slomškovo romanje je za nami: med 11. in 13. julijem 2014 smo prehodili pot med Celovcem in Bledom, kot jo je leta 1837 prehodil bl. A. M. Slomšek in kot jo je po zapisu Frana Kovačiča povzel in priredil za našo rabo Vido Kregar. Vreme je bilo pripravljeno prav za romanje. Tudi letos smo vsak dan prehodili 25–30 km. Na pot se nas je odpravilo šest.

V Celovški stolni cerkvi sv. Petra in Pavla smo lani zaključili, letos pa začeli romanje. Pred Slomškovo podobno smo zavetniku posvetili svojo pot, našo domovino in delovanje našega društva. Po jutranji kavi in pogovoru smo že hiteli skozi Celovec proti Vrbskemu jezeru, kjer smo se vkrcali na turistično ladjo. Z vožnjo smo si

pot skrajšali za kakih 15 km. Z vožnjo s kočijo pa si jo je baje skrajšal tudi Slomšek. Pred nami je bilo še 20 km poti do Beljaka. Mimo Baškega jezera, pod Osojščico in mimo Marije na Zilji smo v zgodnjem večeru prišli do Beljaka, si ogledali cerkev sv. Jakoba in odhiteli proti Beljaškimi toplicam.

V soboto se je naša romarska pot začela v urejenih gozdičkih in parkih term, vodila nas je mimo Vetrova in Zabuč čez reko Ziljo proti Čavi. Vse cerkve, ki smo si jih ogledali, imajo napise v slovenskem jeziku. Okrog poldneva smo se začeli vzpenjati proti Korenskemu sedlu. Pot je bila strma, vzpon počasen in nahrbtniki so postajali vse težji. Le lahen vetrič, jagode in lisičke ob poti ter voda hladnih studencev so nam blažili precej naporno pot. V zgodnjem popoldnevu smo se spustili do Strmca, majhne vasice s par hišami in prelepo romarsko kapelo Lurške Marije, se odpočili in se povzpeli na Korensko sedlo. Dež se je močno, a vljudno vtilil šele, ko smo bili pod varno streho bivše carinarnice.

Med mirnim, rahlim dežjem smo se po glavni cesti spustili v Podkoren in do Kranjske Gore. Sledila je hitra večerna hoja proti Mojstrani, prenočišče pri Brku ter večerno vzdušje, ki ga je polepšal tudi Vido z branjem odlomkov sv. Frančiška. Tudi molitev za domovino ni manjkala.

Nedeljsko jutro je bilo mrko, hladno in vlažno in odhiteli smo proti Radovni. Rožni venec nam je skrajšal vzpon čez Kosmačev preval in okrog osmih smo že zajtrkovali pri Psnaku, kjer se začne dolina Radovne. Skozi dolino vodi makadam, zato je bila hoja udobnejša. Polepšali so jo še Gogalova lipa, kapelice, spomeniki in cvetoči travniki. V Krnici se dolina konča. Preko Gorij smo se spustili do Bleda, a naša pot se je zares končala šele na blejskem gradu, ki ga je na svoji poti osvojil tudi bl. Slomšek. Prelep zaključek romanja je bil koncert sakralne glasbe pevskih zborov iz alpskih dežel *Preko meja in gora* v cerkvi sv. Martina na Bledu. Po pozdravu blejskega župana ter sv. maši smo se resnično zadovoljni razšli vsak na svoj konec Slovenije.

In kam nas bo Slomšek povabil naslednje leto? Če Bog da, naprej po svoji

poti iz leta 1837: z Bleda proti Ljubljani in Zagrebu. Že letos vas vabim: pridružite se nam! ■

Helena Kregar

SIESC 2014

Od 23. do 28. julija je v Kranju potekalo letošnje letno srečanje evropskega združenja krščanskih pedagogov. Udeležilo se ga je okoli 60 članov iz tujine, domačih, ki bi bili na kongresu ves čas, je bilo bistveno manj – okrog 30 se nas je udeleževalo predavanj in delavnic. Največ udeležencev je prišlo iz Nemčije, Francije, Avstrije in Italije, številčnejši so bili še iz drugih evropskih držav, eden je prišel iz Srbije, dva iz Bosne in Hercegovine ter štirje iz Romunije. Najmlajši udeleženec je prišel z materjo, bil je osnovnošolec iz Bosne; najstarejši, korenine, so imeli preko 85 let. Kaj jih je pritegnilo – tema, druženje, potovanje, ljubezen do pedagoškega poklica ...

Naslov kongresa je bil *Umetnost, duhovnost in vzgoja*. In na kongresu je bilo res poskrbljeno tudi za lep umetniški, duhovni program in izmenjavo izkušenj v vzgoji in poučevanju. S prvim predavanjem o pomenu glasbe nas je navduševala Helena Fojkar Zupančič (zgoščenke njenih zborov so nato pri ustrežljivih informatorkah hitro pošle). Po živahnih izmenjavah naših pogledov v petih jezikovnih skupinah smo se pod vodstvom Marjete Brencce sprehodili po Kranju in pod njim ter spoznavali posebnosti, ki so bile tudi mnogim slovenskim udeležencem še neznanе. Naslednji dan je postanek Marka Ivana Rupnika v domovini pritegnil na ljubljanske Žale množico, ki je napolnila klopi tamkajšnje nove cerkve. Plečnikov poznavalec Damjan Prelovšek nas je obogatil z razlago pomenov tamkajšnje arhitekture. Tudi zahtevnemu predavanju Andreja Capudra, Rojstvo zgodbe, smo pozorno sledili; nato smo po predstavitvi Jane Ozimek, ki je govorila o delu z dijaki, v skupinah razmišljali o vlogi učitelja v procesu učenja skozi duhovnost, ume-tnost in vzgojo. Po uradnem zaključku smo se lahko podali še na ekskurzijo na Notranjski kras, ki jo je polihistor-sko vodil Ludvik Mihelič.

SIESC-ov kongres je potekal ravno v letu, ko praznujemo 25-letnico Društva katoliških pedagogov Slovenije. V zadnjih 14 letih je bil kongres v Sloveniji že tretjič. Za državo, kot je naša, je to veliko (v Belgiji je bil npr. v 37 letih le dvakrat). Priprava kongresa je bila zato velik izziv, hkrati pa tudi priznanje našim organizatorjem in za-upanje tujih udeležencev, da je kongres

SIESC 2014. Foto: arhiv DKPS

pri nas vredno obiskati. Želim si, da bi prihodnjič, ko se ga bomo imeli spet priložnost udeleževati kar od doma, prišlo več domačih pedagogov. ■

Marta Slokan

Vtisi s kongresa SIESC

V poletnih dneh sem si ogledovala raznovrstne ponudbe, namenjene duhovnemu razvoju in osebni rasti. Želela sem si tovrstnega napredovanja. Pozornost pa mi je pritegnila tema z naslovom *Umetnost, duhovnost in vzgoja*, namenjena (predvsem) učiteljem; Društvo katoliških pedagogov Slovenije je namreč organiziralo celotedenski mednarodni simpozij v Kranju. Predavanja na izpostavljeno temo pa so zaupali mednarodno priznanim slovenskim pedagogom in umetnikom: zborovodkinji in vokalistki prof. Heleni Fojkar Zupančič, izvrstnemu teologu in likovnemu ustvarjalcu p. dr. Marku I. Rupniku, mojstru besede dr. Andreju Capudru in prof. Jani Ozimek.

Predavatelji so se povabilu odzvali v zavesti, da udeležencem predstavijo teorijo in prakso svojega uspeha. Prakso na poudarku pričevanja svojih izkušenj dela in življenja v vsakodnevnih odnosih bodisi dela bodisi življenja z

ljudmi – v njihovem primeru z dijaki, študenti ali že izšolanimi umetniki, da iz svoje izkušnje tudi nam približajo doživetje svetosti. Svetosti, ki se razvija v procesu umetniškega ustvarjanja, ko pedagog v skupno delo s svojimi učenci, ki so njegovo občestvo, vnaša duhovnost. Duhovnost, ki se vpleta v njihov odnos v medsebojnem spoštovanju, v odgovedi sebi in služenju drugemu ter služenju celoti. In predvsem v sprejemanju in podarjanju ljubezni. Da tako v skupnem duhu ustvarjajo svojo umetnino.

Uspeva jim vsak dan. In uspelo jim je tudi tokrat; v svojem pričevanju in v izpostavitvi svojih umetnin so v vsakemu izmed nas zbudili osebni spomin na tisto lepo, kar smo že nekdanj doživeli, kar smo nekomu iz ljubezni darovali ali tisto, zaradi česar

smo se v dobro drugega nekoč odpo-vedali in nato skozi čas spoznali, da se je iz tega razvil nek posebno dragocen odnos, ki bogati ne samo nas, temveč tudi naše bližnje in vse druge. In preko te svoje osebne izkušnje smo uspeli do-jeti kontekst njihovega dela in bivanja.

Simpozij se je po tednu dni končal. Razšli smo se bogatejši v izkušnji in združeni v zavesti, da je doživeto svetost vredno in potrebno širiti med ljudi, predvsem med mlade. Saj tako ustvarjamo umetnino, ki živi. Zato pedagogom, staršem in vsem, ki nam odnos nekaj pomeni, želim modro setev, ki bo obrodila obilno žetev. ■

Urška Puc Holešek

Zaključili smo prostovoljsko leto 2013/14

Prostovoljsko leto se je zaključilo in mentorji programa *Človek za druge* smo skupaj s prostovoljci odšli na izlet. Le kam nas je poneslo tokrat?

Zbrali smo se v Duhovnem središču sv. Jožefa in odšli po poti skritih zakladov v Ljubljani. Odkrivali smo skrivnosti našega glavnega mesta in ugotovili, da se vsak dan sprehajamo mimo pomembnih točk v Ljubljani, pa jih niti ne opazimo. V Ljubljani ni zanimivo

le Tromostovje, frančiškanska cerkev, Prešernov spomenik s pogledom na Julijo in Šuštarški most. Ali veste, kje je mestni arhiv Ljubljane? Rojstna hiša arhitekta Jožeta Plečnika? Katera Prešernova pesem je napisana na Trnovski cerkvi? Zakaj Valentin Vodnik na tržnici gleda stran od trgovk in trgovcev, ki prodajajo zelenjavo? Mogoče veste, kje je ljubljanska plaža? Ali pa, zakaj je pred cerkvijo sv. Jakoba zasajenih toliko visokih topolov? Hmm ... Ja, Ljubljana je fantastično mesto!

Po dvournem raziskovanju smo se okrepčali s pravim piknikom, ki je bil toliko slastnejši v prijetnem ambientu in nepretrganem klepetu prostovoljk in prostovoljcev. Zasluzene zahvale in priznanja smo z navdušenjem in hvaležnostjo podelili navzočim prostovoljcem in mentorjem, ki vsak s svojim delom prispevajo k uresničevanju programa *Človek za druge*. S tem omogočajo tudi drugim ljudem, da ob njih postajajo ljudje za druge. Saj veste, zgledi vlečejo!

Naš izlet se je zaključil z izkustvenim vodenjem v kapeli Našega Gospoda arhitekta Roberta Dolinarja, kjer smo z zaprtimi očmi, a odprtimi ostalimi čutili spoznavali različne pristne materiale, iz katerega je sestavljen naš planet. Ob neizumetničenih zemeljskih snoveh smo se poglobili vase in se tako razšli vsak s svojo modrostjo, ki se nam je utrnila ob izkustvenem vodenju – v minutah zase. ■

Mirjam Šuštar Peterka

Foto: arhiv programa Človek za druge

Slomškov dan 2014

Tradicionalno srečanje učiteljev, vzgojiteljev, katehetov in staršev bo **27. septembra 2014** na Ponikvi. Naslov letošnjega srečanja je *Vzgoja za veselje*.

Iz programa:

10.00 začetek na Slomu (v rojstni hiši bl. A. M. Slomška): glasbeni uvod, predavanje g. Slavka Rebca

12.00 akademija s podelitvijo Slomškovih priznanj

14.00 kosilo v OŠ Blaža Kocena na Ponikvi

16.00 sv. maša, mašuje celjski škof msgr. dr. Stanislav Lipovšek

Več podatkov o Slomškovem dnevu najdete na <http://www.dkps.si/društvo/slomskov-dan/>.

Molitev za domovino

Vsako prvo soboto v mesecu na grobu Alojzija Šuštarja v ljubljanski stolnici molimo za domovino. Začnemo s sv. mašo ob 16.00, ki jo daruje p. Silvo Šinkovec. Prihodnji datumi: **4. oktober, 8. november, 6. december 2014**.

OS Ljubljana

Pedagoške maše v OS Ljubljana bodo ob četrtek v Marijini kapeli DS sv. Jožefa na Poljanah v Ljubljani ob 19.00, Slomškovi večeri pa v Arrupejevi dvorani ob 20.00. Razporejeni bodo takole:

- 23. oktober 2014: večer s Slomškovi nagrajenci 2014, ki bodo spregovorili o vzgojnem načrtu;
- 20. november 2014: člani društva vabimo na aktualni Nikodemov večer;
- 11. december 2014: kulturni večer z gostom, praznovanje prihajajočega božiča in novega leta.

Svetopisemski maraton z naslovom *Učite se od mene* bo med 12. in 19. oktobrom 2014. S temo želimo spodbuditi zavedanje, da smo kristjani v prvi vrsti poklicani postajati Jezusovi učenci.

OS Mozirje

Vabimo vas k naslednjim dejavnostim:

- oktober 2014: svetopisemski maraton (Mozirje)
- 21. oktober 2014: skupina za duhovno rast (Mozirje)
- 18. november 2014: skupina za duhovno rast (Mozirje)
- 29. november 2014: adventna duhovna obnova (Mozirje)
- 16. december 2014: skupina za duhovno rast (Mozirje)

Bodoči pedagogi

Študentska skupina Bodoči pedagogi se bo v letu 2014/15 prvič srečala v torek, 14. oktobra 2014, ob 19.40 pri Sv. Jožefu v Ljubljani. Skupino bo vodil p. Silvo Šinkovec. Vabljeni vsi, ki se pripravljate na pedagoški poklic. Dodatne informacije: *silvo.sinkovec@rkc.si*.

Seminarji 2014/15 za osebno in strokovno rast

Spodbujanje razvoja samozavesti in samospoštovanja

Predstavitel: Pomen in znaki visokega in nizkega samospoštovanja, razvoj samospoštovanja, možnosti za pridobivanje novih pozitivnih izkušenj. Seminar daje novo znanje in vključuje vaje za osebni razvoj.

Obseg: vikend izvedba, 16 ur

Udeleženci: pedagoški delavci, starši in drugi

Izvedba: Ljubljana, 23.–25. 1. 2015, prijave: do 14. 1. 2015

Vodi: mag. Silvo Šinkovec

Osebni dnevnik

Predstavitel: Seminar pomaga ozavestiti pretekle življenjske izkušnje in jih povezati v smiselno celoto. To deluje terapevtsko in prebuja ustvarjalnost. Udeleženci se naučijo uporabljati osebni dnevnik kot metodo osebne rasti.

Obseg: Seminar poteka v dveh delih (dva vikenda); 2 x 16 ur.

Udeleženci: pedagoški delavci, starši in drugi

Izvedba: Ljubljana:

1. del: 20.–22. 3. 2015

2. del: 17.–19. 4. 2015

Prijave: do 11. 3. 2015

Vodi: mag. Silvo Šinkovec s sodelavci

Ustvarjalno reševanje težav in nenasilno sporazumevanje

Predstavitel: Kako spremeniti spore in težave v ustvarjalne priložnosti za osebno rast in rast skupnosti? Seminar bo temeljil na primerih udeležencev in študijah primerov. Skupaj bomo interaktivno raziskovali naše sporazumevanje in konfliktne vzorce, jih ozavestili in razumeli. To je prvi korak k večjemu občutku svobode in odgovornosti.

Obseg: 16 ur

Udeleženci: pedagoški, socialni in zdravstveni delavci, starši in drugi; največ 8 oseb v skupini

Izvedbe:

I. izvedba: Ljubljana, 3. in 4. 10. 2014, prijave do: 24. 9. 2014 oz. do zapolnitve mest

II. izvedba: Maribor, 24. in 25. 10. 2014, prijave do: 15. 10. 2014 oz. do zapolnitve mest

III. izvedba: Ljubljana, 16. in 17. 1. 2015, prijave do: 7. 1. 2015 oz. do zapolnitve mest

IV. izvedba: Maribor, 30. in 31. 1. 2015, prijave do: 21. 1. 2015 oz. do zapolnitve mest

Vodi: Frédéric-Raphaël Duret-Nauche

5 ran duše

Predstavitev: Udeleženci razmišljajo o petih najbolj temeljnih notranjih ranah, ki jih vsak prinaša iz primarne družine in ki bistveno vplivajo na odnose z drugimi. Na svojo življenjsko pot pogledajo na nov način.

Obseg: 16 ur

Udeleženci: pedagoški delavci, starši in drugi; največ 10 oseb v skupini

Izvedbi:

I. izvedba: Ljubljana, 28. in 29. 11. 2014, prijave do: 19. 11. 2014 oz. do zapolnitve mest

II. izvedba: Ljubljana, 6. in 7. 2. 2015, prijave do: 28. 1. 2015 oz. do zapolnitve mest

Vodi: Frédéric-Raphaël Duret-Nauche

Družinska konstelacija: pot sprave

Predstavitev: Gre za posebno metodo razreševanja družinskih konfliktov, ki pomaga globlje doživeti ter razumeti sebe in člane naše družine, hkrati pa prebujata tisto ljubezen, ki resnično zdravi naše odnose in nam daje novo življenjsko energijo. Pri postavitvi družine izberemo predstavnike za člane naše družine ter jih postavimo v prostor. S tem dobimo globlji uvid v svojo družino in družinske čustvene vozle. Lahko sodelujemo kot postavljalci družine ali kot opazovalci oz. predstavniki družinskih članov.

Obseg: 16 ur

Udeleženci: pedagoški delavci, starši in drugi, ki imajo ali iščejo svojo družino; največ 6 postavljalcev v skupini, število ostalih udeležencev neomejeno

Izvedbi:

I. izvedba: Ljubljana, 12. in 13. 12. 2014, prijave do: 3. 12. 2014 oz. do zapolnitve mest

II. izvedba: Ljubljana, 13. in 14. 3. 2015, prijave do: 4. 3. 2015 oz. do zapolnitve mest

Vodi: Frédéric-Raphaël Duret-Nauche

Učinkovito nastopanje v javnosti, začetni seminar

Predstavitev: Za vse, ki želijo usvojiti osnovna načela učinkovitega govornega nastopanja, pridobiti sposobnosti za smiselno izražanje in učinkovito predstavljanje svojih misli, oblikovati živ, prepričljiv in učinkovit stil govorjenja, vzpostaviti stik s skupino in pritegniti pozornost poslušalcev ter ozavestiti besedne in nebesedne spremljevalce govorjenja.

Obseg: 8 ur

Udeleženci: pedagoški delavci, starši in drugi; največ 15 oseb v skupini

Izvedbi:

I. izvedba: Ljubljana, 11. 10. 2014, prijave do: 1. 10. 2014

II. izvedba: Ljubljana, 31. 1. 2015, prijave do: 21. 1. 2015

Vodi: mag. Hedvika Dermol Hvala

Učinkovito nastopanje v javnosti, nadaljevalni seminar

Predstavitev: Nadgrajujemo že usvojene elemente govorne prepričljivosti v različnih govornih položajih, prepoznavamo zunanja in notranja sredstva prepričevanja; iščemo učinkovite argumente in se usposabljammo za spretno argumentiranje, pri čemer se osredotočamo na smiselno razporeditev govorne snovi ter ob upoštevanju osnovnih slogovnih načel spodbujamo razvijanje lastnega stila.

Obseg: 8 ur

Udeleženci: pedagoški delavci, starši in drugi; največ 15 oseb v skupini

Izvedba: Ljubljana, 7. 3. 2015, prijave do: 25. 2. 2015

Vodi: mag. Hedvika Dermol Hvala

Učinkovito in prepričljivo govorno nastopanje

Predstavitev: Osnovna načela učinkovitega govornega nastopanja, osredotočanje na smiselno izražanje in učinkovito predstavljanje svojih misli, nadgrajevanje že usvojenih elementov govorne prepričljivosti v različnih govornih položajih, prepoznavanje sredstev prepričevanja, usposabljanje za spretno argumentiranje in oblikovanje prepričljivega stila govorjenja. Seminar je namenjen pedagoškim delavcem, ki nastopajo na srečanjih s starši, na konferencah, na različnih prireditvah ...

Obseg: 8 ur; po dogovoru lahko tudi samo 2-urno predavanje

Izvedba: organizirano za učiteljske zbornice (po dogovoru)

Vodi: mag. Hedvika Dermol Hvala

Moteči, nevidni in travmatizirani učenci

Predstavitev: To, kar učenec prinaša s seboj v svojem intimnem psihološkem svetu, pomembno vpliva na odnos z ostalimi učenci in učitelji. Odgovornost za odnos pa je vselej na strani odraslega/učitelja, s tem pa tudi iskanje načinov, ki bodo otroka lahko opolnomočili, da bo kljub slabim izkušnjam uspel napredovati v srečnejšega posameznika.

Obseg: 8 ur

Izvedba: Ljubljana, 22. 11. 2014, prijave do: 12. 11. 2014

Vodi: Julija Pelc

Tečaji računalništva

Vsebina tečaja: Vsebina je prirejena po učnem načrtu Syllabus 4.0, ki je osnova tečajev za pridobitev certifikata ECDL (evropsko računalniško spričevalo). Po dogovoru izvajamo različne tečaje: *začetni* in *nadaljevalni tečaj* (delo z računalnikom, delo v programu Microsoft Word, uporaba spleta in zaščita, uporaba elektronske pošte) ter posamezne delavnice: *delo v programu Microsoft Excel*, *delo s fotografijami*, *delo v programu Microsoft PowerPoint*.

Vodi: Klemen Jevnikar

Kratke delavnice za otroke in odrasle

Delavnice so dolge 2, 4 ali 6 pedagoških ur. Izvajamo jih po dogovoru. Skupaj se dogovorimo za lokacijo, termin in ceno.

Pot do rešitve

Kako spremeniti spore in težave v ustvarjalne priložnosti za osebno rast in rast skupnosti. Soočimo se s težavami, povezanimi z odnosi v šoli (učitelj – učenec, učitelj – starši), v družini, na delovnem mestu ali drugje.

Vodi: Frédéric-Raphaël Duret-Nauche

Pot do razumevanja

Spoznali bomo štiri sestavne dele nenasilnega sporazumevanja po Marshallu Rosenbergu: opazujemo brez ocenjevanja, zavemo se čustev, prepoznamo svoje potrebe, izrazimo svoje prošnje.

Vodi: Frédéric-Raphaël Duret-Nauche

Pot do spremembe

Na svojo življenjsko pot bomo pogledali na nov način, ob zavedanju najbolj temeljnih notranjih ran, ki jih prinašamo iz primarne družine in ki bistveno vplivajo na odnose z drugimi.

Vodi: Frédéric-Raphaël Duret-Nauche

Pot sprave in miru družine

Dobiti globlji uvid v svojo družino in družinske čustvene voze. Spoznamo korake do sprave in posebno metodo postavitve družine, ki nam pomaga pri razreševanju družinskih konfliktov.

Vodi: Frédéric-Raphaël Duret-Nauche

Prostor kot element učnega procesa

Teoretično in praktično spoznamo, kako soustvarjati prostor, ki bo kar najbolj podpiral dialog. Pomagamo tudi z organizacijo postavljanja prostora na terenu.

Vodi: Frédéric-Raphaël Duret-Nauche

Ambasadorji varnega e-vedenja

Udeleženci se izobrazijo ali razmišljajo o varni uporabi računalnika, spleta in drugih elektronskih medijev. Postanejo 'ambasadorji varnega e-vedenja', ki se zavedajo koristi in nevarnosti e-medijev, ter o tem ozaveščajo okolico.

Vodi: Klemen Jevnikar

Slovenski pedagogi

Za vse, ki bi radi poglobili svoje pedagoško znanje s spoznavanjem slovenskih pedagogov, ki so se zavzemali za dostojanstvo mladega človeka, za ljubezen do domovine in za oblikovanje moderne pedagoške teorije in prakse. Predstavili bomo Antona Martina Slomška in Franca Pedička.

Vodi: Jože Mlakar

Slomšek in naravoslovje

Anton Martin Slomšek se je zavedal, da je teoretično poznavanje fizikalnih zakonitosti pomembno za oblikovanje človeka. To je tudi spodbuda nam, naj skušamo mladim približati naravoslovje in jih vzgajati, da bodo razmišljali s svojo glavo.

Vodi: Boris Kham

Vesolje – uganka ali skrivnost?

Na delavnici bo predstavljeno, kako lahko pri poučevanju naravoslovja spodbujamo odkrivanje presežnega, kar učencem omogoča opazovanje, čudenje in razmišljanje o Življenju.

Vodi: Boris Kham

Duhovnost in telo

Sodobne pedagoške in psihološke znanosti vse bolj prepoznavajo pozitivne učinke duhovnosti, ki se kažejo predvsem v okrepljenih občutkih varnosti in trdnosti. Duhovnost, ki najde stik s telesom ter se pusti izkusiti in inkarnirati (utelesiti), podpira procese integracije tako v smislu osebne

rasti kot v smislu oblikovanja varnih in trdnih skupnosti, hkrati pa telo in skupnost razbremeniti ter odpira za nova (presežna) spoznanja.

Vodi: dr. Stanko Gerjolj

Informacije in prijave:

DKPS, Ulica Janeza Pavla II. 13

1000 Ljubljana, 01/43 83 987

dkps.seminarji@gmail.com

<http://www.dkps.si>

Pedagoški delavci lahko udeležbo na seminarjih uveljavljajo pri predlogu za napredovanje zaposlenih v vzgoji in izobraževanju.

Seminarje po dogovoru izvajamo tudi za učiteljske zbornice in zaključene skupine.

Program prostovoljnega dela Človek za druge

Vse, ki ste pripravljeni dve uri na teden pomagati sočloveku, vabimo v program prostovoljnega dela **Človek za druge**. Prostovoljno delo lahko opravljate na enem od področij: delo v vrtcu, učna pomoč, delo z begunci, pomoč paraplegikom, obiskovanje starih, obiskovanje bolnikov, pomoč pri rehabilitaciji otrok, druženje z mladimi s posebnimi potrebami in pomoč slepim. Delo poteka v Ljubljani in Postojni.

Prijave in informacije: 01/43 83 987, clovekszadruge@gmail.com, <http://clovekszadruge.blog.siol.net>

Geštaltpedagogika – seminar

Vabimo na mednarodni seminar iz geštaltpedagogike, ki bo potekal v soorganizaciji Teološke fakultete Univerze v Ljubljani, Društva za krščansko geštaltpedagogiko Slovenije (DKGP) in Inštituta za integrativno geštaltpedagogiko iz Avstrije (IIGS). Namenjen je **pedagoškim in socialnim delavcem, katehetom, duhovnikom ter drugim**, ki želite na podlagi osebnoštnih kompetenc in poglobljenih didaktičnih spretnosti izpopolniti svoje delo ali si preprosto želite osebne rasti in vsestranskega bogatenja svojega življenja. Seminar bo v Duhovno prosvetnem centru sv. Jožefa v Celju; vsakokrat se bo začel ob 17.00. Prvo srečanje bo od 12. do 14. 12. 2014.

Dodatne informacije in prijave: Ana Rožman, tel.: 040 515 303, e-naslov: ana.rozman@teof.uni-lj.si

Spletna stran društva: <http://gestaltpedagogika.rkc.si/index.php>

Spletna stran UL TEOF: <http://www.teof.uni-lj.si/?mod=aktualno&action=viewOne&ID=4893>

Žepni koledar Vzgoja 2014/15

Koledar zajema obdobje od avgusta 2014 do decembra 2015. Primeren je za načrtovanje dejavnosti v šolskem in pastoralnem letu.

Tedenske misli in dnevna mašna berila dajejo poseben ton praznikom in drugim obdobjem v letu.

Zaradi formata v velikosti knjižice (100 x 190 mm) je zelo priročen. Obsega 180 strani. Cena na uredništvu je 5,50 EUR (+ poština). Nudimo različne popuste.

Informacije in naročila:

<http://www.dkps.si>, 01/43 83 987 ali dkps.seminarji@gmail.com.

VZGOJA

KOLEDAR
2014/2015

The *Focus Theme* of the 63th issue of the *Vzgoja* is about art, spirituality and education. This was the main theme of this year's international congress of European teachers SIESC, which took place in Kranj between 23rd and 28th July 2014. In the first article Erika Ašič briefly presents the contents of the congress, followed by excerpts from the lectures of three speakers at the congress. The contributions are published in full in the proceedings of the congress. The excerpt by Helena Fojkar Zupančič deals with music and education, and the passage from the lecture of p. Marko Ivan Rupnik is about the educational power of art. Silvo Šinkovec presents the workshop *Colours of Love*, which was carried out at the congress and is very suitable for work with adults and children in various groups. The basis for the work is the DVD by p. Marko Ivan Rupnik *Colours of Love*, which can serve as the starting point for different group work. In the continuation we publish an excerpt by Dr. Andrej Capuder, which speaks about the fact that the knack for choosing the right literature and the presentation of its message lies within us. Jana Ozimek wrote down an echo to her lecture at the congress; she writes about the significance of experience in modern school and emphasizes the importance of linking different subjects and the empirical aspect of art. Silvo Šinkovec searched for several Plato's accents relating to education of children and young people. As the President of SIESC and a participant of the congress, Wolfgang Rank noted his reflection on what can really be achieved in an average class, especially in terms of literature. The record by Yves Calais is an echo to the congress, too; she writes about art education in public schools. Nicole Balu orientated herself at the exploration of her inner world in her response to the congress. There follows an article by Saša Oberski, who publishes his research in one of Slovenian schools about teaching children folk songs with help of folk singers.

In the section *Our Interview* Erika Ašič talked to Slavka Janša, who worked in education for a long time, especially as assistant principal and counsellor. She is the president of regional community of the DKPS West Dolenjska, which celebrates 20 years of its existence this year. She accentuates that teachers should be aware of their educational work, which should be responsible and fair.

In the *Teachers* section Vanja Kiswarday lists several guidelines for creating an inclusive educational environment. At the beginning of the school year, the article can serve as a good tool for all teachers, educators and parents. Simona Knavs writes about mental and spiritual formation, what Stanko Gogala constantly stressed in his life and work. A course of three articles on this topic begins with her contribution on understanding Gogala's personal pedagogy.

In the course of workshops *World Ethos in School* Andreja Dobnikar and Špela Čekada Zorn have prepared a workshop on loyalty and belonging. In *Spiritual Experience* we are publishing an article by Leon Kernel, who talked with students about consumerism. Young people came to the conclusion themselves that this way of life steals love from us.

In the section *Class Teachers* we asked our colleagues how to start the new school year and what to take into consideration in order to be successful. Marijana Kolenko and Albin Vrabčič answer our questions. Nina Stenko Primožič presents a project to prevent trafficking, carried out by Caritas for children and young people. Finally, Jana Lampe presents another project of Caritas, named *With Work to a Decent Life in Africa*, through which Slovenian families help the poorest families in Africa.

The *Parents* section brings two short reflective records by Irena Petelin; she reflected on a walk and at an anniversary.

In *Fields of Education* Milček Komelj presents a work of art by Metka Krašovec, titled *Longing*. He lingers on the life and work of the artist as well. In September there was the opening of the elementary school Alojzij Šuštar and kindergarten Good Shepherd at St. Stanislav. We are publishing a brief presentation of both and a record about the personality of the late archbishop Dr. Alojzij Šuštar. Suzana Kraljić presents the Munchhausen syndrome, an unusual mental disorder, which is not known enough, but is very dangerous for people who suffer from it and their surroundings.

In *Voluntary Work* we are publishing a record by Irena Podjed, who accompanied a dying girl Klara as a volunteer at the Hospic.

In the *Experience* section we find an article by Tina Šifrer, who described her experience of motivating children to read; they came to school in the afternoon to read together with her dog Ajk.

Prepared by: Erika Ašič
Translated by: Tanja Volk

Erika Ašič, univ. dipl. soc. del., je zaposlena v *Društvu katoliških pedagogov Slovenije*.

Nicole Balu je poučevala angleški jezik v revnih predelih predmestja Pariza. Od leta 2007 je upokojena. Dvajset let je bila predsednica Francoskega društva katoliških učiteljev.

Andrej Capuder, dr., je slovenski pedagog, pesnik, pisatelj, esejist, prevajalec in politik. Bil je redni profesor na *Univerzi v Ljubljani*, minister za kulturo, ambasador v Franciji, je član *Evropske akademije znanosti in umetnosti*. Prevaja iz vseh romanskih jezikov. Njegova bibliografija obsega znanstvena dela, romane, črtice, eseje, filozofsko monografijo o Bergsonu, dnevnik, politične spise in potopis.

Špela Čekada Zorn, mag. migracij in medkulturnih odnosov, je prof. slov. jezika in zgodovine na *OŠ Brezovica* pri Ljubljani. Poučuje tudi domovinsko vzgojo ter etiko. Sodeluje v različnih projektih, ki spodbujajo medkulturni dialog.

Andreja Dobnikar, prof. slov. jezika in zgod., na *OŠ Brezovica* pri Ljubljani poučuje slovenščino, zgodovino, državljansko in domovinsko vzgojo ter etiko. Sodeluje v različnih projektih, ki spodbujajo medkulturni dialog.

Helena Fojkar Zupančič je diplomirala iz glasbene pedagogike in solopetja. Je zborovodkinja in učiteljica na *Škofjski klasični gimnaziji v Ljubljani*. Z zbori, ki jih vodi, je posnela več zgoščenek, koncertira po vsej Evropi in na različnih tekmovanjih dosega prva mesta. Kot dirigentka koncertira in snema s Komornim zborom RTV Slovenija. Je predavateljica na seminarjih za učitelje glasbe, zborovodje in zborovske pevce.

Leon Kernel, univ. dipl. inž. gozdarstva, poučuje strokovno-teoretične predmete s področja gozdarstva na *Srednji gozdarski in lesarski šoli Postojna* ter na *Višji strokovni šoli Postojna*.

Vanja Kiswarday je dr. defektologije. Na *Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem* poučuje bodoče vzgojitelje, razredne učitelje in inkluzivne pedagoge. Je tutorica za študente s posebnimi potrebami.

Simona Knavs, univ. dipl. pedagoginja in prof. teologije, je v *Centru RS za poklicno izobraževanje* zaposlena v Središču za raziskave in razvojne strategije, kjer se pretežno ukvarja s področjem zagotavljanja kakovosti v poklicnem in strokovnem izobraževanju.

Milček Komelj, dr. znanosti in pesnik, je do upokojitve leta 2011 predaval na *Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete* v Ljubljani. Njegova bibliografija obsega nad 1500 objav, od tega več kot 30 knjig in vrsto katalogov. Je izredni član *Slovenske akademije znanosti in umetnosti*, redni član *Evropske akademije znanosti in umetnosti* v Salzburgu, predsednik *Slovenske matice* in častni občan Novega mesta.

Suzana Kraljić, doc. za področje civilnega prava, dr. pravnih znanosti, univ. dipl. pravica, je predavateljica na *Pravni fakulteti Univerze v Mariboru*. Raziskuje predvsem področje otroškega prava.

Jana Lampe, prof. geografije in sociologije, v *Slovenski karitas* dela na področju mednarodne razvojne in humanitarne pomoči ter globalnega učenja (priprava didaktičnih gradiv in izobraževanj za učitelje, delavnic za mlade).

Sašo Oberski, prof. razrednega pouka, je zaposlen na *OŠ Podčetrtek*. Raziskuje in razvija vključevanje ljudske pesmi in glasbe ter ljudskih pevcev v pouk, vodi otroški pevski zbor.

Jana Ozimek, prof. slovenščine in primerjalne književnosti, ima 34 let delovnih izkušenj v šolstvu. Sodelovala je pri uvajanju enotnega računalniškega sistema v osnovnih in srednjih šolah oziroma knjižnicah.

Irena Petelin je mati štirih otrok in katehistinja v župniji *Preserje*.

Irena Podjed je študentka specialne in rehabilitacijske pedagogike ter prostovoljka v *Slovenskem društvu hospic*.

Marko Ivan Rupnik, dr., slovenski ustvarjalec mozaikov in teolog, od leta 1991 direktor *Centra Aletti*. Predava na mnogih evropskih akademskih ustanovah. Je prejemnik številnih nagrad, med njimi tudi Prešernove nagrade. S svojo skupino umetnikov je izdelal številne mozaike; v 16 državah je postavljenih skoraj 130 Rupnikovih mozaikov. Njegova bibliografija je obsežna, napisal je vrsto knjig, ki so izšle v različnih jezikih.

Nina Stenko Primožič, univ. dipl. soc. pedagoginja, je strokovna delavka *Slovenske karitas* za področje trgovine z ljudmi. Ima izkušnje z izvajanjem preventivnih delavnic za otroke in mlade.

Tina Šifrer, prof. razrednega pouka, poučuje na *OŠ Stražišče Kranj*, kjer vodi tudi otroški pevski zbor.

Silvo Šinkovec, DJ, mag. psih., defektolog in teolog, ima izkušnje s svetovalnim delom, vodi duhovne vaje, različne seminarje ter več šol za starše. Je supervizor, predavatelj različnim skupinam ter avtor številnih strokovnih člankov, urednik revije *Vzgoja* in duhovni asistent *DKPS*.

Metka Krašovec: Hrepenenje, 1995

Akril na platnu, 145 x 160 cm, zasebna last.
Z dovoljenjem Metke Krašovec.